

OSMANLI MÜVERRİHLERİNE DAİR TEVCİHAT KAYITLARI

I*

ERHAN AFYONCU**

Osmanlı tarihi hakkında eser veren müverrihler¹, bazı istisnalar dışında genelde bürokrasi veya ilmiye kökenlidir. Bilhassa bürokrasi kademelerinde kâtip veya hâcegân olarak görev

* Bu makalenin hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm değerli arkadaşlarım Dr.Recep Ahışalı, Dr.Muzaffer Doğan, Dr.Fikret Sarıcaoğlu ve Mehmet Kirişcioğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Bu makalede kullanılan kısaltmalar;

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

A.AMD: Bâb-ı Asafî, Amedi Kalemi

A.DVN: Bâb-ı Asafî, Divan Kalemi

A.NŞT: Bâb-ı Asafî, Nişan Kalemi

A.RSK: Bâb-ı Asafî, Ruûs Kalemi

BEO, SD: Bâbıalî Evrak Odası, Sadaret Defterleri

AE: Ali Emiri

KK: Kâmil Kepeci

TSMK: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi

Dos.: Dosya Tasnifi

nr.: Numara

s.: Sayfa

M: Muharrem

S: Safer

Ra: Rebiülevvel

R: Rebiülâhîr

Ca: Cemâziyelevvel

C: Cemâziyelâhîr

B: Receb

Ş: Şaban

N: Ramazan

L: Şevvâl

Za: Zilkade

Z: Zilhicce

** Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Öğretim Görevlisi

¹ Osmanlı tarihçiliği ülkemizde önemli ilerleme göstermiş olmasına rağmen Osmanlı müverrihleri ve eserleriyle ilgili araştırma ve neşir faaliyetleri konusunda oldukça geri kalmıştır. Bilhassa Osmanlı tarihleri ile ilgili bazı katalog çalışmaları yapılmışsa da Franz Babinger'in 1927'de yayınlanan eserinden sonra bu tür yeni bir kitabın hazırlanmaması tarihçiliğimiz için esef verici bir durumdur. Mükemmel bir eser hazırlamak yerine Osmanlı müverrihleri ve eserleri ile ilgili olarak şimdiye kadar yapılmış araştırmaların ışığı altında Franz Babinger'in kitabı tipinde yeni bir eserin kaleme alınması Osmanlı tarihçiliğinin en elzem meselelerinden birisidir. Osmanlı müverrihleri ve eserleri için genel olarak bk. Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Coşkun Üçok, Ankara 1982; Bekir Küçüköğlü, *Vekayi'nüvis - Makaleler*, İstanbul 1994; Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, Ankara 1987; Şehabeddin Tekindağ, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *Belleten*, sayı 140 (Ankara 1971), s.655-663; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, III, İstanbul 1343; Agah Sırrı Levend, *Gazavatnameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi*, Ankara 1956; Mithat Sertoğlu, "Osmanlı Tarihinin Kaynakları Hakkında Bazı Düşünceler", *Türkiyat Mecmuası*,

yapmış kimselerin yazdıkları eserler, Osmanlı tarihçiliği içerisinde en önemli yeri işgal etmektedir. Bürokrasi kökenli müverrihlerin yazdıkları eserlerin bir kısmı hakkında araştırma ve neşir yapılmışsa da hayatları ile ilgili arşiv kayıtları yeterince kullanılmadığı için bu husus tam manasıyla aydınlatılamamıştır. Osmanlı bürokratları ile ilgili yaptığımız araştırma² sırasında tarih yazıcılığıyla iştigal etmiş (müverrih, vekayinüvis, sefaretnâme müellifleri, biyografi türünde eser yazarlar, ıslahat layihası sunanlar vs.) hâcegânları ayrıca not ederek bu araştırmayı hazırladık. Her müverrih hakkında memuriyetleri ile ilgili bütün kayıtları aramak bu çalışmanın ortaya çıkmasını uzun süre geciktireceği, belki de tamamen engelleyeceği için şimdilik bulabildiğimiz kayıtları neşretme yolunu tercih ettik. Daha sonra bulacağımız tevcihat kayıtlarını da bu şekilde yayınlayarak bu konudaki eksiklikleri gidermeye çalışacağız.

Bu makalede müverrihlerin, ruus ve tahvil kalemleri tarafından tutulmuş memuriyet (hâcegânlık) kayıtlarından bulabildiklerimizi yayınlıyoruz. Bundan sonraki makalemizde ise müverrihlere ait timar tevcih hükümlerinden tespit edebildiklerimizi yayınlamayı düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

Osmanlı devlet teşkilatında hâcegân ve kâtiplerin tayin ve azillerine ait kayıtlar ruûs kaleminden tutulurdu. Sancakbeyi ve beylerbeyilerin tayin ve azil kayıtlarına ise tahvil kaleminden bakardı³. Müverrihlere ait tevcihat kayıtlarının kaynaklarını bu iki kalemin defterleri ile evrakı teşkil etmektedir. Ancak ruûs ve tahvil kalemlerinin evrak ve defterleri bugün dağınık bir vaziyettedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Bâb-ı Asâfi Ruûs, Tahvil (Nişan), Dîvân ve Amedî kalemleri dosya ve defter tasniflerinde, Kâmil Kepeci, Cevdet, İbnülemin, Ali Emîrî, Ruûs Defterleri, Tahvil Defterleri ve Hatt-ı Hümayûn tasniflerinde ruûs ve tahvil kaleminin tevcihatla ilgili kayıtları bulunmaktadır. Yine aynı arşivin Bâbiâli Evrak Odası Sadâret Defterleri tasnifinde bulunan teşrifat defterlerinde de hâcegân zümresinin tayin ve azilleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Ayrıca Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi ve Arşivi'nde, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ile Atatürk Kitaplığı (Belediye Kütüphanesi)'nde da tevcihat kayıtlarına rastlanılmaktadır.

Tevcihat kayıtlarının tamamına ulaşabilmek için binlerce dosya ve yüzlerce defter taranması gerektiğinden bu konuda eksiksiz bir araştırma ortaya çıkarmak mümkün değildir. Bu çalışma tevcihat kayıtlarının sadece görebildiğimiz bir kısmının (600 civarında dosya ile yaklaşık 250 defter) taranması sonucu meydana gelmiştir. Görmediğimiz ve kullanamadığımız birçok kaydın bulunduğunu bilmekteyiz ve eksiksiz bir araştırma hazırladığımız iddiasında da değiliz. İlerde tetkik edebilme imkanı bulabileceğimiz kayıtlarla eksiklerimizi elimizden geldiği ölçüde gidermeye çalışacağız.

Sayı 12 (İstanbul 1955), s.145-154; Nihal Atsız, "İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, sayı VI/1-2 (Ankara 1957) s.47-81; Abdülkadir Özcan "Historiography in the Reign of Suleyman The Magnificent", *The Ottoman Empire in the Reign of Suleyman The Magnificent*, İstanbul 1988, II, 165-222; Rhodes Murphy, "Ottoman Historical Writing in the Seventeenth Century: A Survey of the General Development of the Genre After the Reign of Sultan Ahmed I (1603 - 1617)", *Archivum Ottomanicum*, XII (1993 - 1994), s.277 - 311; Ahmet Uğur, *Osmanlı Siyasetnâmeleri*, Kayseri 1992.

² Osmanlı bürokratları (Hâcegân-ı Divân-ı Hümayûn) ile ilgili bir kitap hazırlamaktayız.

³ Ruus ve tahvil kalemlerinin bürokratik işleyişleri için bk. Recep Ahışalı, Osmanlı Devlet Teşkilâtında Reisülküttâblık Müessesesi (XVIII. Yüzyıl), M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul 1999, s.89-126.

TEVCİHAT KAYITLARININ ÖNEMİ

Yayınladığımız tevcihat kayıtlarının önemli bir kısmı müverrihler hakkında bilinmeyen birçok yeni bilgi ortaya koymaktadır. Bir kısmı ise daha önce bilinenleri arşiv kaynaklı olarak teyid etmektedir. Bazı örneklerin zikredilmesi tevcihat kayıtlarının müverrih biyografisi hazırlanmasında sağladığı katkıların önemini daha açık olarak gösterecektir.

1- Ayn Ali Efendi, en meşhur müverrihlerden birisi olmasına rağmen hayatı hakkındaki bilgilerimiz çok fazla değildir. 11 N 1019 (27 Kasım 1610)'da Kuyucu Murad Paşa'nın İran seferinde⁴ defter eminliğinden mazul bulunduğu sırada nişancı vekilliğine getirildiği hakkındaki bilgi daha önce bilinmeyen bir husustur.

2- Vekayinüvis Şefik'in Avlonya ve Eğriboz mukataacılığı yaptığı ilk defa tespit edilmiştir.

3- Şair Nâbi'nin 5 Za 1122 - 23 Za 1123 (26 Aralık 1710 - 2 Ocak 1712) tarihleri arasında başmuhasebecilik yaptığı bu araştırmayla ortaya çıkarılmıştır.

4- İran elçisi Dürrî Ahmed Efendi'nin divân kâtipliğinden maliye kalemi tarihçisi olduğu, küçük evkaf muhasebeciliği, maliye tezkireciliği, Anadolu muhasebeciliği ve iki defa küçük ruznâmçecilik yaptığı tevcihat kayıtlarından çıkarılarak ilk defa ortaya konulmuştur.

5- Osmanlı ülkesinde ilk Türk matbaasının tesisinde önemli rol oynayan ve İsveç'e elçi olarak giden Sadrazam Yirmisekiz Çelebizâde Mehmed Said Paşa'nın Bursa mukataacılığı, küçük kale tezkireciliği, küçük ruznâmçecilik ve silahdar kâtipliği (iki defa) görevlerinde bulunduğu tevcihat kayıtları sayesinde ilk defa tespit edilmiştir.

6- Vekayinüvis Mustafa Sâmî'nin ıstabl-ı âmire-i evvel anbarı ikinci kâtipliğinden küçük evkaf muhasebecisi olduğu, başmuhasebecilik vekilliği, iki defa şehreminliği, üç defa küçük ruznâmçecilik, üç defa piyade mukabeleciliği, arpa eminliği ve maliye tezkireciliği yaptığı bu araştırma ile ortaya çıkarılmıştır.

7- Rusya elçisi Mehmed Emnî Beyefendi'nin mektubî halifeliğinden Bursa mukataacısı olduğu, salyane mukataacılığı, maden mukataacılığı ve süvari mukabeleciliği görevlerinde bulunduğu ilk defa tespit edilmiştir. Ayrıca Mehmed Emnî'nin daha önce bilindiği gibi 1157 (1744)'de değil 18 S 1166 (25 Aralık 1752)'da öldüğü ortaya çıkarılarak tartışmalı olan ölüm tarihi meselesine de açıklık getirilmiştir.

8- Vekayinüvis İzzî Süleyman Efendi'nin 1146'daki şark seferinde küçük ruznâmçecilik payesiyle reis vekilliği yaptığı, mektubî kaymakamlığı, küçük ruznâmçecilik, kethüda kâtipliği, piskopos mukataacılığı ve iki defa küçük evkaf muhasebeciliği görevlerinde bulunduğu tevcihat kayıtlarının yardımıyla ortaya konulmuştur.

9- Vekayinüvis Mehmed Hakim Efendi'nin mektubî halifeliğinden tersâne-i âmire'de reis vekilliği yaptığı, 10 L 1166 - 4 L 1172 (10 Ağustos 1753 - 31 Mayıs 1759) tarihleri arasında haslar mukataacılığı görevinde bulunduğu ilk defa tespit edilmiştir.

10- Kısa süre vekayinüvislik yaptıkları için görev tarihleri karışık olan Musazâde Mehmed Ubeydullah, Seyyid Hasan Behçetî ve Ömerzâde Süleyman'ın hangi tarihler arasında bu görevde buldukları bu araştırma ile ortaya çıkarılmıştır.

⁴ Bu sefer için bk. Ömer İşbilir, *XVII.Yüzyıl Başlarında Şark Seferlerinin İâşe, İkmâl ve Lojistik Meseleleri*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1997.

11- Meşhur Osmanlı müverrih ve bürokratu Ahmed Resmî Efendi'nin başmukataacılık, divân-ı hümayun tarihçiliği, sergi nazırlığı, iki defa maliye tezkireciliği, iki defa büyük ruz-nâmçecilik yaptığı ve Kandiye defterdarlığı tevcih olunmasına rağmen müyesser olmadığı, bu sebeple kendisine Bursa mukataacılığı payesi verildiği ortaya çıkarılmıştır. Yine Selanik, İstanbul ve Gelibolu baruthaneleri nazırlıklarının hangi tarihler arasında olduğu bulunmuştur. Ayrıca evinin yanması sebebiyle sıkıntı çektiği ve bu sebeple kendisine Nur-ı Osmâniye tevliyeti verildiği tespit edilmiştir.

12- Vekayinüvis Sadullah Enverî'nin küçük kale tezkireciliği payesiyle hâcegân olduğu, küçük evkaf muhasebeciliği yaptığı, büyük tezkirecilik vazifesini yaparken ganem mukataacılığı görevini de deruhde ettiği bu araştırmayla ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca büyük tezkirecilik görevinden azil sebebi ile ikinci vekayinüvisliğine tayininin tam tarihi de bulunmuştur.

13- Vekayinüvis Edib Efendi'nin, Ahmed Paşa'nın divân kâtibi iken 29 N 1191 (31 Ekim 1777)'de küçük kale tezkireciliği payesi ile hâcegân olduğu, kâğıd-ı enderûn eminliği, Avlonya ve Eğriboz mukataacılığı, topçular kâtipliği görevlerinde bulunduğu da ilk defa tespit edilmiştir.

14- Vekayinüvis Halil Nuri'nin hâcegânlığa geçiş tarihi daha önce yapılmış araştırmalarda 1199 (1784) olarak verilmekteydi. Halbuki onun hâcegânlığa 1188 (1774) yılında başmukataa payesiyle geçtiği ve bilinen memuriyetlerinin dışında ulufeciyân-ı yesâr kâtipliği, silahdar kâtipliği, küçük tezkirecilik ve amedî vekilliği görevlerinde de bulunduğu incelediğimiz tevcihat kayıtları sayesinde anlaşılmıştır.

15- Abdurrahim Muhib Efendi ile ilgili yapılan araştırmalar onu 1227-1235 (1812 - 1820) yılları arasında bir görev üstlenmemiş olarak göstermişlerdir. Halbuki bu yıllar arasında başmuhâsebecilik, büyük ruznâmçecilik ve defter eminliği görevlerinde bulunduğu bu araştırmamız ile ortaya çıkarılmıştır. Yine Muhib Efendi'nin beylikçi kisedârlığından İstanbul mukataacılığı ile hâcegân olduğu, daha sonra tekrar İstanbul mukataacılığı yaptığı, ayrıca beylikçi vekilliği, iki defa sergi nazırlığı ve kâğıd-ı birûn eminliği görevlerinde bulunduğu da daha önce bilinmeyen bir husustur.

16- XVIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın başlarında vazife yapan ve bu makalemizde mevzubahis ettiğimiz müverrihlerin (Ahmed Azmî, Ebubekir Ratib, Mehmed Dürri, Mustafa Reşid, Mustafa Rasih, Hasan İzzet, Mustafa Resmî, Teşrifâtî Hasan, Yusuf Agâh, Mahmud Raif, Morali Seyyid Ali, Âmedî Said Galip, Mehmed Refî v.s.) birçok yeni görevlerinin tespitinin yanısıra özellikle pek bilinmeyen ilk hâcegânlıkları (ibtidâ) da ortaya çıkarılmıştır.

TEVCİHAT KAYITLARININ YAYIN METODU

Müverrihlerle ilgili tevcihat kayıtlarını yayınlarken önce yazar ve eseri hakkında kısa bir bilgi verip⁵ hakkında bulabildiğimiz tevcihat kayıtlarını genelde aynen verme yolunu seçtik. Bu makalede yetmiş iki tarihçi ile ilgili beşyüz civarında tevcihat kaydı yayımlanmaktadır. Makalemizde söz konusu edilen müverrihlerle ilgili kayıtlar önemli bir yekün tuttuğu için her kayıt ayrı ayrı yorumlanıp önceki bilinenlerle mukayese yoluna gidilmemiştir⁶. İlgili vesikalarda geçen diğer hâcegânlar alınmamış, sadece müverrih olanlar hakkındaki kayıtlar alınmıştır. Aynı konuda birden fazla kayıt varsa, bunların en teferruatlısı alınmış, diğer kayıtların bulun-

⁵ Müverrihler hakkında kısa bilgi verilmiş, daha geniş bilgi için bakılabilecek eserler dipnotlarda gösterilmiştir.

⁶ Bu makalede sözkonusu edilen müverrihlerden Ayn Ali, Ahmed Dürri, Mustafa Safâyî, Mustafa Sâmî ve Mehmed Saîd Paşa ile ilgili daha teferruatlı araştırmalar yapmaktayız.

duğu yerler de tevcihat kaydının altında belirtilmiştir. Vesikada müverrihimizden sonra o göreve yeni tayin olmuş bir hâcegân var ise onun gelişi tarihi, müverrihimizin azil tarihini göstermektedir. Bu gibi durumlarda müverrihlerden sonra gelen hâcegânın tayin tarihi, tarihçi olan hâcegânların o göreve ilk başlama veya ibka tarihlerinden sonra konulmuştur. Böylelikle tarihçi bürokratin o görevde kalma süresi ortaya çıkarılmıştır. Bu tarihin (görevden ayrılma) üzerine tayin ve ibka tarihleriyle karışmaması için (*) işareti konulmuştur. Tevcihat kayıtlarının alındığı vesikaların bir kısmının fotokopisi makalenin sonuna eklenmiş ve bunların numaraları yayınlanan ilgili kaydın yanında zikredilmiştir.

TEVCİHAT KAYITLARININ METİNLERİ

Kendileri ile ilgili tevcihat kayıtlarını yayınladığımız müverrihler şunlardır:

Feridun Ahmed Bey, Selanikî Mustafa Efendi, Okçuzâde Mehmed Paşa, Gelibolulu Mustafa Âli, Ayn Ali Efendi, Peçuylu İbrahim, Mustafa Naîmâ Efendi, Mehmed Şefik Efendi, Defterdar Sarı Mehmed Paşa, Yusuf Nâbî Efendi, Dürrî Ahmed Efendi, Mustafa Safâî Efendi, Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi, Nahifî Süleyman Efendi, Elhâc Mustafa Efendi (Tavukcubaşı Damadı), Refet Abdullah Beyefendi (Ramî Paşazâde), Mehmed Said Paşa (Yirmisekiz Çelebizâde), Münif Mustafa Efendi, Sâmi Mustafa Efendi (Arpa Eminizâde), Subhî Mehmed Efendi, Mehmed Emnî Beyefendi, Mustafa Nazif Efendi, İzzî Süleyman Efendi, Mehmed Râgıb Paşa, Hatî Mustafa Efendi, Derviş Mehmed Efendi, Şehdî Osman Efendi, Seyyid Mehmed Hâkim Efendi, Çeşmizâde Mustafa Reşid Efendi, Musazâde Mehmed Ubeydullah Efendi, Esseyyid Hasan Behçetü Efendi, Ömer Efendizâde Süleyman Efendi, Ahmed Resmî, Nailî Abdullah Paşa, Mehmed Âkif Bey, Mehmed Necati Efendi, Süleyman Penâh Efendi, Mehmed Dürrî Efendi, Abdülkerim Paşa, Mehmed Emin Nahifî Efendi, Enverî Sadullah Efendi, Ahmed Vâsif Efendi, Ahmed Azmî Efendi, Ebubekir Râtib Efendi, Mustafa İffet Beyefendi, Mehmed Emin Firdevsî Efendi, Mustafa Reşid Efendi, Mehmed Hakkı Beyefendi, Abdullah Berrî Efendi, Ali Raik Efendi, Mehmed Şerif Paşa, Elhâc İbrahim Reşid Efendi, Osman Efendi, Ali Sun'î Efendi, Mehmed Râşid Efendi, Mustafa Râsîh Efendi, Mehmed Edib Efendi, Halil Nuri Beyefendi, Hasan İzzet Efendi, Mustafa Resmî Efendi, Ahmed Câvid Efendi, Teşrifâtî Hasan Efendi, Yusuf Agâh Efendi, Mahmud Raif Efendi, Morali Seyyid Ali Efendi, Âmedi Said Galip Paşa, Mehmed Ref'î Efendi, Abdurrahim Muhib Efendi, Mustafa Münif Efendi, Ömer Faik Efendi, Süleyman Faik Efendi.

FERİDUN AHMED BEY

XVI. yüzyılın önemli bürokrat ve müverrihlerinden olan Feridun Ahmed Bey'in *Münşeâtü's-Selâtin* ve *Nüzhetü'l-Esrârî'l-Ahbâr der- Sefer-i Sigetvar* isimli eserleri vardır⁷.

1-Livâ-i Semendire

Sâbıkâ nişancı olan Feridun Ahmed Bey'e beş kerre yüzbin ile sene 985 Cemaziyelâhiri'nin beşinci gününden tevcîh olunup bu mikdâr ile sene 985 Cemaziyelâhire'nin dokuzuncu gününde berât eyledi.

(BOA, Kamil Kepeci(=KK), nr.262, s.18 - Ek Vesika nr.:1)

⁷ Abdülkadir Özcan, "Feridun Ahmed Bey", *Türkiye Diyanet Vakti İslâm Ansiklopedisi (=DİA)*, XII, 396-397; Hüseyin Gazi Yurdaydın, "Sigetvarnameler", *A.Ü.İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2-3(Ankara 1952), s.124-130; Zeynep Tarım Ertuğ, "Minyatürlü Yazmaların Tarihi Kaynak Olma Nitelikleri ve Nüzhetü'l-Esrâr", *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri*, İstanbul 1997, s.31-46; Filiz Kılıç, *Meşa'irü's-Şu'ara, İnceleme-Tenkitletli Metin*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1994, s.643-646; Yıldız Demiriz, *Eyüp'de Türbeler*, Ankara 1989, s.35-38. Dr.Recep Ahışah ile Dr.Muzaffer Doğan *Münşeâtü's-Selâtin*'i neşre hazırlamaktadırlar.

2-Nişancılık

Sâbıkâ nişancı olup hâliyâ Köstendil Beyi⁸ olan Feridun Bey'e buyuruldu. 23 M sene 989.

(BOA, KK, nr.238, s.276)

SELANİKÎ MUSTAFA EFENDİ

1563-1600 yılları arasındaki dönemin tarihini kaleme almıştır. Bilhassa kendi yaşadığı dönemle ilgili olarak son derece kıymetli bilgiler vermektedir⁹.

1- Muhâsebecilik-i Anadolu der-İstanbul

Hâlâ Anadolu muhâsebecisi olan Işık Âli'nin bazı yitisi zuhûr etmekle ref' olunup yeri sâbıkâ sipâhî oğlanları kâtibi olan Selanikî Mustafa'ya verilmek buyuruldu. 20 Zilhicce sene 999.

(BOA, Bab-ı Asafî, Ruûs Kalemi (=A.RSK), nr.1473, s.161)

OKÇUZÂDE MEHMED ÂSAFÎ PAŞA

Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Tiflis'in fethi için tayin edilişinden başlayarak Kırım seferini ve Tebriz'in fethini tasvir eden *Şeca'atnâme* isimli manzum bir eser yazmıştır¹⁰.

1- Defterdârlık-ı Baş

Anadolu defterdârı Okçuzâde Mehmed Efendi'ye bâ-hatt-ı hümayûn. 26 B sene 989.

(BOA, KK, nr.239, s.142)

2- Beylerbeylik-i Cezire-i Kıbrıs

Sâbıkâ başdefterdâr olan Okçuzâde Mehmed Efendi'ye buyuruldu. 1 M sene 992 - 6 R sene 993*.

(BOA, KK, nr.242, s.102;nr.262, s.209 - Ek Vesika nr.:2)

3- Beylerbeylik-i Haleb

Bilfi'il Kıbrıs beylerbeyisi olan Mehmed Paşa'ya verilmiştir. 16 Rebiülâhir sene 93 - 22 ZA sene 94*.

(BOA, KK, nr.262, s.58)

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLİ

XVI. yüzyılın en önemli müverrihlerinden olan Mustafa Âli altmışa yakın eser kaleme almıştır¹¹. Tarihle ilgili en önemli ve hacimli eseri *Kühû'l-ahbâr*'dır¹².

⁸ Feridun Ahmed Bey, Köstendil sancak beyi olarak 1580'de İran seferine katılmış ve hizmetlerinden dolayı kendisine 30.000 akçe verilmiştir (KK, nr.237, s.17,174).

⁹ Bekir Kütükoğlu, "Selanikî", *Aynı eser*, s.351-356; *Tarih-i Selanikî*, I-II, haz. Mehmet İpşirli, İstanbul 1989; Mehmet İpşirli, "Mustafa Selanikî and his History", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, IX (İstanbul 1978), s.417-472.

¹⁰ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, IV, 125; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.130-131; Agah Sırrı Levend, *Aynı eser*, s.88-89; M.Fahredden Kırzoğlu, *Osmanlıların Kafkas Ellerini Fethi 1451-1590*, Ankara 1993, s.400.

¹¹ Bekir Kütükoğlu - Ömer Faruk Akün, "Âli Mustafa Efendi", *DİA*, II, s.414-421; Cornell H.Fleischer, *Tarihi Mustafa Âli, Bir Osmanlı Aydın ve Bürokrati*, çev. Ayla Ortaç, İstanbul 1996; Mustafa İsen, *Gelibolulu Mustafa Âli*, İstanbul 1998; Mehmet Şeker, "Gelibolulu Mustafa Âli'nin Hayatı ve Şahsiyeti", *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I

1- Emânet-i Defter-i Hâkanî

Defter emîni olan Âli ref' olunup reisülküttâb olan Molla Ferruh'a verilmek buyuruldu. I Cemâziyelâhir 1001.

(BOA, KK, nr.253, s.60)

AYN ALİ EFENDİ

XVII. yüzyıl başlarında Osmanlı bürokrasisinde çeşitli görevlerde bulunan Ayn Ali Efendi'nin en önemli eserleri, *Kavânin-i Âli-i Osmân der-Hulâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân ve Risâle-i Vazifehorân ve Meratib-i Bendegân-ı Âli-i Osmân*'dır¹³.

1- Hidmet-i Tuğra-yı Şerîf der-Sefer

Sâbıkâ defter emîni¹⁴ olan Ali Efendi ehl-i ilm ve sâhib-i ma'rifet olup müstahıkk-ı inâyet olmağın verilmiştir. 11 N 1019.

(BOA, A.RSK, nr.1481, s.101)

PEÇUYLU İBRAHİM

1520-1640 tarihleri arasındaki hadiseleri kaleme almıştır. Osmanlı bürokrasisinde çeşitli görevlerde bulunmuş, sancak beyliği yapmıştır¹⁵.

1- Livâ-i İstolni Belgrad

Mezbur [Ahmed Paşa] fevt olmağın Peçuy Sancığı'na ber-vech-i arpalık İbrahim Paşa-yı Peçuyı'ye verilmiştir. Bâ-arz-ı Mustafa Paşa. Gurre-i ZA 1042.

(BOA, KK, nr.266, s.33)

(İzmir 1983), s.153-179; Aynı yazar, *Gelibolulu Mustafa Âli ve Mevâ'idü'n-Nefâis Fî-Kavâ'idü'l-Mecâlis*, Ankara 1997; Ali Akar, Mirkatü'l-Cihât'ta Tarihi ve Destânî Unsurların Değerlendirilmesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 112 (İstanbul 1998), s.33-40; Reşat Öngören, "Osmanlılarda Devlet Ricâli-Meşâyih Münasebetlerinin Boyutlarını Gösteren Yeni Bir Kaynak; Âli'nin Şeyh Mehmed-i Dâğî Menâkıbı", *İslam Araştırmaları Dergisi*, sayı 1 (İstanbul 1997), s.107-113; Âli'nin neşredilmiş edebî eserleri için bk. Gelibolulu Âli, *Riyâzû's-Sâlikîn*, neşr.Mehmet Arslan-İ.Hakkı Aksoyak, Sivas 1998, s.5-7,49-51; Kudret Altun, *Gelibolulu Mustafa Âli ve Divânı(Vâridâtü'l-Enîka)*, Niğde 1999; İ.Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âli ve Divânı'nın Tenkitli Metni*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1999.

¹² Bu eseri ile ilgili olarak bk. Jan Smith, *Mustafa Âli's Kühnü'l-ahbar and its Preface. According to the Leiden Manuscript*, İstanbul 1987; Aynı yazar, "Some remarks on the textual history of a famous late sixteenth century world history: the case to Mustafa Âli's Kühnü'l-ahbâr, *Manuscripts of the Middle East*, 3 (Leiden 1988); Aynı yazar, "Pure water for thirsty Muslims - A study of Mustafa Âli of Gallipolis Kühnü'l-Ahbar, Het Oosters Instituut, Leiden 1991; Ahmet Aydın, *Gelibolulu Mustafa Âli'nin Kühnü'l-ahbârının Dördüncü Rükününün Kaynakları*, İ.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1993; Mustafa İsen, *Kühnü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara 1994; Faris Çerçi, *Kühnü'l-ahbâr'a göre II.Selim, III.Murad, III.Mehmed Devirleri ve Mustafa Âli'nin Tarihçiliği*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 1996; Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Kitabü't-Târih-i Kühnü'l-Ahbâr*, I-II, neşr.İ.Hakkı Çuhadar vd., Kayseri 1998.

¹³ Ayn Ali Efendi, *Kavânin-i Âli-i Osmân der-Hulâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân*, giriş M.Tayyib Gökbilgin, İstanbul 1979; Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi nüshası için bk. A.Seyhan Apaydın, Ayn Ali Efendi'nin *Kavânin-i Âli-i Osmân der-Hulâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1996; Mehmed İpşirli, "Ayn Ali", *DİA*, IV, s.258-259; Feridun M.Emecen, "Ali'nin 'Ayn'ı: XVII.Yüzyıl Başlarında Osmanlı Bürokrasisinde Kâtip Rumuzları", *Tarih Dergisi*, sayı 35 (İstanbul 1994), s.131-149; Erhan Afyoncu, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Defterhâne-i Âmire (XVI-XVIII. yüzyıllar)*, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1997, s.29, 128, 133; Kavânin-i Âli-i Osman'ın tenkitli bir neşri Dr.Yılmaz Kurt tarafından hazırlanmaktadır.

¹⁴ Ayn Ali Efendi 28 Z 1014 - 28 B 1018 tarihleri arasında defter emînliği yapmıştır (Bk. E.Afyoncu, *Aynı tez*, s.128)

¹⁵ Şerafeddin Turan, "Peçevî", *İA*, IX, s.543-545; Bekir Kütükoğlu, "Katib Çelebi "Fezleke" sinin Kaynakları"; Aynı eser, s.50-55; *Tarih-i Peçevî*, önsöz ve indeks. Fahri Çetin Derin - Vahid Çabuk, İstanbul 1980, s. I - VIII.

2- Defterdârlık-ı Bosna

Sâbıkâ Asitâne-i Sa'âdette orta defterdâr olan İbrahim Peçûyî'ye verilmiştir.

25 Z 1045 - Evâhir-i B 1046*.

(BOA, KK, nr.266, s.35)

MUSTAFA NAİMÂ EFENDİ

İlk resmî vekayinüvis olarak kabul edilen Naîmâ divân kâtipliğinden yetişmiş ve çeşitli hâcegânlıklarda bulunmuştur. Vekayinüvis olarak 982-1070 (1574-1660) yılları arasının tarihini kaleme almıştır¹⁶.

1- Cema'at-ı Kâtibân-ı Divân-ı Hümâyûn

İbtidâ mevâcib-i Mustafa Naîmâ kâtib-i divân ki, be-cema'at-ı kâtib-i divân-ı hümâyûn ilhâk şuden fermûde. Ezân sebep ki, arz-ı hâl dâde ve inâyet ricâ kerde. An-L[=bedel-i] Receb kâtib-i divân an CM[=Cemâ'at-i mezbûre] ki müteveffâ şüd. Ber-müceb-i ruûs-ı hümâyûn. El-vâki fi selh-i RA sene 1097. Fî yevm 10. Yalnız on akçe ile sadaka buyrulmuştur.

Ziyâde bâ-mukâbele-i ihbâr-ı an-L teberdâr-ı Sarây-ı Galata, ulûfeciyân-ı yemîn-i müte-kaidîn. An-mukâtaa-i ihtisab-ı İstanbul. Bâ-arz-ı hâl hod ve bâ-fermân-ı şerîf. Ber-müceb-i tez-kire-i muhâsebe-i Anadolu. Fî 5 CA sene 1097. Fî yevm 3. Yekûn 13.

Seferli. Bâ-hazret-i sadr-ı âlî. Bâ-fermân-ı 'alem-şâh. Fî 25 CA sene 1097.

(BOA, Maliyeden Müdevver Def., nr.5966, s.47 - Ek Vesika nr.:3)¹⁷

2- Muhâsebecilik-i Anadolu

Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 12 Z sene 115 - 21 N sene 117*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.108)

3- Teşrifâtçılık Ma'a Devatdârlık-ı Divân-ı Hümâyûn

Sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi olan Mustafa Naîm Efendi'ye tevcih olunmuştur. 27 ZA sene 120 - 19 Z sene 123*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.6)

4- Muhâsebecilik-i Anadolu

Anadolu muhâsebeciliği sâbıkâ teşrifâtı olan Mustafa Naîmâ Efendi'ye verilmiştir. 19 Z sene 123.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.108)

¹⁶ M.Cavid Baysun, "Naîmâ", *İA*, IX, 44-49; M.Münir Aktepe, "Naimâ Tarihinin Yazma Nüshaları Hakkında", *Tarih Dergisi*, I/1 (İstanbul 1949), s.35-52; Bekir Kütükoğlu, *Vekayinüvis-Makaleler*, s.111-112; Lewis V.Thomas, *A Study of Naima*, New York 1972. Naîmâ Tarihi'nin yeni bir neşri Prof.Dr.Mehmet İpsirli tarafından hazırlanmaktadır.

¹⁷ Naîmâ ulûfeli divân kâtipleri arasına Selh-i RA 1097'de 10 akçe ile katılmış, yevmiyesi 5 CA sene 1097'de 13 akçeye, 2 M 1099'da 15 akçeye, 14 M 1099'da 17 akçeye, 17 CA 1099'da 20 akçeye, 20 M 1104'de 22 akçeye yük-selmiştir. 2 C 1112'de başka bir göreve geçip kâtiplik gediğini Süleyman isimli birisine devretmiştir. 1116 veya 1117'de tekrar ulûfeli divan kâtipleri arasına katılmış ve ulûfesi 1118'de 70 akçe olmuştur. Hâcegânlık yaptığı yıllarda da divân kâtipliği kadrosu üzerinde kalmış ve 1128'de ölene kadar 70 akçe yevmiyesini almıştır. (Bk. KK, nr.3426, s.49; nr.3427, s.57; nr.3430, s.59; nr.3431, s.51; nr.3432, s.55; nr.3433, s.49; nr.3435, s.64; nr.3436, s.58; nr.3437, s.57; nr.3438, s.62; nr.3439, s.60, 63; nr.3440, vr.33b; nr.3441, s.60; nr.3442, s.65; nr.3443, s.60; nr.3444, s.61; nr.3445, vr.31a; nr.3446, vr.32a; nr.3447, vr.29b; nr.3448, s.65)

5- Emânet-i Defter

Defter-i hâkânî emâneti sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi Mustafa Nâimâ Efendi'ye verilmiştir [sene 1125].

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.83)

6- Muhâsebecilik-i Evvel

Başmuhâsebecilik sâbıkâ defter emîni olan Naîmâ Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 16 N sene 1125 - 3 Z sene 1126*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.108)

7-Silâhdâr kitâbeti sâbıkâ başmuhâsebeci olan Naîmâ Mustafa Efendi'ye tevcîh olunmak buyuruldu. 26 S sene 127.

(BOA, A.RSK, Dosya Tasnifi(=Dos.), nr.674/94 - Ek Vesika nr.:75)

8-Anadolu muhâsebeciliği sâbıkâ silâhdâr kâtibi olan Naîmâ Mustafa Efendi'ye ve silâhdâr kitâbeti sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi Seyyid Mehmed Efendi'ye tevcîh olunmak buyuruldu. 25 CA sene 127.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.680/85)

9-Sâbıkâ cebecibaşı olan Sebzi? Mehmed Efendi'ye Mora Seraskeri İzzetlü Mustafa Paşa'nın yanında tuğrakeşlik ile riyâset vekâleti ve sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi Naîmâ Efendi'ye defter emâneti vekâleti tevcîh olunmak buyuruldu. 3 L sene 127.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.993/3)

10-Cemâ'at-i Kâtibân-ı Divân-ı Hümâyûn

Mustafa Naîmâ Efendi

Kâtib-i divân yevm 70

Müteveffâ şüd [Yevmiyesinin bir kısmı başkalarına 9 ve 10 Ramazan 1128'de verilmiştir].

(BOA, KK, nr.3451, s.53)

MEHMED ŞEFİK EFENDİ

Naîmâ'dan sonra vekayinüvis olan Şefik Mehmed 1115 Edirne vakasını muğlak ve sanath bir dille tasvir etmiştir. Kitabın anlaşılması güç olduğundan daha sonra bu esere şerhler yazılmıştır¹⁸.

1- Muhâsebecilik-i Evkâf -ı Küçük

Küçük evkâf muhâsebeciliği emekdârlarından Şefik Mehmed Efendi'ye verilmiştir. Gurre-i Receb sene 1126 - 20 ZA sene 1127*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.111;BOA, A.RSK , nr.Dos.660/32)

2- Mukâtaacılık-ı Avlonya Ma'a Eğriboz

¹⁸ M.Münir Aktepe, "Şefik Mehmed", *İA*, XI, 384-386; Bekir Kütükoğlu, *Aynı eser*, s.112-113.

Avlonya mukâtaacılığı küçük evkâf muhâsebecisi olan Şefik Mehmed [Efendi'ye verilmiştir]. [Tarihi yırtık].

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.123 - Ek Vesika nr.:7).

DEFTERDAR SARI MEHMED PAŞA

XVII. yüzyılın ilk çeyreğinin en önemli devlet adamlarından ve maliyecilerinden olan Sarı Mehmed Paşa 1066-1116 (1656-1704) yılları arasındaki hadiseleri anlatan *Zübde-i Vekayiât*'ı ve *Nesâyiü'l-Vüzerâ ve'l-Ümerâ* isimli siyasetnâme'yi kaleme almıştır¹⁹.

1- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Sâbıkâ defterdâr mektûbcusu olup küttâbın emekdârlarından Mehmed Efendi'ye sâdır olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn mücebince tevcîh olunmuştur. Fî 22 Z sene 1114.

Mezkûr Mehmed Efendi'ye müceddeden verilmiştir. Fî 12 R sene 1115 - 13 B sene 1115*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.12)

2- Rûznâmçecilik-i Evvel

Sâbıkâ başdefterdâr olan Elhâc Mehmed Efendi'ye verilmiştir. Fî 13 B sene 1115 - 23 L sene 1115*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.100)

3- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Sâbıkâ başdefterdâr olup rûznâmçe-i evvel olan Mehmed Efendi'ye sâdır olan hatt-ı hümayûn mücebince verilmiştir. Fî 23 L sene 1115 - 18 L sene 1116*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.12)

4- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Başdefterdârlık sâbıkâ defterdâr olan Mehmed Efendi'ye verilmiştir. Fî 21 S sene 1117.

Zikr olunan başdefterdârlık Elhâc Mehmed Efendi üzerinde olmağla kemâkân ibkâ ve mukarrer kılınmıştır. Fî 15 L sene 1117 - 5 R sene 1118*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.12)

5- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Sâbıkâ başdefterdâr olan Elhâc Mehmed Efendi'ye verilmiştir. Fî 19 ZA sene 1119.

Mûmâ-ileyh Mehmed Efendi'ye mukarrer verilmiştir. Fî 5 ZA sene 120 - 4 C sene 121*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.12)

¹⁹ Abdülkadir Özcan, "Defterdar Sarı Mehmed Paşa", *DİA*, IX, 98-100; *Zübde-i Vekayiât*, neşr. Abdülkadir Özcan, Ankara 1995; Aynı müellif, "Defterdar Sarı Mehmed Paşa'nın Mâlî Bazı Görüş ve Faaliyetleri", *Güney Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sayı 10-11 (İstanbul 1983), s.239-248; *Nesâyiü'l-Vüzerâ ve'l-Ümerâ*, neşr. W.L.Wright, Princeton 1935; Franz Babinger, *Zübde-i Vekayiât*'ın müellifini Damad Mehmed Paşa olarak göstermiştir (Bk. *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, s.271-273). Bu yanlışlık Abdülkadir Özcan'ın yaptığı araştırmalarla ortadan kalkmış ise de, hala aynı hatayı sürdürenlere rastlanmaktadır (Bk. Fahameddin Başar, "Osmanlı Tarih Kaynakları", *Tarih ve Medeniyet*, sayı 40, (Temmuz 1997), s.40; A.İrfan Aypay, *Lale Devri Şairi İzzet Ali Paşa*, İstanbul 1998, s.7-8).

6- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Sâdır olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn mücebince sâbıkâ başdefterdâr olan Elhâc Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 10 ZA sene 1123 - 17 C sene 1124*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.12)

7- Emânet-i Tersâne-i Âmire

Sâbıkâ başdefterdâr olan Elhâc Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 3 Z sene 124 - 15 Z sene 125*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.80 - Ek Vesika nr.:5)

YUSUF NÂBÎ EFENDİ

En büyük Osmanlı şairlerinden birisi olan Yusuf Nâbi'nin edebî eserlerinin dışında tarihle ilgili *Fetihnâme-i Kamanîçe (Tarih-i Kamenîçe)*, *Vekâyî-i Hitân-ı Şehzâdegân-ı Hazret-i Sultan Mehmed (Surnâme)*, *Münşeât ve Tuhfetü'l-Haremeyn* isimli eserleri de vardır²⁰.

1- Muhâsebecilik-i Evvel

Başmuhâsebecilik Nâbî Yusuf Efendi'ye verilmiştir. 5 ZA sene 122 - 23 ZA sene 123*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.108)

DÜRRÎ AHMED EFENDİ

Divân kâtipliğinden²¹ yetişerek hâcegân sınıfına dahil olmuş ve 1720-1721 yıllarında İran'a elçi olarak gitmiştir. Elçiliğiyle ilgili olarak bir *Sefaretnâme* kaleme almıştır²².

1- Devletlü, sa'âdetlü, mürüvvetlü sultânın hazretleri sağ olsun. Bu kulları divân-ı hümayûn kâtipleri emekdârlarından mahall-i merhâmet ve müstehikk-ı inâyet bendeleri olup bundan akdem hâlîme münâsib sadakâ manâsıblarından bir şeyceğiz ile kayırlmak üzere devletlü efendimin vâde-i kerîmeleri olduğuna binâen mâliye kaleminde olan tarihçilik ile kâmervâ buyurulmaları bâbında fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânımındır.

Bende Ahmed Dürrî

Mücebince tevcih olunmak buyuruldu. 10 Ş sene 111.

(BOA, A.RSK, nr. Dos. 214/85 - Ek Vesika nr.:74)

²⁰ Abdülkadir Karahan, "Nâbî", *İA*, IX, 3-7; Aynı müellif, *Nâbî* Ankara 1987; Agah Sırrı Levend, *Nâbî'nin Surnâmesi*, İstanbul 1944. Surnâmenin diğer bir neşri için bk.Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatında Manzum Surnâmeler (Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri)*, Ankara 1999, s. 39-42, 627-684; Meserret Dirioz, *Nâbî Divânı (Eserlerine Göre Nâbî)*, İstanbul 1994; Mahmut Kaplan, *Hayriyye-i Nâbî*, Ankara 1995; Hüseyin Yorulmaz, *Urfalı Nâbî*, İstanbul 1998; Ali Fuat Bilkan, *Nâbî Divânı*, I-II, Ankara 1997; Aynı yazar, *Nâbî*, Ankara 1998; M.Muhsin Kalkışım, *Nâbî'nin Tuhfetü'l-Haremeyn'i*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1988; Selami Turan, *Nâbî, Tuhfetü'l-Haremeyn (inceleme - metin)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1995; İdris Bostan, "Kuyûd-ı Mühimmât Defterlerinin Osmanlı Teşkilât Tarihi Bakımından önemi", *Osmanlı-Türk Diplomatîği Semineri, 30-31 Mayıs 1994 İstanbul 1996*, s. 156. Hüseyin Yüksel, *Gazavatnâmeler ve Nâbî'nin Fetihnâme-i Kamanîçe Adlı Eserinin Metni*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1997. Dr. Mahmut Kaplan, Nâbî'nin Münşeât'ı üzerinde çalışmaktadır.

²¹ Dürrî Ahmed Efendi gedikli divan kâtibi olarak Silistre sancağında 20.000 akçelik tımar tasarruf ediyordu (Bk. KK, nr.492, vr.16a)

²² Aydın Talay, "Dürrî Ahmed Efendi", *DİA*, 9, 34-35; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.59-61; Münir Aktepe, "Dürrî Ahmed Efendi'nin İran Sefareti", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 1/1-5, İstanbul 1967-1968; Abdülkerim Abdulkadiroğlu, "Van Meşhurları", *Van Kütüğü*, Van 1993, s.218-222; M. Ziya Bağrıaçık, *Dürrî ve Divânı'ndaki Târih Manzumeleri*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van 1995.

2- Muhâsebecilik-i Evkâf-ı Küçük

Açıktan verilmiştir. [Dürrî Ahmed Efendi'ye]. 5 M sene 116.

Dürrî Ahmed Efendi üzerinde olmağla mukarrer verilmiştir. 5 C sene 116 - 15 C sene 117*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.111)

3- Muhâsebecilik-i Anadolu

Sâbıkâ mâliye tezkirecisi Dürrî Ahmed Efendi'ye [tevcih].

22 Ra sene 120 - 24 M sene 121*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.108)

4- Rûznâmecilik-i Küçük

Sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi Dürrî Ahmed²³ Efendi'ye verilmiştir.

9 N sene 121 - 8 Ra sene 1122*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.100)

5- Rûznâmecilik-i Küçük

Küçük rûznâmecilik sâbıkâ yine küçük rûznâmeci olan Dürrî Ahmed Efendi'ye verilmiştir. 27 R sene 124 - 23 C sene 125*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.100)

6-Sipâh kitâbeti sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi olan Dürrî Ahmed Efendi'ye tevcih olunmak buyuruldu. 25 M sene 127.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.671/19)

7- Muhâsebecilik-i Harâc

Harac muhâsebeciliği sâbıkâ silâhdâr kâtibi olan Dürrî Ahmed Efendi'ye verilmiştir. 21 Z sene 128 - 11 C sene 129*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.111)

8- Muhâsebecilik-i Harac

Cizye muhâsebeciliği sâbıkâ mukâbele-i süvarî olan Dürrî Ahmed Efendi'ye verilmiştir. 7 L sene 131.

Dürrî Ahmed Efendi sefâret ile Şâh-ı Acem tarafına me'mûr olmağla şıkk-ı sâni defterdârlığı pâyesi verilmiştir. 10 B sene 132 - Gurre-i N sene 132*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.111)

9- Muhâsebecilik-i Evel

Sâbıkâ harâc muhâsebecisi olan Dürrî Ahmed Efendi'ye verilmiştir. 16 CA sene 134 - 7 RA sene 135²⁴.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.109; nr.1571, s.12)

²³ Metinde sehven Mehmed yazılmıştır.

²⁴ Kaynaklarda Ahmed Dürrî'nin 2 Rebiülevvel'de vefat ettiği belirtilmektedir. Ondan sonra başmuhâsebeciliğe tayin tarihi vesikada 7 Rebiülevvel'dir.

MUSTAFA SAFÂYÎ EFENDİ

1050-1132 (1640-1720) yılları arasında yaşamış şairleri *Nuhbetü'l-Âsar min Fevâidi'l-Eşâr* isimli tezkiresinde toplamıştır²⁵.

1- İbtidâ mevâcib-i Mustafa Safâyî kâtib-i divân, an-çavuşân est. Cemâ'at-ı kâtibân-ı divân-ı hümâyûn ilhâk şuden-fermûde. Bâ-tashih ez-ân sebep ki, esâme-eş İbrahim Edirne gilmân-ı bağçe-i Edirne bûde ve be-ism-i hod mutâbık nişte ve arz-ı hâl dâde ve inâyet ricâ kerde. Ber müceb-i ruûs-ı hümâyûn. Fî 5 C sene 1100. Kayd şüd. Be-rûznâmçe-i hümâyûn. Fî 8 Ş sene minhu. Bâ ulûfe hod. Yevmî: 10. Mukaddemâ mutasarrıf olduğu on akçe ile nakl olunmuşdur. [Küçük Ruznâmçe işareti].

Ziyâde şüd. Ez-ân sebep ki mahall ve müstahak şüd ve arz-ı hâl dâde ve inâyet-rica kerde. An mahlûlât-ı sa'âdetlü ki ba'dezîn ber-müceb-i ruûs-ı hümâyûn. el-Vâki fi 28 ZA sene 1100.Yevm; 5. Yekûn; 15.

2- Defter emâneti Safâyî Mustafa Efendi'ye tevcih olunmak buyuruldu. 10 L sene 1108.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.179/100)

3- Muhâsebecilik-i Evkâf-ı Küçük

Asitâne'de küçük evkâf muhâsebeciliği vekâleti arz-ı hâli mücebince Mustafa Safâyî Efendi'ye verilmiştir.

21 CA sene 129 - 22 M sene 130*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.111)

4- Mukâta'acılık-ı Evvel

Başmukâta'acılık Safâyî Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 8 M sene 131 - Gurre-i Z sene 131*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.119 - Ek Vesika nr.:6)

5- Tezkirecilik-i Kal'a-i Kebîr

Safâyî Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 14 L sene 132 - 6 L sene 134*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21; - Ek Vesika nr.:21)

6- Mukâta'acılık-ı Evvel

Safâyî Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 20 L sene 135 - 17 L sene 136*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.119; nr.1571, s.15)

²⁵ Franz Babinger, *Aynı eser*, s.282; *Sicill-i Osmânî*, III, 228; Nuran Altuner (Üzer), *Safâyî ve Tezkiresi*, I-II, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, I-II, İstanbul 1989; Perviz Aynagöz (Çapan), *Mustafa Safâyî Efendi, Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsar min-Fevâidi'l-Eşâr)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1986 (Bu tez Atatürk Kültür Merkezi tarafından basılmaktadır); *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâ'sı*, haz. Sadık Erdem, Ankara 1994, s.XXXIV, 190-191; Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I, Ankara 1988, s.307-311; Abdülkadir Karahan, "Tezkire", *İA*, XII/1, s.229.

7- Defterdârlık-ı Şıkk-ı Sâni

Sâbıkâ başmukâta'acı olan Safâyî Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 12 L sene 137 - 8 C sene 138*.

(BOA, KK, 523M, s.213)²⁶.

8- Defterdârlık-ı Şıkk-ı Sâni

Şıkk-ı sâni defterdârı olan Mustafa Safâyî fevt olmağıla sâbıkâ başmukâta'acı olan Nahîf Süleyman Efendi'ye verilmiştir. 8 C sene 138.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.13)

YİRMİSEKİZ ÇELEBİ MEHMED EFENDİ

Osmanlı sefaretnâmeleri arasında en fazla üzerinde durulan eser Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin 1720-1721 tarihli Fransa Sefaretnâmesi'dir. Eser edebî ve tarihî kıymetinin yanısıra Osmanlı toplum yaşantısına yaptığı tesir açısından da önemlidir²⁷.

1- Defterdârlık-ı Şıkk-ı Sâlis nâm-ı Diğer Küçük

Sâbıkâ tophâne nâzırı olan Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 18 Z sene 129.

Şıkk-ı sâlis defterdârı olan Mehmed Efendi, Nemçelü ve Venediklü ile me'mûr olduğu mükâleme-i müsâleme ve muvata'a hizmetinde olan diyânet ve rûsd-i sedâd ve istikâmet muktezâsınca âkilâne hareket ile dîn ü Devlet-i Aliyye'ye nâfi nice mesâ-i şedîde ve etvâr-ı pesendidesi zâhir ve bedîdâr olup her vechile şayeste-i inâyet ve sezavâr-ı âtîfet olmağıla vücûda gelen hidemât-ı mebrûresi mukâbelesinde mutasarıf olduğu şıkk-ı sâlis defterdârlığı ta'yîn olunan hâslarıyla ber-vech-i te'bîd mutasarıf olmak üzere müceddeden tevcih ve ibkâ olunmuştur. 25 N sene 130 - 8 M sene 131*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s. 12)

2- Muhâsebecilik-i Evvel

Sâbıkâ şıkk-ı şâlis defterdârı olan Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 8 M sene 131 - 3 RA sene 132*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.108)

3-Devletlü sa'âdetlü sultânım hazretleri sağ olsun. Arz-ı hâl-i bendeleri oldur ki bu kulları Françe'ye elçilik ile ta'yîn buyurulmağıla merâhim-i aliyye ve kerimânelerinden mercûdur

²⁶ Safâyî ismi daha önce bu kaydı yayınlayan Fahameddin Başar tarafından Sakallı olarak okunmuştur (Bk. *Osmanlı Eyâlet Tevcihâtı (1717-1730)*, Ankara 1997, s.269).

²⁷ *Sicill-i Osmânî*, IV, 226; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.53-58; Mehmed Efendi, *Le Paradis des Infideles, Un Ambassadeur Ottoman en France sous la Regence*, Introduction, notes, textes anneres par Gilles Veinstein, Paris 1981; F.M.Göçek, *East Encounters West France and Ottoman Empire in the Eighteenth Century*, New York 1987. Sefaretnâmenin birçok sadeleştirme ve neşri yapılmıştır (Bk. *Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa Sefaretnâmesi*, haz.Beynun Akyavaş, Ankara 1993, s.X-XI); Gündüz Akıncı, *Türk-Fransız Kültür İlişkileri (1071-1859)*, Ankara 1973, s.14 vd.; Kemal Süzen, *Şehrezûri'nin el-Şeceretü'l-İlâhiyye İsimli Eseri ve Türkçe Tercümesi Semeretü'l-Şecere*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989; Bekir Karlığa, "Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Yeni Bulunmuş Bir Fizik Kitabı Tercümesi ve Onsekizinci Yüzyılın Başında Osmanlı Düşüncesi", *Bilim-Felsefe-Tarih (İstanbul 1991)*, s.277-327; Abdurrahman Üzülmez, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İslahat Düşüncesinin Gelişimi (1718 - 1839)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994, s.27-30.

ki şikk-ı evvel defterdârlığı rütbesiyle emr[ü] âli ihsân buyurulmak bâbında emr-i fermân ve lutf ü ihsân devletlü inâyetlü efendim sultânım hazretlerindir.

Bende Mehmed

Mûcebince mumâ-ileyhe şikk-ı evvel defterdârlığı pâyesi tevcîh olunmak buyuruldu. 12 L sene 132.

(BOA, Cevdet -Hariciye, nr. 9775)

4- Emânet-i Defter-i Hakânî

Sâbıkâ başmuhâsebeci olan Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 16 CA sene 134 - 24 CA sene 135*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.83; nr. 1571, s.10; BOA, İbnülemin-Tevcihat, nr.1714 - Ek Vesika nr.:78)

5- Rûznâmecilik-i Evvel

Sâbıkâ defter emîni olan Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 24 CA sene 135 - 17 L sene 136*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.101; nr.1571, s.11)

6- Muhâsebecilik-i Evvel

Sâbıkâ rûznâmçe-i evvel olan Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 12 L sene 137 - 8 L sene 138*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.12)

7- Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âli

Kitâbet-i mezbûre Yirmisekiz Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 15 L sene 141 - 14 L sene 142*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.944/34; A.RSK, nr.1571, s.25 - Ek Vesika nr.:18)

8- Ruznâmecilik-i Evvel

Sâbıkâ yeniçeri efendisi Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 21 RA sene 143 - 12 Ş sene 143*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.11)

NAHİFİ SÜLEYMAN EFENDİ

XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Süleyman Nahifi Efendi, dinî edebiyat alanında birçok manzum ve mensur eser vermiştir. Ayrıca siyasetnâmeler ile kendi tecrübelerine dayananak *Nasîhatü'l-Vüzerâ* isimli bir siyasetnâme yazmıştır²⁸.

²⁸ *Sicill-i Osmânî*, IV, 548; *Mesnevî-yi Şerif, Ashı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahifi Tercümesi*, haz. Âmil Çelebioğlu, İstanbul 1967; A.İrfan Aypay, *Nahifi Süleyman Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 1992; Zekeriya Usluer, *Süleyman Nahifi, Hayatı, Eserleri ve Hilyetü'l-envarı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1994; Mehmed İpşirli, "Nahifi'nin Nasihatü'l-Vüzerâ'sı", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 15 (İstanbul 1996), s.15-28.

1- Mukāta‘acılık-ı Evvel

Nahifî Süleyman Efendi’ye verilmiştir. 8 L sene 133 - 20 L sene 135*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.118; nr.1571, s.15)

2- Mukāta‘acılık-ı Evvel

Sâbıkâ yine başmukāta‘acı olan Nahifî Süleyman Efendi’ye verilmiştir. 17 L sene 136 - 12 L sene 137*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.118; nr.1571, s.15)

3- Defterdârlık-ı Şikk-ı Sâni

Şikk-ı sâni defterdârı olan Mustafa Safâyî fevt olmağla, sâbıkâ başmukāta‘acı olan Nahifî Süleyman Efendi’ye verilmiştir. 8 C sene 138.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.13; nr.1572, s.50 - Ek Vesika nr.:8)

ELHÂC MUSTAFA EFENDİ (TAVUKCUBAŞI DAMADI)

1143(1730)’de Avusturya’ya elçi olarak gitmiş ve diğer sefaretnâmelerden farklı bir eser yazmıştır. Ayrıca *İmperyo Dükalarından Çasar Olan Toskana Dükasının Ahvâli* isimli bir eseri daha vardır²⁹.

1- Mukāta‘acılık-ı Evvel

Zikr olunan mukāta‘acılık hâlâ Tavukcubaşı olan Mustafa Efendi’ye verilmiştir. 16 M sene 143 - 13 R sene 143*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15)

2- Tezkirecilik-i Kal‘a-i Kebîr

Sâbıkâ başmukāta‘acı Mustafa Efendi’ye verilmiştir. Gurre-i Z sene 144 - 28 L sene 145*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21 - Ek Vesika nr.:16)

3- Mukābecilik-i Piyâde

Sâbıkâ kal‘a-i kebîr tezkirecisi Mustafa Efendi’ye verilmiştir. 28 L sene 145 - 22 Z sene 145*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21 - Ek Vesika nr.:16)

4- Emânet-i Defter

Sâbıkâ reisülküttâb olan Elhâc Mustafa Efendi’ye tevcih olunmuştur. 7 N sene 156 - 11 RA sene 157*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.19)

²⁹ *Sicill-i Osmânî*, IV, 429-430; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.65-68; Fuat Sanaç, *Der Gesandtschaftsbericht Mustafa Efendi’s über Die Gesandtschaftsreise Nach Wien* İm Jahre 1730/31, Doktora Tezi, Viyana 1989 (Bu tez Eren Yayıncılık tarafından basılmaktadır).

5- Rûznâmecilik-i Evvel

Sâbıkâ reisülküttâb olan Elhâc Mustafa Efendi'ye tevcîh.10 L sene 161.

Vakt-i tevcîhi olan Şevvâl'de zabt etmek üzere sâbıkâ Haremeyn muhâsebecisi Ali Efendi'ye sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince tevcîh ve ruûs verilmiştir. 16 N sene 162.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.3)

6- Fî 8 L sene 160 tarihinde vâki tevcihâtta ve ba'dehu ma'zûl olan efendilerin defteridir.

Sâbıkâ reisülküttâb Elhâc Mustafa Efendi 10 Za sene 160.

Büyük ruznâme verilmiştir. 10 L sene 161.

Müteveffâ fi 22 N sene 162.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.50 - Ek Vesika nr.:33)

REFET ABDULLAH BEYEFENDİ (RAMÎ PAŞAZÂDE)

7 Rebiülevvel 1148 (28 Temmuz 1725)'de vekayinüvisliğe getirilmiştir. Yazdıkları Subhî Mehmed Efendi tarafından tamamlanarak *Tarih-i Sâmi* ve *Şakir* ve *Subhî*'ye alınmıştır³⁰.

1- Mukâta'acılık-ı Haslar

Râmî Paşazâde Refet Abdullah Bey'e verilmiştir. 17 L sene 131.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.118)

2- Mukâta'acılık-ı Haslar

Râmî Paşazâde Refet Abdullah Bey'e verilmiştir. 17 L sene 136.

Hâlâ mutasarrıfı olan Râmî Paşazâde Abdullah Bey'e kemâkân mukarrer verilmiştir. 12 L sene 137.

Mutasarrıfı Râmî Paşazâde Abdullah Bey'e mukarrer verilmiştir. 8 L sene 138 - 7 L sene 139*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15)

3- Tezkirecilik-i Mâliye

Râmî Paşazâde Refet Abdullah Beyefendi'ye verilmiştir. 15 L sene 141 - 14 L sene 142*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15; A.RSK , nr.Dos.944/34)

4- Tezkirecilik-i Mâliye

Sâbıkâ kalyonlar defterdârı Râmî Paşazâde Abdullah Bey'e verilmiştir. 13 R sene 144 - Gurre-i Z sene 144*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15)

³⁰ *Sicill-i Osmânî*, III, 377; Bekir Kütükoğlu, *Aynı eser*, s.115.

5- Kitâbet-i Sipâhiyân

Râmî Paşazâde Abdullah Beyefendi'ye verilmiştir. 28 L sene 145 - 15 L sene 146*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.22 - Ek Vesika nr.:17)

6- Kitâbet-i Sipâhiyân

Sâbıkâ mutasarrıfı Râmî Paşazâde Abdullah Beyefendi'ye verilmiştir. 20 L sene 147 - 12 L sene 148*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.22 - Ek Vesika nr.:17)

7- [Vekayi'nüvislik]

Devlet-i Aliyye'de vekayi' zabt ve tahrîrine hâcegân-ı divâniyeden birinin me'mûr kılınması iktizâ etmekle hâlâ sipâhiler kâtibi olup mu'temed ve ma'rifetmend olan merhûm Râmî Paşazâde Abdullah Beyefendi hizmet-i mezbûreye ta'yîn ve tevcîh olunmak buyuruldu. 7 RA sene 148.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.28 - Ek Vesika nr.:19)

8- Muhâsebecilik-i Harâc

Sâbıkâ sipâh kâtibi Râmî Paşazâde Refet Abdullah Bey'e cizye muhâsebeciliği tevcîh. Gurre-i Ş sene 151.

Zikr olunan muhâsebecilik hâlâ mutasarrıfı Râmî Paşazâde Abdullah Bey'e ibkâ olunmuştur. 5 L sene 151 - 5 N sene 152*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.14-15 - Ek Vesika nr.:15)

9- Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Alî

Sâbıkâ cizye muhâsebecisi Râmî Paşazâde Abdullah Beyefendi'ye tevcîh olunmuştur. 12 L sene 153 - 12 L sene 154*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.10)

MEHMED SAİD PAŞA (YİRMİSEKİZ ÇELEBİZÂDE)

Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin oğlu olan Mehmed Said Efendi, İbrahim Müteferrika ile birlikte Osmanlı ülkesinde ilk Türk matbaasını tesis etmiş kişidir. Babası ile beraber Paris'de bulunan Mehmed Said Efendi daha sonra elçi olarak 1145-1146 (1732-1733)'da İsveç'e gitmiş ve buradaki hadiseleri bir takrir olarak kaleme almıştır³¹.

1- Mukâta'acılık-ı Bursa

Yirmisekiz Çelebizâde Said Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 15 L sene 141 - 14 L sene 142*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15;BOA, A.RSK , nr.Dos.944/34)

³¹ *Sicill-i Osmânî*, III, 29-30; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s. 70-72; Yanko İskender Hoçi, "Sadrazam Said Mehmed Paşa Merhûmun Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'da İken İstokholm'a Vuku Bulan Sefareti", *TOEM*, sayı 11 (İstanbul 1329), s.660-677; Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaacılığı, Müteferrika Matbaası*, İstanbul 1939; Gündüz Akıncı, *Aynı eser*, s.21; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/I ve IV/2, Ankara 1984; A.Boppe, "XVIII.Yüzyıl Başlarında Avrupa'da Türk Modası, Türk Elçisi Said Efendi Zamani", çev. T.Münir, *Hayat Tarih*, sayı 4 (Nisan 1979), s.16-18; sayı 5 (Mayıs 1979), s.16-18; Elena Maştakova, "Aydınlanmanın Ön Tarihi (XVIII. Yüzyıl Edebiyatı Üzerine)", *Sovyet Türkologlarının Türk Edebiyatı İncelemeleri*, çev.T. Moran - Y. Salman, İstanbul 1980, s.16-18; Abdurrahman Üzülmez, *Aynı tez*, s.30-32. Mehmed Said Paşa'nın hayatı ve İsveç sefâretnâmesi ile ilgili bir araştırma yapmaktayız.

2- Tezkîrecilik-i Kal'a-i Küçük

Sâbıkâ Bursa hâcesi olan Said Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 16 M sene 143 - 21 RA sene 143*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21)

3- Rûznâmecilik-i Küçük³²

Senesi tamamında zabt etmek üzere Mehmed Said Efendi'ye verilmiştir. Gurre-i CA sene 145.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.11)

4- Kitâbet-i Silâhdârân

Sâbıkâ küçük rûznâmçeci Mehmed Said Efendi'ye [verilmiştir]. 15 L sene 146 - 20 L sene 147*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.22 - Ek Vesika nr.:17)

5- Kitâbet-i Silâhdârân

Sâbıkâ mutasarrıfı Mehmed Said Efendi'ye silâhdâr kitâbeti verilmiştir. 14 M sene 149.

Mutasarrıfı Said Mehmed Efendi'ye ibkâ kılınmak. 12 L sene 150 - 5 L sene 151*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21; nr.1572, s.82 - Ek Vesika nr.:13, 17)

6- Kitâbet-i Sipâhiyân

Sâbıkâ silâhdâr kâtibi Said Mehmed Efendi'ye tevcîh olunmuştur. 5 L sene 151 - 17 L sene 152*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.22 - Ek Vesika nr.:17)

7- Emânet-i Defter-i Hakânî

Sâbıkâ tevkii olan Said Efendi'ye tevcîh. 12 L sene 158 - 21 B sene 159*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.19)

8- Emânet-i Defter-i Hakânî

Sadâret-i uzmâ kethüdâlığından münfasıl mutasarrıf-ı sâbıkı Mehmed Said Efendi'ye tevcîh. 3 RA sene 160 - 8 L sene 160*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.19; nr.1588, s.3)

9- Nişancılık

Sâbıkâ defter emîni Mehmed Said Efendi'ye tevcîh olunmuştur. 10 L sene 161.

Mûmâ-ileyhe tekrâr ibkâ olunmuştur 8 L sene 162 - 24 M sene 163

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.2)

³² Kendisinden önce bu makamda bulunan Göynüklü Ahmed Efendi'nin süresi 1 Z 145'de dolmaktadır. Said Efendi'den sonra küçük ruznâmçeci olan Adli Mehmed Efendi'nin tayin tarihi ise 28 L 145'dir. Bu durumda Said Efendi'nin bu göreve aktif olarak başlayamamış olma ihtimali akla gelmektedir. Ancak daha sonra silahdar kâtipliğine tayininde sabıka küçük ruznâmçeci olarak zikredilmesi bu görevi deruhde ettiğine işaret etmektedir.

10- [Sadâret-i Uzmâ Kethüdâhğı]

Tuğra-yı şerîf hizmetinde olan Said Efendi me'mûr buyurulmuşlardır. 24 M sene 163 - 3 R sene 163*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.20 - Ek Vesika nr.:28)

11- Nişancılık

Mutasarrıf-ı sâbıkı Mehmed Said Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 6 L sene 163.

Mûmâ-ileyhe tekrâr ibkâ olunmuşdur. 7 L sene 164 - 9 L sene 165*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.2)

12- Nişancılık

Sâbıkı Mehmed Said Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 10 L sene 166 - 7 L sene 167*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.84 - Ek Vesika nr.:29)

13- Muhâsebecilik-i Evvel

Sâbıkâ tevkii Mehmed Said Efendi'ye tevcîh. 6 L sene 168 - 7 ZA sene 168*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.86; BOA, KK, nr.261/6, s.8 - Ek Vesika nr.:23, 30)

14- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâhğı

Hâlâ başmuhâsebeci olan Mehmed Said Efendi me'mûr olmuşlardır. 7 ZA sene 168 - 19 M sene 169*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.102)

15- Livâ-i Hanya

Livâ-i mezbûre kal'ası muhâfazası şartıyla sadr-ı esbak vezîr-i mûkerrem sa'âdetlü Said Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh. 8 L sene 169 - 10 Ş sene 170*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr. 16, s.48)

16- Eyâlet-i Mısır-ı Kahire

Eyâlet-i mezbûre yüzyetmiş senesi Tutu ibtidâsından zabt etmek üzere sâbıkâ Hanya muhâfızı sadr-ı esbak vezîr-i mûkerrem sa'âdetlü Said Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur. 10 Ş sene 170 - M sene 172*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr. 16, s.235)

17- Eyâlet-i Adana

Eyâlet-i mezbûre sâbıkâ Mısır Vâlisi vezîr-i mûkerrem sadr-ı esbak sa'âdetlü Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur. 24 CA sene 172.

Eyâlet-i mezbûre vezîr-i müşârünileyhe bâ-emr-i hümâyûn-ı izzet-makrûn ibkâ ve mukarrer olunmuşdur. 9 C sene 173 - 6 L sene 173*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr. 16, s.90)

18- Eyâlet-i Karaman

Eyâlet-i mezbûre mülhakâtı olan Niğde ve Beyşehir ve Aksaray sancaklarıyla ma'an sâbıkâ Adana vâlisi sadr-ı esbak vezîr-i mükerrer Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümayûn tevcih olunmuştur. 6 L sene 173 - 14 R sene 174*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr. 16, s.90)

19- Eyâlet-i Maraş

Eyâlet-i mezbûre sâbıkâ Karaman vâlisi vezîr-i mükerrer sadr-ı esbak Said Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümayûn tevcih olunmuştur. 14 R sene 174.

Eyâlet-i mezbûre bâ-hatt-ı hümayûn ibkâ olunmuştur. 10 L sene 174 - 6 CA sene 175.

Müteveffâ şüd.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr. 16, s.85)

MÜNİF MUSTAFA EFENDİ

1729'da Raşid Efendi ile, 1741'de de kendisi elçi olarak İran'a gitmiştir. 1738 yılında ise Leh kralına nâme götürmüş olan Münif Efendi, sadrazam Hacı İvaz Paşa zamanında yapılan Belgrad muahedesi ve zaferini *Zafernâme-i Münif (Fetihnâme-i Belgrad)* isimli eserinde tasvir etmiştir³³.

1- Mukâta'acılık-ı Piskopos

Hâlâ kethüdâ kâtibi Münif Mustafa'ya verildi. 2 Ş sene 149.

Mutasarrıf-ı mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ ve mukarrer verilmiştir. 28 Ş sene 150 - 12 L sene 150*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16; nr.1572, s.80 - Ek Vesika nr.:12)

2- Rûznâmecilik-i Küçük

Hâlâ teşrifâtı Münif Mustafa Efendi'ye tevcih olunmuştur. 17 L sene 152 - 14 C sene 153*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.11)

3- Tezkirecilik-i Mâliye

Mâliye tezkireciliği sâbıkâ küçük rûznâmeci Münif Mustafa Efendi'ye verilmiştir. [silik] sene 153.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15)

4- Tezkirecilik-i Mâliye

Yine sâbıkı Münif Mustafa Efendi'ye Muharrem'den zabt etmek üzere tevcih olunmuştur. 19 L sene 155.

³³ *Sicill-i Osmânî*, IV, 519; Agah Sırrı Levend, *Aynı eser*, s.144-145; *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğları*, İstanbul 1943, s.197-198; Fehmi Ethem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, İstanbul 1961, s.296-297; Hasan Aksoy, "Fetihnâme", *DİA*, XII, 472; Fikret Sarıcaoğlu, "Hacı İvaz Paşa", *DİA*, XIV, 487-488.

Münif fevt olmağla tezkirecilik-i mâliye sâbıkâ cebeciler kâtibi Ahmed Efendi'ye verilmiştir. 5 RA sene 156.

(BOA, KK, nr. 261/6, s.8)

SÂMÎ MUSTAFA EFENDÎ (ARPA EMİNİZÂDE)

1143-1144 (1730-1731) yıllarında vekayinüvislik yapmış ve yazdıkları kendisinden sonra gelen vekayinüvislerin eserleri ile birleştirilerek *Tarih-i Sâmi* ve *Şakir* ve *Subhî* adıyla basılmıştır³⁴.

1- Devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretleri sağ olsun.

Bu kulları ıstabl-ı âmîre-i evvel anbarı kâtiblerinden üçüncü kulları olup, ikincimiz Mustafa Sâmi kulları küçük evkâf muhâsebeciliği ile ber-murâd olmağla merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki ikincilik bu kullarına sadakâ ve ruûs-ı hümâyûn ihsân olunmak bâbında emr ü fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

Bende Halil

Mûcebince tevcih olunmak buyuruldu. 23 ZA sene 127.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.705/74 - Ek Vesika nr.:77)

2- Muhâsebecilik-i Evkâf-ı Küçük

Rikâb-ı hümâyûn'da başmuhâsebeci vekili olan Sâmi Mustafa Efendi'ye küçük evkâf muhâsebeciliği verilmiştir. 20 ZA sene 127 - 20 M sene 128*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.705/27 ; BOA, A.RSK, nr.1562, s.111 - Ek Vesika nr.:76)

3- Emânet-i Şehr

Sâbıkâ küçük evkâf muhâsebecisi olan Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 20 M sene 128 - 27 C sene 130*.

(BOA, A.RSK, Dos.nr.710/67; BOA, A.RSK, nr.1562, s.83)

4- Rûznâmecilik-i Küçük

Sâbıkâ şehremîni olan Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 27 C sene 130 - 2 N sene 130*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.100)

5- Emânet-i Şehr.

Sâbıkâ hâslar hâcesi olan Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 3 RA sene 132.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.10)

³⁴ *Sicill-i Osmânî*, III, 7; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.296-297; Bekir Kütükoğlu, "Vekayinüvis", *Aynı eser*, s.115; Fatma Yaşar Aksoy, *Divan-ı Sâmi (İnceleme - Metin)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992; Kemal Kahramanoğlu, *Sâmi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divan'ının Tenkidli Metni*, Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, Konya 1995; Fatma Sabiha Kutlar, *Arpaemini-zâde Sâmi Divanı (Tenkitli metin, inceleme, özel adlar dizini)*, Hacettepe Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara 1996. Aynı yazar, "XVIII. Yüzyıl Divan Şiirinde Bir Sebki Hindî Şairi; Arpaeminizade Sami", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, XIII/1-2 (Ankara 1996), s. 125-140; Mustafa Aslan, "Sami Divan'ında Musiki", *İlmî Araştırmalar*, Sayı 6 (İstanbul 1998), s. 135-162.

6- Kitâbet-i Cebeciyân

Sâbıkâ şehremîni Sâmi Mustafa Efendi'ye tevcîh 6 L sene 134 - 20 L sene 135*.

(BOA, İbnülemîn - Tevcihat, nr.1783; A.RSK, nr.1571, s.25 - Ek Vesika nr.:25)

7- Ruznâmecilik-i Küçük

Sâbıkâ cebeciler kâtibi olan Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 17 L sene 136 - 12 L sene 137*.

(BOA, A.RSK, nr.1562, s.100; nr.1571, s.11)

8- Mukâbelecilik-i Piyâde

Sâbıkâ küçük ruznâmeci olan Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 8 L sene 138 - 7 L sene 139*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21 - Ek Vesika nr.:16)

9- Rûznâmecilik-i Küçük

Sâbıkâ piyâde mukâbecisi olan Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 11 L sene 140 - 15 L sene 141*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.11)

10- Mukâbelecik-i Piyâde

Mukâbelecilik Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 14 L sene 142 - 26 R sene 143*.

(BOA, A.RSK , nr.Dos.960/33 ; BOA, A.RSK, nr.1571, s.21 - Ek Vesika nr.:16)

11- Emânet-i Şa'îr

Emânet-i mezbûre Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 15 CA sene 143 - 27 L sene 143*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.10)

12- Mukâbelecilik-i Piyâde

Zikrolunan mukâbelecilik sâbıkâ yine piyâde mukâbecisi olup, hâlâ müverrih olan Sâmi Mustafa Efendi'ye tevcîh. 26 N sene 144 - 28 L sene 145*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21 - Ek Vesika nr.:16)

13- Tezkirecilik-i Mâliye

Sâbıkâ piyâde mukâbecisi müverrih Sâmi Mustafa Efendi'ye verilmiştir. 15 L sene 146 - 2 ZA sene 146*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21)

SUBHÎ MEHMED EFENDİ

1152-1156 (1739-1743) yılları arasında vekayinüvislik yapmıştır. Kendi dönemi ile öncesini (1148,1152) kaleme almış. Yazdıkları Şakir ve Sâmi'nin tarihleriyle beraber *Tarih-i Sâmi* ve *Şakir* ve *Subhî* adıyla basılmıştır. Ayrıca Mehmed Subhî, 1736 - 1739 harbi ile bunun

sonunda yapılan Belgrad muahedelerini anlatan *Tarih-i Belgrad (Müzâkerât-ı Sulhiyye Tarih-çesi)* adlı bir eser daha yazmıştır³⁵.

1- Nezâret-i Sergi

Mezkûr [Selimzâde Mehmed] fevt olmağla zikr olunan sergi nezâreti divân-ı hümâyûn kâtiblerinden Subhî Mehmed Efendi'ye başdefterdâr Atif Mustafa Efendi'nin telhîsi mücebince tevcîh olunmuşdur. 6 R sene 1150 - 24 L sene 150*.

(BOA, A.RSK, nr.1572, s.87 - Ek Vesika nr.:14)

2- [Vekayi'nüvislik]

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr [ın] vekâyi'î bedâiyi'ini zabt u tahrir ve husûs nev be-nev zuhûr eden esfâr-ı nusret-asâr-ı menâkıb-ı mahmûdetü'l-avâkıbını beyân-ı ta'bîr-i dil-pezîr ile keşîde-i rişte-i beyân ü takrir için bir münâsib kimesnenin müverrih nasb u ta'yîn olunmasından lâ-bûd olmağla hâlâ divân-ı hümâyûn gediklü kâtiblerinden sâbıkâ sergi nâzırı olup tahrîr ü ta'bîre kadir ve her vechile isti'dâdı zâhir ve mâhir olan Subhî Mehmed Efendi zîde mecduhu vekâyi'nüvis-i Devlet-i Aliyye olmak üzere müverrih nasb u ta'yîn ve hidmet-i mezbûrede istihdâm için ruûs-ı hümâyûn verilmişdir. 14 CA sene 152.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.28 - Ek Vesika nr.:28)

3-Tezkirecilik-i Mâliye

Sâbıkâ divân-ı hümâyûnda beylikci olan Subhî Mehmed Efendi'ye elli dokuz senesi Muharrem'inden zabt etmek üzere tevcîh olunmuşdur. 12 L sene 158 - M 1160*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21; BOA, KK, nr.261/6, s.8)

4- Emânet-i Şa'îr

Sâbıkâ mâliye tezkirecisi Subhî Mehmed Efendi'ye tevcîh. 10 L sene 161.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ olunmuşdur. 8 L sene 162 - 14 Receb sene 163*.

(BOA, A.RSK, 1570, s.20; nr.1588, s.6)

5- Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî

Sâbıkâ arpa emîni Subhî Mehmed Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 6 L sene 163 - 7 L sene 164*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.5; BOA, KK, nr.261/6, s.11 - Ek Vesika nr.:25)

6- Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî

Sâbıkâ Subhî Mehmed Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 10 L sene 166 - 7 L sene 167*.

(BOA, A.RSK, nr.1602, s.2; BOA, KK, nr.261/6, s.11)

7- Muhâsebecilik-i Evel

Sâbıkâ yeniçeri efendisi Subhî Mehmed Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 7 ZA sene 168 - 24 S sene 169*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.86; BOA, KK, nr.261/6, s.1 - Ek Vesika nr.:23, 29)

³⁵ Franz Babinger, *Aynı eser*, s.326; Bekir Kütükoğlu, "Vekayi'nüvis", *Aynı eser*, s.115-116; Aynı yazar, "Subhî Mehmed Efendi", *Aynı eser*, s.357-362.

8- Emânet-i Şa'ir

Başmuhâsebeci Mehmed Subhî Efendi'ye tevcih olunmuştur.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ olunmuştur. 8 L sene 169 - 9 RA sene 170*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.21; nr.1588, s.88; nr.1605, s.2)

9- Emânet-i Darbhâne-i Amire

Sâbıkâ arpa emîni Subhî Mehmed Efendi'ye tevcih. 18 Ş sene 170.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ. 3 L sene 171 - 22 Z sene 171*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.21; nr.1588, s.88; nr.1605, s.2 - Ek Vesika nr.:35)

10- Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî

Sâbıkâ darbhâne-i âmire nâzırı Subhî Mehmed Efendi'ye tevcih olunmuştur. 22 Ş sene 172 - 28 CA sene 173*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.87; BOA, KK, nr.261/6, s.11 - Ek Vesika nr.:30)

11- Defter Emâneti

Subhî Mehmed Efendi'ye tevcih. 5 L sene 175.

(BOA, Ali Emiri, Mustafa III, nr.5354 - Ek Vesika nr.:36)

12-Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî

Subhî Efendi kullarına gurre-i L sene 182 tarihiyle tevcih.

(BOA, Bâb-ı Asâfi, Divân Kalemî (=A.DVN), nr.812,s.3)

MEHMED EMNÎ BEYEFENDİ

1153-1155 (1740-1742) yıllarında Rusya'ya elçi olarak gitmiş ve bu elçilik esnasında gördüklerini bir sefaretnâme olarak kaleme almıştır³⁶.

1- Mukâta'acılık-ı Bursa

Bursa mukâta'ası, mektûbî hulefâsından Emnî Mehmed Beyefendi'ye verilmiştir. 6 ZA sene 143 - 5 R sene 144

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15)

2- Mukâta'acılık-ı Salyâne

Mektûbî başhalifesi Emnî Mehmed Bey'e verilmiştir. 5 R sene 144 - 22 ZA sene 144*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16)

3- Mukâta'acılık-ı Ma'den

Mukâta'acılık-ı mezbûr hâlâ mektûbî-i sadr-ı âlî Emnî Mehmed Beyefendi'ye tevcih olunmuştur. 22 ZA sene 144 - 2 N sene 149*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16)

³⁶ Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.73-82; Münir Aktepe, *Mehmed Emnî Beyefendi (Paşa)'nın Rusya Sefareti ve Sefaretnâmesi*, Ankara 1974.

4- Mukâbecilik-i Sûvârî

Mektûbî Emnî Mehmed Beyefendi'ye tevcih. 2 N sene 149 - 13 ZA 149*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21; nr.1572, s.73 - Ek Vesika nr.:9, 16)

5- Emânet-i Defter-i Hakanî

Defter Emâneti sâbıkâ büyük ruznâmecî Emnî Mehmed Beyefendi'ye verilmiştir. 5 L sene 151 - 17 L sene 152.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.10)

6- Pâye-i Mîr Mehmed Emnî Emîn-i Defter-i Hakanî

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ve saltanat-ı seniyye-i sermediü'l-istikrârım ile Moskov devleti beyninde müceddeden mün'akid olan musâlaha-i mukarrerinin te'yîd ve teşyîd ve tahkîm[i] için taraf-ı saltanat-ı aliyemden elçi ba's ve irsâli ve Moskovlu cânibinden dahi derbâr-ı zilliyet-asâr-ı mülükâneme sefirler tesyîr ve irsâli ez-kadîm Moskov devletinin arzumend oldukları akdem-i metâlib ve ehemmi regâibi olmakdan nâşi bu hususa dâ'ir mevâddın mükâleme ve akdinde keyfiyyet-i merkûmu kemâl-i germiyyet ile iltimâs ve istid'â ve is'âf-ı merâmıların fevka'l-gâye ilticâ ve istircâ edüb ve el-hâletü hazîhi avn ü inâyet-i Bârî ve yümn ü tevfi-k-i Samedânî ile tarafeynin ahidnâme ve tasdiknâmeleri mübâdelesi pezîrâ-yı hüsn-i hitâm ve resîde-i mertebe-i itmâm olmak hasebiyle mevâdd akdinde karar verildiği üzre o cânibe ba's olunacak elçinin ta'ayyün olmasını mütevassıt ve murahhas olan Âsitâne-i sa'âdetimde mukim Françe elçisi dahi istinbât etmekle sen ki mûmâ-ileyhsin, sen hademe-i Devlet-i Aliyye'mden kâr-azmâ ve bu güne umûra vâkıf-âşînâlarından olduğundan başka ırsen ve iktisâben hâyiz-i rüşd ü reşâd ve bu misillü umûrda istihdâm için hâyiz-i liyâkat ü isti'dâd olup senden her hâlde ifâ-i şükûh ve şân-ı saltanat-ı aliyye ve livâ-yı levâzım-ı fûrû-nüvân-ı devlet-i seniyyeme me'mûl ve melhûz olduğuna binâen şeref-bahşâ-yı sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı mevhibet-nümûnum mücebince sen Moskovlu cânibine rütbe-i mîr-i mîrânî ile elçi ta'yîn ve avâtıf-ı seniyye-i şâhânemden ihrâz-ı rütbe ve şân ve imtiyaz-ı menzilet ve mükâleme için [Karaman Eyâleti - çizilmiş] Anadolu beylerbeyiliği pâyesiyle kadrin dahi a'lâ ve terfî' kılınmağičün yazılmışdır. Fî 4 Şevâl sene 152.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.2, s.47 - Ek Vesika nr.:4)

7- Muhâsebecilik-i Cizye

Sâbıkâ başmuhâsebecî Emnî Mehmed Beyefendi'ye şimdiden hidmetine kıyâm etmek ve senesi tamamına değin avâ'idini selefi almak üzre tevcih olunmuşdur. 9 L sene 159 - 8 L sene 160*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.5 - Ek Vesika nr.:25)

8- Kitâbet-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî

Sâbıkâ cizye muhâsebecisi Emnî Mehmed Beyefendi'ye verilmiştir. 10 L sene 161 - 8 L sene 162*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.5; BOA, KK, nr.261/6, s.11 - Ek Vesika nr.:25)

9-Muhâsebecilik-i Cizye

Sâbıkâ yeniçeri efendisi Emnî Mehmed Beyefendi'ye şurûtuyla tevcih. 6 L sene 163 - 7 L sene 164*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.5 - Ek Vesika nr.: 25)

10- Cizye muhâsebesinden ma'zûl Emnî Mehmed Beyefendi. 8 L sene 160.

Yeniçeri efendiliği [tevcih]. 10 L sene 161.

Ma'zûldur. 8 L sene 62.

Müteveffâ. 18 S sene [11]66.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.50 - Ek Vesika nr.:33)

MUSTAFA NAZİF EFENDİ

1729 ve 1741'de diğer elçilerin maiyyetinde İran'a giden Mustafa Nazif Efendi, 1159 (1746)'da bu defa kendisi elçi olarak İran'a gitmiş ve kısa bir sefaretnâme kaleme almıştır³⁷.

1- Mukâta'acılık-ı Bursa

Münif-i merhûm ile İran'a giden sâbıkâ İstanbul mukâta'acısı Nazif Mustafa Efendi'ye tevcîh olunmuştur. 8 L sene 157 - 12 L sene 158*.

(BOA, KK, nr.261/6, s.3)

2- Muhâsebecilik-i Anadolu

Sefâret ile İran cânibine me'mûr kılınup bi-hamdillahi teâlâ mevâdd-ı hilâfet-medâr-ı hazret-i şehinşahî üzre itmâm-ı hidemât-ı seniyye ile bekâm olan Mustafa Nazif Efendi'ye avât-ıf-ı aliyye-i hüsrevânemden muhâsebecilik-i mezkûr tevcîh olunmuştur. 5 M sene 160 - 8 L sene 160*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.4, 50 - Ek Vesika nr.:25)

3- Mukâbelecilik-i Sûvârî

Sâbıkâ Anadolu muhâsebecisi Nazif Mustafa Efendi'ye [tevcîh olunmuştur]. 10 L sene 161 - 8 L sene 162*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.4, 50; BOA, KK, nr.261/6, s.8 - Ek Vesika nr.:25)

4- Emânet-i Şehr

Sâbıkâ atlu mukâbelecisi Nazif Mustafa Efendi'ye tevcîh olunmuştur. 6 L sene 163 - 2 RA sene 164*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.19; nr.1589, s.7)

5- [Sadâret-i Uzmâ Kethüdâlığı]

Sadâret-i uzmâ kethüdâlığına şehremîni Nazif Mustafa Efendi me'mûr olmuşlardır. 2 RA sene 164.

Me'mûriyetlerinde kemâkân ibkâ buyurulmuşlardır. 7 L sene 164.

Kemâkân ibkâ olunmuştur. 9 L sene 165 - 10 M sene 166*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.20 - Ek Vesika nr.:28)

³⁷ Sicill-i Osmânî, IV, 561; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.84-86; Azmi Süslü, "Un Aperçu sur Les Ambassadeurs Ottoman et Leurs Sefaretnâme", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XIV/25 (Ankara 1983), s.256.

İZZİ SÜLEYMAN EFENDİ

Vekayinüvis olarak 1157-1165 (1744 - 1752) yılları arasının tarihini yazmıştır. *İzzi Tarihi* iki cilt olarak basılmıştır. İzzî bu eserinden başka Belgrad'ın ikinci fethine ait müşahedelerini 5 varaklık bir makale olarak, istinsah ettiği Karaçelebizâde'nin Süleymannâme'sinin sonuna ilave etmiştir³⁸.

1- Vekâlet-i Riyâset der-nezd-i Vezîr-i Mükerrerrem Sa'âdetlü Abdullah Paşa Serasker-i Cânib-i Şark

Vekâlet-i mezbûre divân-ı hümâyûn kitâbeti emekdârlarından müstahıkk-ı inâyet olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân İzzî Süleyman Efendi dame mecduhuya küçük rûznâmecilik pâye-yle tevcîh olunmuştur. 21 B sene 146.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.11, 28 - Ek Vesika nr.:19)

2- Rûznâmecilik-i Küçük

Mektûbî-i kaimmakam-ı rikâb-ı hümâyûn İzzî Süleyman Efendi'ye küçük rûznâmecilik tevcîh. 8 L sene 149 - 8 L sene 150*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.11; nr.1572, s.76 - Ek Vesika nr.:10)

3- Mukâta'acılık-ı Piskopos

Hâlâ kethüdâ kâtibi İzzî Süleyman Efendi'ye tevcîh. 12 L sene 150.

Mutasarrıf-ı mûmâ-ileyhe ibkâ kılınmıştır. 5 L sene 151 - 17 L sene 152*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16; nr.1572, s.80 - Ek Vesika nr.:12)

4- Muhâsebecilik-i Evkâf-ı Küçük

Sâbıkâ mutasarrıfı ve hâlâ vekâyi nüvis olan İzzî Süleyman Efendi'ye tevcîh. 9 L sene 159 - 8 L sene 160*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.9)

5- Teşrifâtçılık ma'a Devâtdârlık-ı Divân-ı Hümâyûn

Sâbıkâ küçük evkâf muhâsebecisi olup, hâlâ vekâyi nüvis olan İzzî Süleyman Efendi'ye tevcîh. 10 ZA sene 160.

Tekrar mûmâ-ileyhe ibkâ olunmuştur. 10 L sene 161.

Tekrar mûmâ-ileyh vekâyi nüvis İzzî Süleyman Efendi'ye ibkâ olunmuştur. 8 L sene 162.

Mûmâ-ileyhe tekrâr ibkâ olunmuştur. 6 L sene 163.

Mûmâ-ileyhe tekrâr ibkâ. 10 L sene 164.

Tekrar mutasarrıfı İzzî Süleyman Efendi'ye ibkâ olunmuştur. 9 L sene 165.

Mutasarrıfı İzzî Süleyman Efendi'ye kemâkân ibkâ olunmuştur. 7 L sene 167.

³⁸ Bekir Kütükoğlu, "Vekayinüvis", *Aynı eser*, s.116; İsmet Parmaksızoğlu, "İzzi", *İA*, V/II, 1267-1269; *Franz Babinger, Aynı eser*, s.314-315; Klaus Kreiser, "İzzî Süleyman Efendi und Seine Stiftung Für Der Konvent Des Şeyh Murâd", *Istanbul und Das Osmanische Reich*, İstanbul 1995, s.235-241.

Fevt olmağla sâbıkâ teşrifâtı olup kalyonlar kitâbetinden ma'zûl Âkif Mehmed Beyefendiye tevcîh olunmuşdur. 18 C sene 168.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.15, 97 - Ek Vesika nr.:27)

MEHMED RÂĞIB PAŞA

Osmanlı tarihinin en meşhur ve muktedir devlet adamlarından olan Râğıb Paşa aynı zamanda şair ve müverrihtir. Osmanlı nesrinin en ustaca yazılmış eserlerini kaleme almıştır. *Münşeat (Telhisât)* ile *Tahkik ve Tefvik* tarih alanındaki eserleridir³⁹.

1-Devletlü, inâyetlü, sultânım sağ olsun

Bu kulları Hemedan eyâletinde müceddeden tertîb olunan timâr ve ze'âmet tevzi'i ve Hemedan seraskeri vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Ahmed Paşa bendelerinin ma'iyetinde riâyset ve defter emâneti vekâletleri hizmetlerine me'mûr olmağın kullarının mutasarrıf olduğum zeâmet ve gediğime ve defter-i hakânî kâtiblerinden ma'iyeti kullarına me'mûr Elhâc Halil Madeh? kullarının zeâmet ve gediğine zarar gelmemek üzere kaydalarımıza şerh verilmek bânında emr ü fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerindedir.

Bende Mehmed Râğıb.

Mûcebince kaydalarına şerh verile deyü buyuruldu. 20 L sene 142.

Nâhiye-i Bolu der-livâ-i mezbûr ve Kastamonu

Zeâmet be-nâm-ı kâtib Mehmed Râğıb an-kâtibân-ı defter-i hakânî an-tahvîl-i hod.

Karye-i Yenice tabi-i mezbûr

Hasıl:45654 Fî sene 142.

(BOA, BOA, Cevdet - Tımar, nr.1395)⁴⁰

2- Tezkirecilik-i Mâliye

Sâbıkâ Bağdad defterdârı Mehmed Efendi'ye verilmişdir. 2 ZA sene 146 - 20 L sene 147*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.21; BOA, KK, nr.261/6, S.4)

3- Muhâsebecilik-i Harâc

Cizye muhâsebeciliği işbu sene Receb'i guresinden zabt etmek üzere sâbıkâ mâliye tezkirecisi ve bu defa orduya defterdâr nasb olunan Mehmed Râğıb Efendi'ye tevcîh olundu. 7 R sene 148.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.15)

³⁹ Franz Babinger, *Aynı eser*, s.315-316; Bekir Sıtkı Baykal - Abdülkadir Karahan, "Râğıb Paşa", *İA*, IX, 594-598; Ahmet Zeki İzgöer, *Râğıb Mehmed Paşa, Tahkik ve Tefvik (Tahlil ve Metin)*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1988; Norman Itkowitz, *Mehmed Râğıb Pasha; The Making of an Ottoman Grand Vizier*, Princeton Ün., Doktora Tezi, 1959; Hüseyin Yorulmaz, *Koca Râğıb Paşa Divânı*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989; Aynı yazar, *Mehmed Râğıb Paşa*, Ankara 1998; Ömer Demirbağ, *Koca Râğıb Paşa Divânı ve Tahlili*, 100. Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Van 1999; Sedit Yüksel, "Koca Râğıb Paşa'nın Bilinmeyen Gazelleri", *Türkoloji Dergisi*, VI/1 (Ankara 1974), s.77-80. Mesut Aydınlar tarafından Mehmed Râğıb Paşa üzerine bir doktora tezi Mimar Sinan Üniversitesi'nde hazırlanmaktadır.

⁴⁰ Mehmed Râğıb'a İran seferindeki hizmetleri sebebiyle 5 CA 1140'da Revan Defterdarlığı verilmiştir (Bk. Fahameddin Başar, *Osmanlı Eyâlet Tercihâtı (1717- 1730)*, Ankara 1997, s.270).

4- Mukâta'acılık-ı Maden

Sâbıkâ cizye muhâsebecisi ve hâlâ mektûb-i sadr-ı âlî Râgıb Mehmed Efendi'ye verilmiştir. 2 N sene 1149.

Mutasarrıf-ı mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ ve mukarrer kılınmıştır. 28 Ş sene 1150.

Mutasarrıf-ı mûmâ-ileyhe ibkâ kılınmıştır. 5 L sene 150.

Mutasarrıf-ı mûmâ-ileyh Râgıb Mehmed Efendi'ye kemâkân ibkâ ve mukarrer kılınmıştır. 17 L sene 152.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16; nr.1572, s.75 - Ek Vesika nr.:11)

5- İbtidâ rütbe-i vâlâ-yı vezâret ihsân-ı hümâyûn buyurulan Râgıb Mehmed Paşa. 11 RA sene 157.

Müteveffâ şüd. 24 N sene 176.

(BOA, A.RSK, nr.1578, s.4)

6- Eyâlet-i Rakka

Ber-vech-i mâlikâne mutasarrıfı Vezir Râgıb Mehmed Paşa kullarına ibkâ. 5 L sene 167.

(BOA, A.NŞT , nr.1306, s.2)

7- Eyâlet-i Haleb

Eyâlet-i mezbûre hâlâ mutasarrıfı vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Râgıb Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn ibkâ. 8 L sene 169 - 10 R sene 170*.

(BOA, Tahvil Defterleri, nr.16, s.98)

8- Eyâlet-i Şam

Eyâlet-i mezbûre Şam mîr-i hacı ve mülhakâtı olan Kudüs ve Nablus sancakları ile ma'ân sâbıkâ Haleb eyâleti mutasarrıfı vezîr-i mükerrerem Râgıb Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuştur. 15 R sene 170 - 20 R sene 170*.

(BOA, Tahvil Defterleri, nr.16, s.103)

HATTÎ MUSTAFA EFENDİ

1161 (1748) yılında Avusturya'ya elçi olarak gitmiş ve bu elçiliğinde gördüklerini bir sefaretnâme olarak kaleme almıştır. Ayrıca 1740 - 1741 yıllarında Rusya ile yapılan sınır tesbit çalışmaları sırasındaki raporu (*Takrîr-i Ahmed Merâmî Efendi*) da hazırlamıştır⁴¹.

1- Mukâta'acılık-ı Piskopos

Kâtib-i kethüdâ-yı sadr-ı âlî Hattî Mustafa Efendi'ye tevcîh olunmuştur. 25 RA sene 144 - 8 S sene 149*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16)

⁴¹ Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.92-97; Ali İbrahim Savaş, *Der Gesandtschaftsbericht Des Mustafa Hattî Efendi über Die Gesandtschaft Sreise Nach Wien*, Doktora Tezi, Viyana 1989 (Kısaltılmış Türkçesi TTK Yayınları arasında çıkmıştır. Bk. *Mustafa Hattî Efendi, Viyana Sefaretnamesi*, Ankara 1999. Tezin aslı ise Eren Yayıncılık tarafından basılmaktadır); Aynı yazar, "Mustafa Hattî Efendi'nin Viyana Sefaret Raporu Üzerine", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 6 (Samsun 1991), s.235-254; Aynı yazar, "Osmanlı Elçisi Mustafa Hattî Efendi'nin Sefareti ile İlgili Üç Belge", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XII (İzmir 1997), s.125-134; Aynı yazar, "Takrîr-i Ahmed Merâmî Efendi (Azak Muhaddidi Ahmed Meramî Efendi'nin 1740/1741 Sınır Tesbit Çalışmaları Hakkındaki Raporu)", *Belgeler*, XVI/20 (Ankara 1996), S.151-173.

2- Vekâlet-i Riyâset der-nezd-i Vezîr-i Mükerrerem Sa'âdetlü Numân Paşa Serâsker-i Câ-nib-i Bender

Zıkr olunan vekâlet sâbıkâ kâtib-i kethüdâ-yı sadr- âlî Hattî Elhâc Mustafa Efendi her vechiyle müstahıkk-ı inâyet ve şâyeste-i re'fet olmağla tevcih olunmak. 13 S sene 151.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.29 - Ek Vesika nr.:20)

3- Muhâsebecilik-i Evvel

Sâbıkâ mevkufâtı olup tevkii pâyesiyle Nemçe devletine elçi irsâl olunan Elhâc Mustafa Hattî Efendi etvâr-ı sa'ide ve pesendide ibrâzıyla meşkurü'l-hidme² olmağla altmış iki senesi Şevvâl'inden zabt etmek üzere mûmâ-ileyhe başmuhâsebecilik tevcih olunmağın ruûs-ı hümâ-yûn verilmişdir. 19 S sene 162.

İşbu tarihten zabtuçün mûmâ-ileyhe tekrâr ibkâ ve ruûs verilmişdir. 8 L sene 162 - 6 L sene 163*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.4 - Ek Vesika nr.:25)

4- Mevkufâtçılık

Sâbıkâ başmuhâsebeci olan Elhâc Hattî Mustafa Efendi'ye şurûtuyla tevcih. 7 L sene 164 - 7 Ş sene 165*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.7)

5- Muhâsebecilik-i Evvel

Sâbıkâ mevkufâtı Elhâc Hattî Mustafa Efendi'ye tevcih olunmuşdur. 9 L sene 165 - 10 L sene 166*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.4 - Ek Vesika nr.:25)

6- Defterdârlık-ı Şıkk-ı Sâlis

Sâbıkâ başmuhâsebeci Hattî Mustafa Efendi'ye tevcih. 6 L sene 169 - 5 L sene 170*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.85 - Ek Vesika nr.:29)

7- Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı

Hâlâ mutasarrıfı Hattî Mustafa Efendi kulları üzerinde olmağla ibkâ. 13 L sene 169.

Mutasarrıfı illet-i müzmine mübtelâ olmağla atıyye ile tatyib ve sâbıkı Üsküdârî Salih Efendi kullarına tevcih. 5 L sene 170.

(BOA, A.RSK, nr.1605, s.2 - Ek Vesika nr.:35)

ALİ AĞA

1754'de III.Osman'ın cülusunu Lehistan'a tebliğ etmek üzere elçi olarak gönderilmiş-tir. Elçiliği ile ilgili sefaretnâme, diğer sefaretnâmelerden farklı bir tarzda ve muhtemelen maiyetinde bulunan birisi tarafından manzum olarak kaleme alınmıştır⁴².

⁴² *Sicill-i Osmânî*, III, 540; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.97-99; Abdurrahman Şeref, "Manzum Bir Sefaretnâme", *TOEM*, I/13 (İstanbul 1328), s.777-795; "Sultan Osman III'ün Tahta Çıkışının Bildirilmesi için 1755 Yılında Lehistan Devleti'ne Büyükelçi Olarak Gönderilen Ali Ağa'nın Bu Göreviyle İlgili Manzum Sefaretnâme", sadeleştirilen; Emin Yakıt, *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 15 (İstanbul 1981), s.145-168.

1- Dergâh-ı Mu'alla Kapucubaşılığı

Ziştovi Voyvodası Ali Ağa'ya tevcîh. 6 N sene 154.

yevm :150.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.183 - Ek Vesika nr.:34)

2- Bâki Kulluk-ı Baş

Dergâh-ı âlî kapıcıbaşılardan sâbıkâ Ziştovi mübâya'acısı olan Ali Ağa'ya tevcîh olunmuştur. 19 CA sene 157 - 8 L sene 158*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.4)

3- Ağalık-ı Sipâhiyân

Sâbıkâ başbâkikulu olan anbar emîni Ali Ağa'ya tevcîh olunmuştur. 12 L sene 158 - 14 C sene 159*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.12)

4- Eyâlet-i Haleb

Eyâlet-i mezbûre sâbıkâ rikâb-ı hümâyûn kaimmakamı vezîr-i mükerrerrem Ali Paşa hazretlerine bâ-hat-ı hümâyûn tevcîh. 10 C sene 170 - 10 Ş sene 170*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.16)

5- Livâ-i Hanya

Liva-i mezbûre kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkâ Haleb eyâleti ihsân olunan vezîr-i mükerrerrem kaimmakam Ali Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh. 10 Ş sene 170 - 17 Ş sene 171*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.48)

6- Livâ-i Vidin

Liva-i mezbûre kal'ası muhâfazası şartıyla Niğbolu Sancağı ilhâkıyla sâbıkâ Hanya Muhâfızı olan vezîr-i mükerrerrem Ali Paşa hazretlerine bâ-emr-i hümâyûn tevcîh. 17 Ş sene 171 - 23 Ra sene 172*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.34)

7- Eyâlet-i Özi Liva-i Silistre

Eyâlet-i mezbûre Özi kal'ası muhâfazasına evvel bahardan kıyâm eylemek şartıyla Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf olan vezîr-i mükerrerrem Ali Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuştur. 23 RA sene 172 - Gurre-i L sene 173*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.34)

DERVİŞ MEHMED EFENDİ

1168 (1755) yılında Rusya'ya III.Osman'ın cülusunu bildirmek için elçi olarak gitmiş ve gördüklerini bir sefaretnâme olarak kaleme almıştır. Eseri Hâkim ve Vâsıf Tarihlerine kaynaklık yapmıştır⁴³.

⁴³ *Sicill-i Osmânî*, s.333; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.99-102; Azmi Süslü, *Aynı makale*, s.258; Derviş Mehmed Efendi'nin küçük ruznâmçe ve çavuşlar kitâbetinde bulunduğu çeşitli eserlerde belirtiliyorsa da , bu görevlerde bulunan Derviş Mehmed Naima'dır (bk. A.RSK, nr.1588, s.8, 10, 92). Vesikalarda da bu iki şahıs birbirine karıştırılmaktadır.

1- Nezâret-i Tophâne-i Âmire

Mûmâ-ileyh [Elhâc İsmail] pîr ve ihtiyâr ve rû'yet-i nezârete ve rûkub ve nüzûle adî-mû'l-iktidâr olduğundan isti'fâ etmekle defterdâr-ı esbak İzzet Ali Paşa divân kâtibi ve Dersa'âdet'te Haremeyn-i Muhteremeyn mütevellisi olan Derviş Mehmed Efendi müsinn ü ihtiyar ve emekdâr mahall ve müstahak olmağla selefi misillü hâcelik ve müceddeden mûmâ-ileyh Derviş Mehmed Efendi'ye tevcîh olup ruûs-ı hümâyûn verilmişdir. 5 M sene 162 - 8 L sene 162*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.8; nr.1570, s.8)

2- Kitâbet-i Kalyon-ı Mirî

Sâbıkâ tophâne nâzırı Derviş Mehmed Efendi'ye tevcîh. 7 L sene 164 - 9 L sene 165*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.10 - Ek Vesika nr.:26)

3- Kitâbet-i Silâhdârân

Sâbıkâ kalyonlar kâtibi Derviş Mehmed Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 10 L sene 166 - 7 L sene 167*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.13; BOA, KK, 261/6, s.13)

4- Muhâsebecilik-i Cizye⁴⁴.

Hâlâ mutasarrıfının senesi tekmilinden sonra zabt etmek üzere sâbıkâ sipâh kâtibi olup şikk-ı sâni pâyesi olan Derviş Mehmed Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 171 - 4 L sene 172*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.87; BOA, KK, 261/6, s.1 - Ek Vesika nr.:30)

5- [1173 Şevvâlinde ma'zûl bulunan ve yeni görev almayan hâcegân]

Cizye muhâsebeciliğinden 4 L sene 172 tarihinde ma'zûl Derviş Mehmed Efendi.

(BOA, BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.13767)

6- Sûvâri Mukâbeleciliği

Sâbıkâ cizye muhâsebecisi Derviş Mehmed Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 175.

(A.E. Mustafa III, nr.5354, s.1 - Ek Vesika nr.:36)

7- Sipâh Kitâbeti

Sâbıkâ Derviş Mehmed Efendi'ye tevcîh. 6 L sene 177 - 4 L sene 178*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.2; BOA, A.RSK, nr.Dos.2031/109 - Ek Vesika nr.:38)

ŞEHDÎ OSMAN EFENDİ

1171 (1757-1758) yılında III.Mustafa'nın cülûsunu bildirmek üzere Rusya'ya elçi olarak gitmiş ve elçiliği ile ilgili bir sefaretnâme yazmıştır⁴⁵.

⁴⁴ Vesikada cizye muhasebeciliğine tayin edilen Derviş Mehmed Efendi sipah kâtipliğinden gelmiş gösterilmektedir. Ancak Derviş Mehmed Efendi önceden sipah değil silahdar kâtipliğinde bulunmuştur. Sipah kâtipliğinde bu tarihlerde bulunan Derviş Mehmed Naima'dır. Burada tevcihat kaydedilirken bir yanlışlık yapılmış olması ihtimali de vardır.

⁴⁵ *Sicill-i Osmânî*, III, 178; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.107-112; Faik Reşit Unat, "Şehdî Osman Efendi Sefâretnâmesi", *Tarih Vesikaları Dergisi*, sayı 1-5 (Ankara 1942); Abdurrahman Üzülmez, *Aynı tez*, s.32 vd.

1- Mukâta'acılık-ı Avlonya ma'a Eğriboz

Sâbıkâ kâğıt emâneti vekâletinden ma'zûl Şehdî Osman Efendi'ye müceddeden tevcih olunmuştur. 8 L sene 160 - 10 L sene 161*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.1497/38; BOA, A.RSK , nr.1588, s.16; BOA, KK, nr.261/6, s.7)

2- Kitâbet-i Çavuşân-ı Dergâh-ı Alî

Zikr olunan kitâbet sâbıkâ Avlonya mukâta'acısı Osman Şehdî Efendi'ye tevcih olunmuştur. 20 Za sene 163 - 25 Ra sene 166*.

(BOA, KK, nr. 261/6, s.15)

3- Emânet-i Kâğıd-ı Bîrûn

Sâbıkâ çavuşlar kâtibi Şehdî Osman Efendi'ye tevcih olunmuştur. 7 L sene 167 - 6 L sene 168*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.10-21; nr.1588, s.96; nr.1602, s.2 - Ek Vesika nr.:32)

4- Nezâret-i Tophâne-i Âmire

Sâbıkâ kâğıd-ı birûn emîni Şehdî Osman Efendi'ye tevcih olunmuştur. 4 L sene 172 - 4 L sene 173*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.8)

5- 1173 Şevvâlinde vâki olan tevcihâtta ma'zûl olan hâcegân-ı divâniyye

Tophâne nezâretinden ma'zûl Şehdî Osman Efendi

(BOA, BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.13767)

6- Kalyonlar Kitâbeti

Sâbıkâ tophâne nâzırı Şehdî Osman Efendi'ye tevcih. 5 L sene 175.

(AE, Mustafa III, nr.5354, s.1)

7- Tophâne Nezâreti

Şehdî Osman Efendi'ye tevcih. 6 L sene 177 - 4 L sene 178*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos 2031/109 - Ek Vesika nr.:38)

8- Kitâbet-i Sipâhiyân

Silâhdâr kâtibi Şehdî Osman Efendi'ye gurre-i L sene 182 târihinden tevcih. 3 Receb sene 182- 23 M sene 183*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.21)

SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ

1166-1180 (1753-1766) yılları arasında vekayinüvislik yapmış ve dönemin tarihini yazmıştır. Aynı zamanda şair de olan Hâkim'in divânı ile edebî ve dinî birçok eseri vardır⁴⁶.

⁴⁶ Bekir Kütükoğlu, "Vekayi' nüvis", *Aynı eser*, s.116; *Aynı yazar*, "Müverrih Vasıf'ın Kaynaklarından Hâkim Tarihi", *Aynı eser*, s.139, 194; Mücteba İlgürel, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, XV, s.189-190.

1- Vekâlet-i Riyâset der-Tersâne-i Âmîre

Mektûbî-i sadr-ı uzmâ hulefâsından Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye müceddeden tevcîh ve ruûs-ı hümâyûn verilmiştir. 11 RA sene 155 - 27 Ş sene 155*.

(BOA, KK, nr.261/6, s.7 - Ek Vesika nr.:22)

2- 8 L sene 160 tarihinde vâki tevcîhâtta [daha önce ve sonra] ma'zûl olan hâcegân

Tersâne'de riyâset vekâletinden ma'zûl Seyyid Mehmed Hâkim Efendi. 27 Ş sene 155.

Atiyye verilmiştir [10 L sene 161].

Yine atiyye verilmiştir. 8 L sene 162.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.51 - Ek Vesika nr.:33)

3- Mukâta'acılık-ı Haslar

Sâbıkâ tersânede reis vekîli ve hâlâ vekâyi'nüvis Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye tevcîh. 10 L sene 166.

Mutasarrıfı ve hâlâ vekâyi'nüvis Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye kemâkân ibkâ olunmuştur. 7 L sene 167.

Mûmâ-ileyh Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye kemâkân ibkâ. 6 L sene 168.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ olunmuştur. 5 L sene 169.

Mutasarrıf-ı mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ olunmuştur. 5 L sene 170.

Hâlâ mutasarrıf-ı mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ olunmuştur. 3 L sene 171 - 4 L sene 172*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.11, 93; nr.1602, s.2; nr.1605, s.5 - Ek Vesika nr.:26, 31)

4- Kitâbet-i Cebeciyan-ı Dergâh-ı Âlî

Haslar mukâta'asından ma'zûl vekâyi'nüvis Mehmed Hâkim Efendi'ye şurûtuyla tevcîh. 4 L sene 172 - 4 L sene 173*.

(BOA, KK, nr.261/6, s.10, BOA, BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.13767, s.1)

5- Kitâbet-i Sipâhiyan

Sâbıkâ cebeciler kâtibi Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye [tevcîh]. 10 L sene 174 - 5 L sene 175*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.92; A.RSK, nr.1596, s.2; BOA, KK, nr.261/6, s.12 - Ek

Vesika nr.:31)

6- 5 L sene 175 tarihinde ma'zûl olan efendilerdir.

Sipâh kitâbetinden ma'zûl Seyyid Mehmed Hâkim Efendi.

(BOA, Ali Emiri, Mustafa III, nr.5354, s.3 - Ek Vesika nr.:37)

ÇEŞMİZÂDE MUSTAFA REŞİD EFENDİ

1180-1182 (1766-1768) yılları arasında vekayinüvislik yapan Çeşmizâde dönemin tarihini yazmıştır. Eseri, Vâsıf Tarihi'nin kaynaklarından⁴⁷.

1- Vekâyi'nüvislik

Müderrişin-i kirâm-ı zevi'l-ihtirâmdan Çeşmizâde Mustafa Efendi Devlet-i Aliyye'de zuhûr eden vekayî' zabt u tahrîrine kâdir olmağla tevcîh olunup ruûs-ı hümâyûn verilmiştir. 2 B sene 180 - 15 R sene 182*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.6 - Ek Vesika nr.:88)

MUSAZÂDE MEHMED UBEYDULLAH EFENDİ

Rikâb vekayinüvisi olarak 1768'de İstanbul hadiselerini yazmaya memur edilmiştir. Eseri, Vâsıf Tarihi'nin birinci cildinin kaynaklarından⁴⁸.

1- Vekâyi'nüvislik

Eşrâf-ı kuzât-dan Musazâde Mehmed Ubeydullah Efendi'ye tevcîh ve ruûs-ı hümâyûn verilmiştir. 15 R sene 182.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.6 - Ek Vesika nr.:88)

ESSEYYİD HASAN BEHCETİ EFENDİ

11 L 1188 - 19 C 1189 (15 Aralık 1774 - 17 Ağustos 1775) tarihleri arasında vekayinüvislik yapmıştır. Eseri, Vâsıf Tarihi'nin ikinci cildinin kaynaklarından⁴⁹.

1- Vekâyi'nüvislik

Eşrâf-ı kuzât-ı zevi'l-ihtirâmdan olup sahib-i bizâ'a ve zuhûr eden vekayî'i zabt u tahrîre mukayyedir ve vücûhla müstahıkk-ı inâyet olan Esseyyid Hasan Behcetî Efendi'ye tevcîh. 11 L sene 1189 - 19 C sene 1189*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.6 - Ek Vesika nr.:88)

ÖMER EFENDİZÂDE SÜLEYMAN EFENDİ

19 C 1189 - 27 L 1189 (17 Ağustos 1775 - 9 Aralık 1776) tarihleri arasında vekayinüvislikte bulunmuştur⁵⁰.

1- Vekâyi'nüvislik

Müderrişin-i kirâmdan Ömer Efendizâde Süleyman Efendi'ye tevcîh. 19 C sene 189 - 27 L sene 190*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.6 - Ek Vesika nr.:88)

⁴⁷ Bekir Kütükoğlu, "Vekayî'nüvis", *Aynı eser*, s.116; *Çeşmizâde Tarihi*, nşr. Bekir Kütükoğlu, İstanbul 1959; Aynı yazar, "Çeşmizâde Tarihine Dair" *V.Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1960, s.340-346.

⁴⁸ Bekir Kütükoğlu, "Vekayî'nüvis", *Aynı eser*, s.116.

⁴⁹ Bekir Kütükoğlu, "Vekayî'nüvis", *Aynı eser*, s.117.

⁵⁰ Bekir Kütükoğlu, "Vekayî'nüvis", *Aynı eser*, s.117.

AHMED RESMÎ EFENDİ

XVIII. yüzyılın önemli bürokratlarından ve en çok eser veren müverrihlerindendir. Reisülküttapların biyografilerini içeren *Sefinetü'r-rüesâ* (*Halikatü'r-rüesâ*), Darüssaade ağalarının biyografilerini ihtiva eden *Hamiletü'l-küberâ*, 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı hakkındaki görüş, tenkid ve intibalarını kaydettiği *Hulâsatü'l-i'tibâr* ve Alaybeyizâde Emin Mehmed Efendi'nin *Vefeyât*'ına yaptığı zeyl (1778'e kadar) önemli eserleridir. 1171 (1757-1758) Avusturya ve 1177-1178 (1763-1764) Prusya elçiliklerine ait birer sefaretnâme de kaleme almıştır. Ayrıca 1769 yılında Halil Paşa'ya ve 1772 yılında ise Muhsinzâde Mehmed Paşa'ya devlet ile ordunun durumlarına dair birer *lâyihâ* sunmuştur. Bunların dışında çeşitli konularda da birçok eser vermiştir⁵¹.

1- Nezâret-i Baruthâne-i Selanik

Selanik Baruthânesi erbâb-ı rüşd ü sedâd ve ashâb-ı liyâkat ve isti'dâd her vechile sezâvâr-ı âtûfet olan Elhâc Ahmed Resmî Efendi'ye tevcîh. 8 B sene 157.

Mûmâ-ileyh Elhâc Ahmed Resmî Efendi selefi Abdurrahman ile rızalaşdıklarına binâen rızasıyla keff-i yed etmekle merkûm Abdurrahman'a arz-ı hâli ve başdefterdâr Yusuf Efendi telhîsi mücebince zikr olunan nezâret merkum Abdurrahman Efendi'ye tevcîh olunmuştur. Tafsîli mühimme defterindedir. 9 Za sene 157.

Girü mûmâ-ileyh Abdurrahman'a ibka. 6 R senê 158.

Fermân-ı âlîde 6 R sene 158 tarihinden ibkâ ve üzerinde olmağla altmış Muharrem'inden senesi tekmi line dek zabt etmek üzere musarrâh olmağla aynı tebdîl olunmuş, yine altmış senesi Muharrem'inden zabt etmek üzere Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye müceddeden tevcîh olunmuştur. 9 ZA sene 159.

Beynlerinde rızalaşub mûmâ-ileyh Ahmed Efendi keff-i yed etmekle Abdurrahman Ağa'nın arz-ı hâli ve başdefterdâr Mehmed Efendi'nin ilâmıyla Abdurrahman Ağa'ya ibkâ ve ruûs verilmişdir. Tafsîli mühimmedir. Gurre-i M sene 160.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.11)

2-Kandiye defterdârlığı işbu 1160 senesi Muharreminden zabt etmek şartıyla sâbıkâ Selanik baruthânesi nâzırı Resmî Elhac Ahmed Efendi'ye tevcîh olunmuşdu. Lâkin hâlâ defterdâr bulunan Rıdvanzâde Ali Efendi nizâmına me'mûr olduğu Esfakiye(?) nâhiyesi cizyesinin nizâmını veremeyüb sene-i mezbûrda dahi ibkâsını istid'â etmekle mezbûrenin nizâmını verüb, bundan böyle bir dürlü özür ve illet irâd eylememek şartıyla merhâmeten defterdârlık-ı merkûm işbu altmış senesine mahsûb kemâkân merkum Ali Efendi'ye ibkâ ve merkum Ahmed Efendi dahi mahrûm ve mağdûr olmamak için inşaallahu teâlâ altmış bir senesinden zabt eylemek üzere yedinde olan tevcîh emri şerîfi tebdîl ve sene-i merkûmenin cizyesinin

⁵¹ Bekir Kütükoğlu, "Ahmed Resmî", *DİA*, II, s.121-122; Aynı yazar, "Sefinetü'r-rüesâ'nın İlaveli Müellif Nüshasına Dair", *Aynı eser*, s.203-210; Virginia Aksan, *Ahmed Resmî Efendi (1700-1783)*, çev. Özden Arıkan, İstanbul 1997; Bilge Ercilasun, Ahmed Resmî Efendi'nin Türk Yenileşme Tarihindeki Yeri", *Atsız Armağanı*, İstanbul 1976, s.127-146; Cengiz Orhonlu, "Ahmed Resmî Efendi'nin Eflak Coğrafyası", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sayı 4-5 (İstanbul 1975), s.1-14; İsmet Parmaksızoğlu, "Bir Türk Diplomatının Onsekizinci Yüzyıl Sonunda Devletler Arası İlişkilere Dair Görüşleri", *Belleten*, XLVII/186 (Ankara 1983), s.527-545; Hüseyin G. Yurdaydın, "Ahmed Resmî Efendi ve Bazı Düşünceleri", *Mustafa Reşit Paşa ve Dönemi Semineri*, Ankara 1987, s.65-70; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, 102-105, 112-116; Kemal Beydilli, "Ahmed Resmî Efendi", *Toplumsal Tarih*, sayı 52, (İstanbul - Nisan 1998), s.56-64. Ahmed Resmî'nin *Hulâsatü'l-İtibâr* isimli eseri ve layihaları Prof.Dr.Kemal Beydilli ve Prof.Dr.Feridun Emeccen tarafından, yayına hazırlanmaktadır.

berât ve evrâkı mu'tâd üzre mahalline kayd ve şimdilik Bursa pâyesi tevcih buyrulup, başka başka emr-i şerîfleri ruûs-ı hümâyûn verilmek buyruldu. 15 N sene 159.

(A.RSK, nr.Dos.1471/73 - Ek Vesika nr.:80)

3- Mukâta'acılık-ı Evvel

Sâbıkâ Selanik baruthâne[si] nâzırını dâmâd Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcih olunmuştur. 8 L sene 160 - 10 L sene 161*.

(BOA, KK, nr.261/6, s.3)

4- Tarihçilik-i Divân-ı Hümâyûn

Sâbıkâ başmukâta'acı Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcih. 6 L sene 163- 7 L sene 164*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.23; nr.1588, s.15 - Ek Vesika nr.:27)

5- Nezâret-i Baruthâne der-Gelibolu

Sâbıkâ tarihçi olan Elhâc Ahmed Resmî Efendi'ye tevcih olunmuştur. Reis efendi merhûmun damadıdır. 9 L sene 165 - 10 L sene 166.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.10)

6- Nezâret-i Sergi

Sâbıkâ Gelibolu baruthânesi nâzırını Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcih. 7 L sene 167 - 6 L sene 168*.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.10-11; nr.1588, s.99; nr.1602, s.2)

7- Nezâret-i baruthâne der-İstanbul

Sâbıkâ sergi nâzırını Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcih olunmuştur. 5 R sene 170.

(BOA, A.RSK, nr.1570, s.9)

8- Muhâsebecilik-i Evkâf-ı Küçük

İstanbul baruthânesinden ma'zûl Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcih. 5 L sene 170 - 10 CA sene 170*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.91; nr.1588, s.91; nr.1605, s.2)

9- Tezkirecilik-i Mâliye

Sâbıkâ küçük evkâf muhâsebecisi Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcih. 4 L sene 172 - 4 L sene 173*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.90; BOA, KK, 261/6, 8-9)

10- 1173 Şevâl'inde vâki olan tevcihâtta ma'zûl olan hâcegân-ı divâniyye kulları

Mâliye'den ma'zûl Resmî Ahmed Efendi.

(BOA, BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.13767)

- 11- Tezkirecilik-i Mâliye
Sâbıkı Elhâc Resmî Ahmed Efendi'ye tevcîh. 29 S sene 174 -10 L sene 174*.
(BOA, A.RSK, nr.1588, s.90; BOA, KK, nr.261/6, s.9)
- 12- Anadolu Muhâsebeciliği
Sâbıkâ mâliye tezkirecisi Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 175.
(AE, Mustafa III, nr.5354 - Ek Vesika nr.:36)
- 13- Emânet-i Tersâne
Resmî Ahmed [Efendi'ye tevcîh olunmuştur]. 4 L sene 1181.
(BOA, A.RSK, nr.1611, s.2)
- 14- Sâbıkâ matbah-ı âmîre emîni Resmî Elhâc Ahmed Efendi'ye büyük rûznâmecilik tevcîh. 28 Z sene 182.
(BOA, BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.17197)
- 15- Sadâret Uzmâ Kethüdâlığı
Hâlâ me'mûr olan sa'âdetlü Resmî Elhâc Ahmed Efendi hazretleri me'mûriyetlerinde kemâkân ibkâ [L sene 1185].
(BOA, BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.8387)
- 16- Defterdârlık-ı Şikk-ı Sâni
Defterdârlık-ı mezbûr sâbıkâ matbah-ı âmire emîni Ahmed Resmî Efendi'ye tevcîh olunmuştur. 4 C sene 190.
Defterdârlık-ı mezbûr mûmâ-ileyhe ibkâ 7 L sene 190.
Defterdârlık-ı mezbûr mûmâ-ileyh Ahmed Resmî Efendi'ye kemâkân ibkâ ve mukarrer kılınmıştır. 7 L sene 191.
Defterdârlık-ı mezbûr mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ. 5 L sene 192 - 4 L sene 193*.
(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.241; *Tevcihat Defteri*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (=TSMK), Hazine Kısmı, nr.1648, vr.42b)
- 17- Rûznâmçe-i Evel
Resmî Ahmed Efendi [ye tevcih]. 4 L sene 1195.
(BOA, A.RSK, nr.1617, s.3)
- 18- Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan ba'zan tevliyet ve ba'zan mübâşiriyelerden akçe verilecek efendiler.
Büyük ruznâmeci Ahmed Resmî Efendi'ye, gayet perişân hâl ve hânesi muhterik olup i'ânet olunmadıkça geçinmesi 'adîmü'l-îmkân olmağla tevliyyetlerden Nûr-ı Osmâniye tevliyeti ihsânı. [1196].
(BOA, BOA, Cevdet Dahiliye, nr.827 - Ek Vesika nr.:81)

NAİLÎ ABDULLAH PAŞA

XVIII. yüzyıl bürokratlarından Naili Paşa teşrifâtçılık görevi [1156-1160 (1743 - 1747)] sırasında görevini daha iyi yapabilmek için bazı merasim kaidelerinin ihdas sebeplerini ve anlamlarını inceleyerek *Mukaddime-i Kavânîn-i Teşrifât* adlı bir eser meydana getirmiştir⁵².

1- Teşrifâtçılık ma‘a Devatdârlık-ı Divân-ı Hümâyûn

Mutasarrıfı olup divân-ı hümâyûnda beylikci olan Abdullah Nâili Efendi'ye ibkâ. 8 L sene 160 - 10 ZA sene 160*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.15 - Ek Vesika nr.:27)

2- [Riyâset Hidmeti]

Riyâset hizmetine divân-ı hümâyûnda beylikci olan Abdullah Nâili Efendi me'mur olmuşlardır. 10 ZA sene 160.

Me'mûriyetlerinde kemâkân ibkâ buyurulmuşlardır. 10 ZA sene 161.

Me'mûriyetlerinde kemâkân ibkâ buyurulmuşlardır. 8 L sene 162.

Me'mûriyetler [inde] kemâkân ibkâ buyurulmuşlardır. 6 L sene 163.

Me'mûriyetlerinde kemâkân ibkâ buyurulmuşlardır. 7 L sene 164.

Kemâkân ibkâ olunmuşdur. 10 ZA sene 165.

Kemâkân ibkâ olunmuşdur. 10 L sene 166 - Gurre-i M sene 167*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.20 - Ek Vesika nr.:28)

3- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Reisülküttâb Abdullah Nâili Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcih olunmuşdur. 10 Muharrem sene 167.

Mutasarrıfı Abdullah Nâili Efendi'ye kemâkân ibkâ ve mukarrer kılınmıştır. 7 L sene 167.

Müşârün-ileyh rütbe-i vâlâ-yı vezâret ile mühür-i hümâyûn ihsân buyurulmağla defterdârlığı hâlâ rûznâmce-i evvel Behcet Mehmed Efendi'ye tevcih olunmuşdur. 6 Ş sene 168.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.84 - Ek Vesika nr.:29)

4- Eyâlet-i Girid

Eyâlet-i mezbûre Kandiye kal'ası muhafazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı sadr-ı esbak vezîr-i mûkerrem sa'âdetlü Nâilî Abdullah Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn ibkâ. 8 L sene 169 - 5 L sene 170*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.47)

⁵² Mehmed İpşirli, "Abdullah Nâili Paşa, *DİA*, I, s.124-125; Filiz Çalışkan, *Osmanlı Devleti'nde Teşrifât Kalemî ve Teşrifâtçılık (Tanzimat Öncesi)*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989; Aynı yazar, *Tanzimat Dönemi ve Sonrasında Osmanlı Teşrifât Müessesesi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1997, s.74, 100; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.305. Abdullah Nâili Paşa'nın bu kıymetli eseri Dr.Filiz Çalışkan tarafından neşre hazırlanmaktadır.

MEHMED ÂKİF BEY

1171-1174 (1758-1761) yılları arasındaki, bilhassa teşrifâtla ilgili hadiseleri anlatan *Tâ-rih-i Cûlûs-ı Sultan Mustafa-i Sâlis* isimli bir eser yazmıştır. Eserinde Osmanlı Devleti'nin me-rasim kaidelerini (elçi kabulü, düğünler, bayramlar vs.), yıllık Şevvâl tevcihatlarını ve diğer azil ve tayinleri anlatmıştır⁵³.

1- Mukâta'acılık-ı Kefe

Âkif Mehmed Bey'e verilmiştir. 28 L sene 145 - 15 L sene 146*.

(BOA, A.RSK, nr.1571, s.16)

2- Kitâbet-i Kalyonhâ-i Mirî

Sâbıkâ küçük evkâf muhâsebecisi Âkif Mehmed Beyefendi'ye tevcîh. 5 R sene 160.

Selefinin bir senelik avâ'id-i verilmek üzere sâbıkâ bostancıbaşı Hüseyin Paşa dâmâdı Ahmed Efendi'ye tevcîh. 8 L sene 160.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.10 - Ek Vesika nr.:26)

3- Kitâbet-i Kalyonhâ-i Mirî

Sâbıkâ mutasarrıfı Âkif Mehmed Beyefendi'ye tevcîh olunmuştur. 8 L sene 162 - 6 L sene 163*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.10 - Ek Vesika nr.:26)

4- Kitâbet-i Kalyonhâ-i Mirî

Sâbıkâ Âkif Mehmed Beyefendi'ye tevcîh olunmuştur. 9 L sene 165 - 10 L sene 166*.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.10 - Ek Vesika nr.:26.)

5- Teşrifâtçılık ma'a-Devatdârlık-ı Dîvân-ı Hümâyûn

Fevt olmağla [Süleyman İzzî] sâbıkâ yine teşrifâtî olup, kalyonlar kitâbetinden ma'zûl Âkif Mehmed Beyefendi'ye tevcîh olunmuştur. 18 C sene 168.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ. 6 L sene 168.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ. 6 L sene 169.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ. 5 L sene 170.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ. 3 L sene 171.

Mûmâ-ileyhe kemâkân ibkâ olunmuştur. 4 L sene 172.

Mutasarrıfı Mehmed Âkif Beyefendi'ye kemâkân ibkâ 4 L sene 173.

Mûmâ-ileyhe ibkâ. 10 L sene 174.

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.97 - Ek Vesika nr.:32)

⁵³ Mehmed Âkif Bey, *Tarih-i Cûlûs-ı Sultan Mustafa-i Sâlis*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi kısmı, nr.2108; *Sicill-i Osmânî*, III, 287; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.317-318; Filiz Çalışkan, *Tanzimat Dönemi ve Sonrasında Osmanlı Teşrifat Müessesesi*, s.99-101; *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalogu*, s.169-170; Mehmet Aslan, *Aynı tez*, s.146.

6- Teşrifâtçılık ma'a Devatdârlık

Mutasarrıfı Âkif Mehmed Beyefendi'ye küçük kal'a ilhâkıyla ibkâ. 5 L sene [11] 75.

(A.E. Mustafa III, nr.5354, s.1)

7- Atlu Mukâbeleciliği

Âkif Mehmed Beyefendi'ye tevcîh. 6 L sene 177.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2031/109 - Ek Vesika nr.:38)

8- Teşrifâtçılık

Âkif Mehmed Beyefendi'ye tevcîh. 23 RA sene 178.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2031/109 - Ek Vesika nr.:38)

MEHMED NECATİ EFENDİ

1768-1774 Osmanlı - Rus harbi sırasında Kırım cephesinde bulunmuş ve Serasker İbrahim Paşa ile birlikte esir edilerek Petersburg'a götürülmüştür. Necati Efendi Kırım cephesinde olan hadiseleri ve esareti sırasında gördüklerini *Tarih-i Kırım* adlı eserinde anlatmaktadır. Eseri 1768 - 1774 Osmanlı - Rus harbinde Kırım cephesinin en önemli kaynağıdır⁵⁴.

1- İbtidâ küçük kal'a pâyesi tevcîh olunan Kırım Seraskeri-i sâbık İbrahim Paşa defter emîni Elhâc Mehmed Necati Efendi. 16 R sene [11]89.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.35; nr.1623, s.63; *Tevcihât Defteri*, TSMK, nr. Hazine 1647, vr. 75b)

SÜLEYMAN PENÂH EFENDİ

1768-1774 Osmanlı-Rus harbinde Mora cephesi hadiseleri ile devlet nizamında yapılacak ıslahatlarla ilgili görüşlerini ihtiva eden bir tarihçe yazmıştır. Müellif eserini önce cephede yazmış, daha sonra İstanbul'a dönünce ilavelerle yeniden kaleme almıştır⁵⁵.

1- Mektûbî efendi hulefâsından olup, hâlâ Selânik ve Hüdavendigâr sancakları mutasarrıfı vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa hazretlerinin divân kitâbetleri hizmetinde olan Süleyman Penâh Efendi her vechile mahall-i refet ve şâyeste-i inâyet olmağla avâtuf-ı aliye-i hüsrevânemden mûmâ-ileyhe küçük kal'a tezkireciliği pâyesi tevcîh olunmak buyuruldu. 8 L sene 175.

(BOA, A.RSK, nr.Dos. 1919/63 - Ek Vesika nr.:79)

⁵⁴ Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.116-128; Aynı yazar, "Kırım Tarihi veya Necati Efendi'nin Rusya Sefaretnamesi", *Tarih Vesikaları*, sayı 13-15 (Ankara 1944-1949); Aynı yazar, "Kırım'ın Osmanlı İdaresinden Çıktığı Günlere Ait Bir Vesika: Necati Efendi Sefaretnamesi veya Sergüzeştnamesi", *III.Türk Tarih Kongresi* (Ankara 1948), s.367-374; Necati Efendi, *Tarih-i Kırım (Rusya Sefaretnamesi)*, haz. Erhan Afyoncu, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1990. Necati Efendi'nin bu eseri, yazarı ve ailesi hakkında bulduğumuz yeni birçok bilgi ile birlikte tarafımızdan neşre hazırlanmaktadır.

⁵⁵ *Sicill-i Osmânî*, III, 87; Aziz Berker, "Mora İhtilali ve Tarihçesi veya Penah Efendi Mecmuası", *Tarih Vesikaları*, II/7-12 (Ankara 1943); Diğer nüshası için bk. Ömer Karayumak, *Mora İhtilali Tarihçesi*, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi, Mezuniyet Tezi, İstanbul 1979; Yavuz Cezar, *Osmanlı Maliyesinde Bunalm ve Değişim Dönemi*, İstanbul 1986, s. 143-145; Aynı yazar, "Osmanlı Aydını Süleyman Penah Efendi", *Toplum ve Bilim*, sayı 42 (İstanbul 1988), s.111-132; Abdurrahman Üzülmez, *Aynı tez*, s.38 vd.; Süleyman Penah Efendi'nin eseri Dr. Mustafa Oğuz tarafından neşre hazırlanmaktadır.

2- Mâliye Tezkireciliği

Penâh Süleyman Efendi'ye [tevcih]. 4 L sene 1181.

(BOA, A.RSK, nr.1611, s.3)

3- Kitâbet-i Sipâhiyân

Sâbıkâ mâliye tezkirecisi Süleyman Penâh Efendi'ye tevcîh. 20 L sene 183.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.3)

4- Başmuhâsebecilik

Sâbıkâ sipâh kâtibi Süleyman Penâh Efendi'ye tevcîh [L sene 1185].

(BOA, BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.8387)

5- Şehremâneti'nden ma'zûl Süleyman Penâh Efendi. 5 L sene 192.

Reft: Mukâbele-i süvâri sene 193.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.26)

6- Anadolu Muhâsebeciliği

Süleyman Penâh [Efendi'ye tevcîh olunmuştur]. 4 L sene 1195.

(BOA, A.RSK, nr.1617, s.3)

MEHMED DÜRRÎ EFENDİ

1768-1774 harbinde Osmanlı Devleti'nin uğradığı büyük mağlubiyet üzerine devlet-zamında görülen eksiklikleri ve bunları gidermeye yönelik çözüm yolları ile ilgili tavsiyelerini ihtiva eden *Nuhbetü'l-Emel fi Tenkîhi'l-Fesâd ve'l-Halel* isimli bir risale yazmıştır⁵⁶.

1- İbtidâ İstanbul mukâta'ası pâyesi tevcîh olunan Esseyid Mehmed Dürrî Efendi. 28 S sene 86.

Ganem kitâbeti ile küçük tezkirecilik ibkâ. 23 Z sene 201.

Kemâkân ibkâ 3 L sene 202

Hâlâ rûznâmçe-i ewel ve Murahhas-ı sâlis olup Zıştovi'de mükâlemeye me'mûrdur.

Defter emâneti'nden ma'zûldür. 5 L sene 208.

Riyâset hizmetine me'mûrdur. S sene 209.

Mütefevffâ şüd. 13 C sene 209.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.36 - Ek Vesika nr.:53)

2- Gurebâ-yı yemîn kitâbetinden ma'zûl Esseyid Mehmed Dürrî Efendi. 5 L sene 88.

Reft: Yine gurebâ-yı yemîn. Sene 93.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.20, 27)

⁵⁶ *Sicill-i Osmânî*, II, 318; A.İbrahim Savaş, "Beitrag zur Lâyiha - Tradition in der Osmanischen Geschichte (mit Besonderer Rücksicht auf das Achtzehnte Jahrhundert)", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, I (Kırıkkale 1998) s.134-137; Aynı Yazar, "Lâyiha Geleneği içinde XVIII. Yüzyıl Osmanlı İslahat Projelerindeki Tespit ve Teklifler", *Bilig*, sayı 9 (Ankara 1999), s. 93-96; Kayhan Atik, "Kayserili Devlet Adamı Dürrî Mehmed Efendi ve Lâyihası", *II.Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri* (16-17 Nisan 1998), Kayseri 1998, s.69-74.

3- Ganem Kitâbeti

Hâlâ mutasarrıfı Mehmed Dürrî Efendi kullarına küçük tezkirecilik ile ibka. 12 L sene 203.

(BOA, Bâb-ı Asâfi, Amedî Kalemi(=A.AMD) , nr.Dos.29/48 - Ek Vesika nr.:44)

4- Mektûbculuk

Sâbıkâ tezkire-i sâni Esseyid Mehmed Dürrî Efendi'ye tevcîh 10 R sene 204.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2851/25 - Ek Vesika nr.:43)

5- Mektûbculuk

Maden mukâta'acılığın Esseyid Mehmed Dürrî Efendi kullarına ibka. 10 L sene 204.

(BOA, Cevdet -Dahiliye, nr. 1065)

6- Muhâsebecilik-i Cizye

Sâbıkâ rûznâmçe-i evvel Esseyid Mehmed Dürrî Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 206.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine nr.1647, vr.50a; A.RSK, nr.Dos.1287/79)

7- Defter Emâneti

[Dürrî Mehmed Efendi'ye] ibkâ. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT , nr.1451/15, s.2)

ABDÜLKERİM PAŞA

1188-1190 (1775-1776)'da Rusya'ya elçi olarak gitmiştir. Abdülkerim Paşa'nın Rusya elçiliğine ait sefaretnâmesi maiyetinde bulunan Mehmed Emin Nahifi Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Her ne kadar kendisi yazmamış olsa da onun namına yazıldığı ve ismini taşıdığı için Abdülkerim Paşa'yı da burada zikretmek de yarar gördük⁵⁷.

1- İbtidâ büyük kal'a tezkireciliği tevcîh olunan Seyyid Abdülkerim Efendi 13 R sene [11]70.

Büyük rûznâmçeden ma'zûldür.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.5)

2- İstanbul Baruthânesi Nezâreti

Muvakkaten kal'a-i kebîr tezkireciliği mutasarrıfı Abdülkerim Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 170.

(BOA, A.RSK, nr.1605, s.2)

3- Nezâret-i Sergi

Sâbıkâ İstanbul baruthânesi nâzırı Abdülkerim Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 172 - 4 L sene 173

(BOA, A.RSK, nr.1588, s.99; BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.13767)

⁵⁷ Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, s.129-133; *Sicil-i Osmânî*, III, 355; Norman Itkowitz - M.Mate, *Mubadele -an Ottoman Russian Exchange of Ambassadors*, Chicago 1970.

4- Kitâbet-i Ulûfeciyan-ı Yemîn

Sâbıkâ sergi nâzırı Seyyid Abdülkerim Efendi'ye tevcîh. 10 L sene 174 - 5 L sene 175*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.3; nr.1588, s.94; AE, Mustafa III, nr.5354)

5- Tophâne Nezâreti

Seyyid Abdülkerim Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 181.

(BOA, A.RSK, nr.1611, s.3)

6- Çavuşbaşılık Vekâleti

Hâlâ mutasarrıfı Abdülkerim Bey kullarına ibkâ. 16 L sene 183.

(BOA, Bâb-ı Asâfi, Nişan Kalemi, [=A.NŞT], nr.1396, s.3)

7-Süvâri Mukâbeleciliği

Mutasarrıfı Seyyid Abdülkerim Efendi'ye ibka [L sene 1185]

Badehû başmuhâsebecilik pâyesi tevcîh. 18 S sene 186.

(BOA, Cevdet -Dahiliye, nr.8387)

8- Anadolu muhâsebesinden ma'zûl elçi Seyyid Abdülkerim Efendi. 7 L sene [11] 91.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.9)

MEHMED EMİN NAHİFÎ EFENDİ

1188-1190 (1775-1776)'da Rusya'ya elçi olarak gönderilen Abdülkerim Paşa'nın maiyetinde bulunmuş ve bu elçilikle ilgili hadiseleri tasvir eden sefaretnâmeyi yazmıştır⁵⁸.

1- İbtidâ Kefe mukâta'ası tevcîh olunan Mehmed Emîn Nahifî Efendi. 14 L sene [11] 83.

Rikâb'da riyâset vekâleti tevcîh 22 Z sene 201.

Rikâb'da ibkâ 4 L sene 202.

Müteveffâ şü. Z sene 202.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.23)

2- Süvâri mukâbeleciliğinden ma'zûl Mehmed Emîn Nahifî. 4 L sene [11] 93.

Reft. Tezkire-i Sâni.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.6)

3- Mektûbculukdan ma'zûl Mehmed Emîn Nahifî. 11 Ş sene [Yılı yırtık]

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.42)

4- Büyük Tezkirecilik ile ganem mukâta'acılığı sabıkâ hazine muhâsebecisi Mehmed Emin Nahifî Efendi'ye tevcîh. 7 Za sene 199.

(BOA, A.RSK, nr.dos.2760/102)

⁵⁸ Sicill-i Osmanî, IV, 548; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.129-133; N.Itkowitz - M.Mate, *Aynı eser*.

5- Ganem Mukāta‘acılığı

Hâlâ mutasarrıfı ve tezkire-i ewel Mehmed Emîn Nahifî Efendi’ye kemākân ibka. 4 L sene 201.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.16)

6- Vekâlet-i Riyâset der-Rikâb-ı Hümâyûn

Sâbıkâ büyük tezkireci Mehmed Emîn Nahifî Efendi’ye tevcîh. 23 Z sene 201.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.20)

ENVERÎ SADULLAH EFENDÎ

En önemli vekayinüvislerden olmasına rağmen eserlerinin Vâsıf Tarihi’ne kaynaklık etmesi ve neşredilmemesi sebebiyle kıymeti anlaşılamamıştır. 1182-1188 (1769-1774), 1190-1197 (1776-1783), 1201-1204 (1787-1791), 1206-1207 (1791-1793) ve son olarak 1209 (1794) yılında olmak üzere beş defa vekayinüvislikte bulunmuştur. Bu vekayinüvislikleri sırasında hazırladığı 1182-1188 (1769-1774), 1188-1197 (1774-1783) ve 1201-1206 (1787-1792) yılları arasında Osmanlı Devleti’nde meydana gelen hadiseleri anlatan ve üç kısımdan oluşan eseri kendi adıyla (*Enverî Tarihi*) anılmaktadır. Ayrıca Nizâm-ı Cedîd için III. Selim’e bir layiha sunmuştur⁵⁹.

1- İbtidâ büyük kal’a pâyesi tevcîh olunan Elhâc Sadullah Enverî Efendi. 3 B sene [11] 82.

Ganem mukāta‘acılığı ile büyük tezkirecilik tevcîh. 23 Z sene 201.

Kemākân ibkâ 3 L sene 202.

Kemākân ibkâ 2 L sene 205.

Anadolu muhâsebecisi tevcîh. 5 L sene 208.

Müteveffâ şüd.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.14; A.RSK, nr.Dos.2867/12)

2-Teşrifâtçılık

Hâlâ mutasarrıfı Sadullah Enverî Efendi’ye kemākân ibka

Büyük Kal’a Tezkireciliği

Hâlâ teşrifâtı Enverî Sadullah Efendi’nin üzerinde olmağla ilhâken ibkâ [L sene 1185].

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.8387)

3- Kitâbet-i Cebeciyan-ı Dergâh-ı Âlî

Sâbıkâ teşrifâtı Enverî Sadullah Efendi’ye [tevcih]. 7 ZA sene 187 - 6 L sene 188*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.1)

⁵⁹ Münir Aktepe, “Enverî Sadullah”, *DİA*, XI, s.268-270; Bekir Kütükoğlu, “Vekayinüvis”, *Aynı eser*, s.117-121; Ahmed Vasıf Efendi, *Mehâsinü’l-Âsâr ve Hakâikü’l-Ahbâr*, neşr. Mücteba İlgürel, İstanbul 1978, s.XXVIII-XXXI; Filiz Çalışkan, “Vasıf’ın kaynaklarından Enverî Tarihi”, *Prof Dr. Bekir Kütükoğlu’na Armağan*, İstanbul 1991, s.143-163; Ahmet Öğreten, *Nizâm-ı Cedid’e Dâir Islahat Layihaları*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989, s.XXXVI vd. *Enverî Tarihi*’nin 1769-1774 yıllarını ihtiva eden birinci kısmı Saffet Çalışkan tarafından Marmara Üniversitesi’nde doktora tezi olarak hazırlanmaktadır.

4- Muhâsebecilik-i Evkâf-ı Küçük

Enverî Sadullah Efendi'ye tevcîh. 6 L sene 189.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2412/12-13)

5- Vekayi'nüvislik

Sâbıkâ küçük evkâf muhâsebecisi Sadullah Enverî Efendi'ye tevcîh. Tafsilî mühimmedir. 17 L sene 190 - 6 Z sene 197*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.6 - Ek Vesika nr.:88)

6- Teşrifâtçılık ma'a-Devatdârlık-ı Divân-ı Hümâyûn

Sâbıkâ küçük evkâf muhâsebecisi Sadullah Enverî Efendi'ye tevcîh. 7 L sene 191.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, nr.Hazine 1648, vr.42a)

7- Ganem Mukâta'acılığı

Muvakkaten Anadolu muhâsebecisi ve mutasarrıf-ı sâbıkâ Elhâc Sadullah Enverî Efendi'ye büyük tezkirecilik ile tevcîh. 23 Z sene 202.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.16)

8- Ganem Mukâta'acılığı

Hâlâ mutasarrıfı Sadullah Enverî Efendi kullarına büyük tezkirecilik ile ibkâ. 12 L sene 203.

(BOA, A.AMD, nr.Dos.29/48; A.RSK, nr.Dos.2851/25 - Ek Vesika nr.:43-44)

9- Büyük Tezkirecilik

Ganem mukâta'acılığı ile mutasarrıfı Elhâc Sadullah Enverî Efendi kullarına ibkâ. 10 L sene 1204.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.1065)

10- Şevketlü, kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü, velinimetim, efendim, pâdişâhım

Hâlâ divân-ı âlilerinde büyük tezkireci olan Enverî Efendi kulları beş altı seneden berü ve seferde hidmet-i mezkûrede bulunup temâdî-i zamân hasebiyle kendüye fütûr 'ârız ve bu makule menâsıb ashâbı erbâb-ı şevk ve gayretten olmak lâzım olmakdan nâşî küçük tezkireci olan Firdevsî Emin Efendi'ye büyük tezkirecilik ve sâbıkâ rikâb-ı hümâyûnda büyük tezkireci vekîli olan Ârif Efendi'ye küçük tezkirecilik ve sadr-ı âlî mektûbcusu olan Seyyid Sadık Efendi'nin tebdîli lâzım gelmekle Prusya'dan sefâretle avdet eden Haremeyn muhâsebecisi Ahmed Azmî Efendi mektûbcu vekâletinde müstakimâne hareket etmekle mektûbculuk dahi mûmâileyh Ahmed Efendi bendelerine ve Enverî Efendi'nin beş altı sene kapuda bulunması takrîbiyle tehî ihrâcı ve revâ-dâşt-ı tab'ı şâhâneleri olmamağla ilhâken üzerinde bulunan Anadolu muhâsebeciliği dahi Enverî Efendi'ye tevcîh olunmak üzere defter-i tevcîhâta kayd ile tertîbi husûsu muvâfık-ı irâde-i şâhâneleri ise ol-bâbda ve her hâlde emr ü fermân şevketlü, kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü, velinimetim, efendim, pâdişâhım hazretlerindir [1206].

Kaimmakam Paşa

Güzel tertîb eylemişsin böylece defteri tashih eylesin. Şehremâneti'ne İffet Mustafa Bey'e kayd edesin. Şehremîni olsun.

(HH., nr.13346 - Ek Vesika nr.:86)

11- Anadolu Muhâsebeciliği

Sâbıkâ büyük tezkireci Sadullah Enverî Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 1206.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79; *Tevcihat Defteri*, TSMK, nr.1648, vr.48b - Ek Vesika nr.:39)

AHMED VÂSIF EFENDİ

En meşhur vekayinüvislerdendir. 1197-1201 (1783-1787), 1204-1206 (1791-1792), 1207-1209 (1793-1794) ve sonuncusu da 1213-1221 (1799-1806)'da olmak üzere dört defa vekayinüvislikte bulunmuştur. Vâsîf kendi vekayinüvis bulunduğu dönemin vekayini zapt etmiş ve ayrıca kendisinden önceki vekayinüvislerin (Hâkim, Çeşmîzâde, Musazâde, Enverî, Edib, Nuri) eserlerini de ikmal edip yeniden yazarak birkaç yıllık boşluk haricinde 1166-1219 (1753 - 1804) yılları arasını kaleme almıştır. Ayrıca 1201-1202 (1787-1788) yılındaki İspanya elçiliği ile ilgili bir sefaretnâme yazmıştır. Sefaretnâme, Cevdet ve Edib tarihlerine alınmıştır. Ayrıca Vâsîf Tarihi, Cevdet Tarihi'nin de en önemli kaynaklarından biridir⁶⁰.

1- İbtidâ Avlonya pâyesi tevcîh olunan âmedî hulefâsından Ahmed Vâsîf Efendi. 13 RA sene [11] 86.

Sefâret ile İspanya'ya me'mûr olmağla Anadolu muhâsebeciliği pâyesi tevcîh. Selh-i Ş sene 201.

Mevkûfât'tan ma'zûldür. Gurre-i R sene 202.

Rikâb'dan cizye muhâsebecisi vekâleti tevcîh. 4 L sene 202.

Anadolu muhâsebeciliği tevcîh.

Baş muhâsebeden ma'zûldür. Belgrad'a me'mûrdur.

Anadolu muhâsebesinden ma'zûldür. 5 L sene 208.

Midilli'ye menfâdır.

Anadolu muhâsebesi tevcîh. 4 L sene 209.

Ma'zûldür. 3 L sene 210.

Baş muhâsebe tevcîh. 4 L sene 211.

Maz'ûldür. 4 L sene 212.

Anadolu muhâsebesi tevcîh. 4 L sene 213.

Büyük rûznâmçe tevcîh. 11 ZA sene 213.

Vekâyi'nüvislik dahi tevcîh. 22 Z sene 213.

Büyük rûznâmçeden ma'zûldür. 4 L sene 214

⁶⁰ Bekir Kütükoğlu, "Vekayinüvis", "Müverrih Vâsîf'ın Kaynaklarından Hakim Tarihi", *Aynı eser*, s.118-124, 139-194; Aynı yazar, "Çeşmîzâde Tarihi", İstanbul 1959; Ahmed Vâsîf Efendi, *Mehâsinü'l-Asâr ve Hakaikü'l-Ahbar*, Mücteba İlgürel, İstanbul 1978; Sabriye Şen, *Ahmed Vâsîf Efendi'nin İspanya Sefâreti ve Sefâretnâmesi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 1997; Mücteba İlgürel, "Vâsîf", *İA*, XIII, 214-217; Aynı yazar, "Cevdet Paşa Tarihi'nin Kaynaklarından Vâsîf Tarihi", *Ahmed Cevdet Paşa Semineri*, İstanbul 1986, s.115-126; Filiz Çalışkan, "Vâsîf'ın kaynaklarından Enverî Tarihi", *Prof Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s.143-163; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.144-147.

Nişancılık tevcih 5 ZA sene 214

Nişancılık'dan ma'zûldür.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.37; nr.1593, s.28, 60 - Ek Vesika nr.:53)

2-Gurebâ-yı yesâr kitâbetinden ma'zûl Ahmed Vâsıf Efendi. 6 L sene [11] 87.

Reft: Büyük kal'a sene [11] 93.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.1, 21)

3- Vekâyi'nüvislik

Sâbıkâ kâğıd-ı birün emîni Ahmed Vâsıf Efendi'ye tevcih. 6 Z sene 197.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.6)

4- Muhâsebe-i Anadolu

Ahmed Vâsıf Efendi'ye [tevcih]. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT , nr.1451/15, s.2 - Ek Vesika nr.:46)

5- Baş Muhâsebecilik

Ahmed Vâsıf Efendi'ye tevcih [4 L sene 1211].

(BOA, A.RSK, nr.1629,s.2)

AHMED AZMÎ EFENDİ

1763-1764'de Ahmed Resmî Efendi'nin maiyyetinde Prusya'ya giden Ahmed Azmî Efendi, daha sonra kendisi elçi olarak 1202(1787)'de Fas'a, 1205-1206 (1790-1792)'da ise Prusya'ya gönderilmiştir. Fas elçiliğine dair bir takrîr kaleme almış, Prusya elçiliğini ise daha tafsilatlı olarak sefaretnâme biçiminde yazmıştır⁶¹.

1- İbtidâ gurebâ-yı yesâr kitâbeti tevcih olunan Ahmed Azmî Efendi. 5 M sene [11] 85.

Fas hâkimine elçilik ile me'mûr olmağla Haremeyn muhâsebeciliği pâyesi tevcih. Selh-i Ş sene 201.

Kâğıd-ı birün emâneti'nden ma'zûldür. 4 L sene 201.

Rikâb'da mektûbculuk vekâleti tevcih. 4 Receb sene 202.

Rikâb'da ibkâ. 4 L sene 202.

Sefâretle Prusya Devleti cânibine me'mûr ve Haremeyn muhâsebeciliği üzerindedir.

Sadr-ı âlî mektûbculuğu ibkâ. 5 L sene 208.

15 CA sene 209 tarihinde başmuhâsebe tevcih.

Ma'zûldür. 4 N sene 209.

Şikk-ı sâlis defterdârlığı ile zahîre nezâreti tevcih. 2 N sene 210.

⁶¹ Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.148-154; *Sicil-i Osmânî*, III, 466; Abdurrahman Şeref, "Berlin Hazine-i Evrâkında Vesâik-i Kadîme-i Osmaniye", *TOEM*, VIII/44 (İstanbul 1333), s.83-92; Güvenç Karamuk, Ahmed Azmî Efendis Gesandtschafts bericht als zeugnis des Osmanischen Machtuerfalls und der beginnenden Reformara unter Selim III, Bern 1975; Abdurrahman Üzülmez, *Aynı tez*, s.60 vd.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 210.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 211.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 212.

Ma'zûldür. 22 22 Safer sene 213.

Şikk-ı sâlis defterdârlığı ile zahîre nezâreti tevcîh. 16 CA sene 214.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 214.

Ma'zûldür. 2 RA sene 215.

Çavuşbaşılık vekâleti tevcîh. 17 Receb sene 215.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.32; nr.1593, s.27, 59 - Ek Vesika nr.:52)

2- İstanbul Mukâta'acılığı

Sâbıkâ gurebâ-yı yesâr kâtibi, kethüdâ bey yeğeni Ahmed Azmî Efendi'ye tevcîh [L 1185].

(BOA, Cevdet – Dahiliye, nr.8387)

3- Haslardan ma'zûl Ahmed Azmî Efendi. 6 L sene 88.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.1, 22)

4- Bursa Mukâta'ası

Ahmed Azmî Efendi [ye tevcîh]. 4 L sene 1195.

(BOA, A.RSK, nr.1617, s.3)

5- Rikâb-ı Hümâyûn'da Vuku Bulan Tercihât-ı Divân-ı Hümâyûn. 4 L sene 205.

Haremeyn muhâsebesi mektûbî Azmî Efendi'ye tevcîh.

Mektûbî ibkâ.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2867/12)

6- Mektûbçuluk ile Ma'den Mukâta'acılığı Vekâleti

Mutasarrıfı Ahmed Azmî Efendi kullarına ibkâ. 4 L sene 205.

Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebeciliği

İşbu tevcîhâtta zabt etmek üzere Prusya'da olan Ahmed Azmî Efendi kulları üzerinde olmağla kemâkân ibkâ. 4 L sene 205

(BOA, Cevdet -Dahiliye, nr.3292 - Ek Vesika nr.:41)

7- Mektûbî

Azmî Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 206.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79 - Ek Vesika nr.:39)

8- Mektûbî

[Azmî Efendi'ye] ibkâ. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT, nr.1451/15, s.2)

9- Haremeyn Muhâsebeciliği

Ahmed Azmî Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 1221.

(BOA, Bâbıali Evrak Odası, Sadaret Defterleri (=BEO, SD), nr.357, s.17)

10- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâhğı Vekâleti [der-Rikâb]

Mutasarrıfı Azmî Efendi'ye ibkâ. 8 L sene 224.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.206)

EBUBEKİR RÂTİB EFENDİ

1206 (1791-1792'de Avusturya'ya elçi olarak gitmiştir. Bu elçiliği vesilesiyle yazmış olduğu iki sefaretnâme ile büyük şöhret kazanmış ve büyük layihasında anlattığı Avusturya devlet teşkilatı, sosyal yapısı ve ekonomisi ile ilgili bilgiler III. Selim'in Nizâm-ı Cedîd ıslahatına örnek olmuştur⁶².

1- İbtidâ âmedcilik tevcîh olunan Ebubekir Râtib Efendi. 11 CA sene [11] 93.

Fî gurre-i sene 202 tarihinden silâhdâr kitâbeti tevcîh. 23 Z sene 201.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 202.

Ma'zûldür. 5 Ş sene 203.

Rikâbda tezkire-i evvel vekâleti tevcîh. 4 Ş sene 203.

Şikk-ı sâlis defterdârlığı tevcîh. 5 L sene 208.

Riyâset hizmetine me'mûr olmuşlardır. 26 ZA sene 209.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 210.

Ma'zûldür. 14 S sene 211.

Müteveffâ şüd. 29 C sene 214.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.79; nr.1593, s.73 - Ek Vesika nr.:59)

2- Ordu-yı Hümâyûn'da Vuku' Bulan Tescîhât-ı Divân-ı Hümâyûn. 4 L sene 205.

Yeniçeri Kitâbeti

Râtib Efendi'ye tevcîh.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2867/12)

⁶² Sema Arıkan, "Ebubekir Râtib Efendi", *DİA*, X, 277-278; Aynı yazar, *Nizâm-ı Cedid'in Kaynaklarından Ebubekir Râtib Efendi'nin Büyük Layihası*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1997; Enver Ziya Karal, "Ebubekir Râtib Efendi'nin Nizâm-ı Cedid İslahatında Rolü", *V.Türk Tarih Kongresi* (Ankara 1960), s.347-355; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.154-162; Hüner Tuncer, "Osmanlı Elçisi Ebubekir Râtib Efendi'nin Viyana Mektupları", *Belleten*, XLIII/169 (Ankara 1979), s.73-105; Aynı yazar, "Osmanlı Elçisi Ebubekir Râtib Efendi'nin Ozan Yönü", *Belleten*, XLVII/186 (Ankara 1983), s.583-586; Cahid Bilim, "Ebubekir Râtib Efendi, Nemçe Sefaretnamesi", *Belleten*, LIV/209 (Ankara 1990), s.261-295; Joshua M. Stein, "Habsburg Financial Institutions Presented as a Model for the Ottoman Empire in the Sefaretname of Ebubekir Râtib Efendi", *Habsburgisch-Osmanische Beziehungen*, ed. A.Tietze (Wien 1985), s.233-242; Aynı yazar, "An Eighteenth Century Ottoman Ambassador Observes the West: Ebubekir Râtib Efendi Reports on the Habsburg System of Roads and Posts", *Archivum Ottomanicum*, X(1987), s.219-312. Ebubekir Râtib Efendi'nin küçük sefaretnamesi ise Dr. Abdullah Uçman tarafından neşredilmiştir. Bk. *Ebubekir Râtib Efendi'nin Nemçe Sefaretnamesi*, İstanbul 1999.

3- Muhâsebe-i Evvel

Ebubekir Râtib Efendi'ye [tevcih]. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT, nr.1451/15, s.2 - Ek Vesika nr.:46)

MUSTAFA İFFET BEYEFENDİ

Nizâm-ı Cedîd için III. Selim'e layiha verenlerdendir⁶³.

1- İbtî'dâ Haremeyn muhâsebesi tevcih olunan Mustafa İffet Beyefendi. Gurre-i L sene [11] 82.

Rikâb'da defter emâneti vekâleti tevcih. 23 RA sene 202.

Rikâb'da ibkâ. 4 L sene 202.

Rikâb'da kethüdâlıktan ma'zûldür.

Darbhâne emâneti tevcih 5 L sene 208.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 209.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 210.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 211.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 212.

Müteveffâ şüd. Gurre-i ZA sene 213.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.17; nr.1593, s.29 - Ek Vesika nr.:49)

2- Piyâde Mukâbeciliği Vekâleti

Haremeyn muhâsebecisi Mustafa İffet Beyefendi kullarına tevcih. 16 L sene 183.

(BOA, A.NŞT, nr.1396, s.2)

3- Piyâde vekâletinden ma'zûl Mustafa İffet Efendi. 25 L sene 84.

Reft: Cebeciler Kitâbeti

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.18)

4- Kitâbet-i Cebeciyan-ı Dergâh-ı Âli

Sâbıkâ bi'l-vekâlet piyâde mukâbecisi Mustafa İffet Beyefendi'ye şurûtuyla tevcih 17 C sene 92 - 17 C sene 93.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.1)

5- Mâliye Tezkireciliği

Mabeynci Mustafa Bey [e tevcih]. 4 L sene 1195.

(BOA, A.RSK, nr.1617, s.2)

⁶³ *Sicill-i Osmânî*, II, 456-457; Ahmet Öğreten, *Nizâm-ı Cedid'e Dair Islahat Layihaları*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989; Adil Şen, *III.Selim, Hayatı ve Devrindeki Islahat Hareketleri*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri 1996, s.191-192.

6- Büyük Rûznâmecilik Vekâleti

Mutasarrıfı Mustafa İffet Beyefendi kullarına ibka. 4 L sene 1205.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.3292)

7- Emânet-i Şehr

Sâbıkâ büyük rûznâmçe vekîli Mustafa İffet Beyefendi'yle tevcîh. 3 L sene 206.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine Kısmı, nr. 1647, v.47a)

8- Şehr Emâneti

Mabeynci Mustafa Beyefendi'ye tevcîh. 3 L sene 206.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79 - Ek Vesika nr.:39)

MEHMED EMİN FİRDEVSÎ EFENDİ

Nizâm-ı Cedîd ıslahatları için III. Selim'e layiha verenlerdendir⁶⁴.

1- İbtidâ Haremeyn mukâta'ası vekâleti tevcîh olunan ruûs-ı hümâyûn kisedârı Mehmed Emin Firdevsî Efendi. 3 B sene [11]82.

Küçük rûznâmecilik vekâleti tevcîh. 23 Z sene 201.

İstanbul mukâta'acılığı ilhâken tevcîh. 3 L sene 202.

Hâlâ tezkire-i sânidir. İbkâ 2 L sene 205.

Tezkire-i evveldir. İbkâ. 5 L sene 208.

Riyâset hizmetine me'mûrdur. 14 C sene 209.

Ma'zûldür. 26 ZA sene 209.

Büyük ruznâmçe tevcîh. 28 CA sene 210.

Defter emâneti tevcîh. 3 L sene 210.

Eyâlet ? nezâreti dahi ihâl olunmuşdur. 14 S sene 211.

Ma'zûldür. 4 L sene 211.

Matbah-ı âmîre emâneti tevcîh. 4 L sene 212.

Şikk-ı sâlis defterdârlığı ile hubûbât nezâreti dahi ilhâken verilmişdir. 12 Receb sene 213.

Yalnız hubûbât nezâreti ibka. 3 L sene 213.

Defter emâneti vekâleti tevcîh. 4 L sene 213.

Ba'de'l-azl asâleti tevcîh. 4 L sene 213.

Müteveffâ şüd.19 L sene 217.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.15 - Ek Vesika nr.:48)

⁶⁴ *Sicill-i Osmânî*, IV, 14; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, XXXIV vd.; Engin Çağman, *III.Selim'e Takdim Edilen Layihalara Göre Osmanlı Devleti'nde İktisadî Değişme*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995, s.100-105; Adil Şen, *Aynı eser*, s.194-196.

2-Vekâlet-i Haremeyn Muhâsebeciliği [der-Ordu]

Hâlâ ruûs-ı hümâyûn kisedârı kisedârı Mehmed Emin Firdevsî Efendi'ye tevcih. 23 Z sene 201.

(BOA, A.RSK, nr.1596,s.26)

3- Başmukâta'acılık

Ruûs-ı hümâyûn kisedârı Mehmed Emin Firdevsî Efendi kullarına tevcih. 12 L sene 1203.

(BOA, A.AMD, nr.Dos.29/48)

4- Küçük Tezkirecilik

Sâbıkâ ruûs kisedârı Firdevsî Mehmed Emin Efendi'ye tevcih. 11 R sene 204.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2851/25 - Ek Vesika nr.:43)

5- Küçük Tezkirecilik

Ganem kitâbeti ile mutasarrıfı Mehmed Emin Firdevsî Efendi kullarına ibka. 10 L sene 204.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.1065)

6- Mukâta'acılık-ı Ganem

Büyük tezkirecilik ile Firdevsî Emin Efendi'ye tevcih. 3 L sene 206.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.43a)

7- Tezkire-i Evvelik

Firdevsî Efendi'ye ibka. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT, nr.1451/15, s.2)

8- Rûznâmçe-i Evvel

Firdevsî Efendi'ye tevcih. 4 L sene 1217.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.4837)

MUSTAFA REŞİD EFENDİ

Nizâm-ı Cedîd devrinin önemli devlet adamlarındandır. Nizâm-ı Cedîd için III. Selim'e ıslahat layihası sunmuştur⁶⁵.

1- İbtidâ İstanbul mukâta'ası tevcih olunan Mustafa Reşid Efendi. Gurre-i L sene [11]82.

Gurre-i R sene 202 tarihinden mâliye tezkireciliği tevcih. 23 Z sene 201.

Sipâh kitâbeti tevcih. 8 Ş sene 202.

⁶⁵ *Sicill-i Osmânî*, II, 390; Mehmed Zeki Pakalın, *Maliye Teşkilatı Tarihi (1442-1930)*, II, Ankara 1977, 409-422; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, XXXVIII vd.; Adil Şen, *Aynı eser*, s.185-186. Mustafa Reşid Efendi'nin Eyüp Camii haziresindeki 1234 tarihli mezartaşı kitabesi için bk. M. Bedreddin Yazır, *Medeniyet Âleminde Yazı ve İslam Medeniyetinde Kalem Güzeli*, III, Ankara 1989,s.404. Bu bilgiyi haber veren Ali Birinci'ye teşekkür ederim.

Kemâkân ibka. 3 L sene 202.

Yeniçeri kitâbeti tevcîh. 25 ZA sene 202.

Rikâb'da kaimmakam paşa kethüdâsıdır.

Hâlâ kethüdâ-yı sadr-ı âlidir. 25 Ş sene 205.

Şikk-ı sâni ve irâd-ı cedîd defterdârlığı ibkâ. 5 L sene 208.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 209.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 210.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 211.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 212.

Kemâkân ibkâ. 2 L sene 213.

Şikk-ı evvel defterdârlığı tevcîh. 9 ZA sene 213.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 214.

Ma'zûl ve rikâb-ı hümâyûn'da riyâset hizmetine me'mûr olmuşlardır. 2 RA sene 215.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.16 - Ek Vesika nr.:49)

2- Şikk-ı Sâni ve Irâd-ı Cedîd Defterdârlığıyla Mu'allem Asker Nezâreti. 5 L sene 208.

Mustafa Reşid Efendi'ye ibkâ. 3 L sene 210.

Efendi-yi müşârün-ileyhe ibkâ. 4 L sene 211.

İbka. 4 L sene 212.

(BOA, A.RSK, nr.1593, s.27)

3- Top Arabacılar Kitâbeti Vekâleti

Sâbıkâ İstanbul mukâta'acı olan Mustafa Reşid Efendi kullarına tevcîh. 16 L sene 183.

(BOA, A.NŞT, nr.1396, s.2)

4- Avlonya Mukâta'ası Vekâleti [der-Rikâb]

Mutasarrıfı Mustafa Reşid Efendi'ye ibkâ. 14 L sene 186.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.5903)

5- Beylikcilik

Reşid Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 1195⁶⁶.

(BOA, A.RSK, nr.1617, s.2)

6- Yeniçeri Kitâbeti

Hâlâ mutasarrıfı Mustafa Reşid Efendi kullarına ibkâ. 12 L sene 1203.

(BOA, A.AMD, nr.Dos.29/48 - Ek Vesika nr.:45)

⁶⁶ İsmi tam yazılmaması sebebiyle bu kaydın Mustafa Reşid Efendi'ye ait olup olmadığı şüphelidir.

7- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâlığı

Hâlâ mutasarrıfı Mustafa Reşid Efendi'ye ibkâ. 3 L sene 206 - 26 M sene 207*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79; *Tevcihat Defteri* TSMK, Hazine, nr.1647, vr.42b - Ek Vesika nr.:39).

8- Rikâb-ı hümâyûn kethüdâlığı sâbıkâ tersâne emîni Mustafa Reşid Efendi'ye tevcih.10 B sene 222.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.83)

9- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâlığı

Mustafa Reşid Efendi'ye ibkâ.3 L sene 222.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.134)

10- Nişancılık [der-Ordu]

Ordu-yı hümâyûn tertibâtına me'mûr kethüdâ-yı esbak Reşid Mustafa Efendi'ye tevcih.24 L sene 224.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.208)

11- Darbhâne-i Âmire Nezâreti, tevkiî ve nâzır-ı tophâne-i sâbık Mustafa Reşid Efendi hazretlerine tevcih. 13 B sene 225.

(BOA, BEO, SD, nr.358, s.23)

12- Tophâne Nezâreti

Hâlâ mutasarrıfı Mustafa Reşid Efendi'ye ibkâ. 5 L sene 1229.

(BOA, BEO, SD, nr.358, s.171)

MEHMED HAKKI BEYEFENDİ

Nizam-ı Cedid ıslahatları için III. Selim'e layiha vermiştir⁶⁷.

1- İbtidâ küçük kal'a pâyesi tevcih olunan Kâmil Paşazâde Elhâc Mehmed Hakkı Beyefendi. 10 B sene 83.

Üzerinde olan şehir emâneti ibkâ 4 L sene 201.

Rikâbda ibkâ. 4 L sene 202.

Rikâb-ı hümâyûn defterdârlığı tevcih 21 L sene 202.

Ma'zûldür. 7 S sene 203.

Hâlâ kethüdâ-yı sadr-ı âlî [dir].

Defter emâneti tevcih. 5 L sene 208.

Ma'zûldür. 4 L sene 209.

⁶⁷ *Sicill-i Osmânî*, II, 236; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, XXXI vd.; Engin Çağman, *Aynı eser*, s.79-85; Adil Şen, *Aynı eser*, s.180-181; İbnülemin Mahmud Kemal, "Mehmed Hakkı Paşa", *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, sayı 95 (İstanbul 1926), s.351-367; İ.Hakkı Uzunçarşılı, "Vezir Hakkı Mehmed Paşa 1747-1811", *Türkiyat Mecmuası*, VI, (İstanbul 1939), s.177-284.

Reft: Rütbe-i vâlâ-yı vezâret tevcîh. 19 C sene 210.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.21 - Ek Vesika nr.:50)

2- Nişancılık

Sâbıkâ rikâb-ı hümâyûn defterdârı Elhâc Mehmed Hakkı Beyefendi'ye tevcîh. 12 C sene 204.

İbkâ. 11 L sene 204 - 17 ZA sene 204*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2851/25; BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.1065; BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.262 - Ek Vesika nr.:43)

3- Reis vekîli Mehmed Hakkı Beyefendi kethüdâ nasb u ta'yîn [1204].

(BOA, Cevdet -Dahiliye, nr.5325)

4- Nişancılık

Sâbıkâ sadrîâzam kethüdâsı Elhâc Mehmed Hakkı Beyefendi'ye tevcîh. 4 B sene 205 - 3 L sene 206*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.262)

5- Defter Emâneti

Hakkı Beyefendi'ye tevcîh. 3 L sene 206.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79; *Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.46b - Ek Vesika nr.:39)

6- Sadr-ı Âlî Kethüdâlığı

[Hakkı Beyefendi'ye] ibkâ. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT, nr.1451/15, s.2)

ABDULLAH BERRÎ EFENDİ

Nizam-ı Cedîd ıslahatları için III. Selim'e layiha vermiştir⁶⁸.

1- İbtidâ sergi nezâreti tevcîh olunan Tezkirecizâde Seyyid Abdullah Efendi. 29 M sene [11] 84.

Divân-ı hümâyûn'da beylikçilik hizmeti tevcîh. 13 RA sene 202.

Piyâde mukâbeleciliği ilhâkıyla kemâkân ibkâ. 3 L sene 202.

Hâlâ reisülküttâb ve murahas-ı evvel olup Zîştovi'de mükâlemeye me'mûrdur.

Rûznâmçe-i evvel tevcîh 5 L sene 208.

Sadâret-i uzmâ kethüdâlığına me'mûr olmuşlardır. 15 CA sene 209.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 209.

Fî 28 CA sene 210 tarihiyle ma'zûldür.

⁶⁸ *Sicill-i Osmânî*, III, 391; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXXVII vd.; Adil Şen, *Aynı eser*, s.184-185.

Nişancılık tevcîh 3 L sene 210.

Ma'zûldür. 18 RA sene 211.

Müteveffâ şüd. Selh-i Ş sene 212.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.24)

2-Vekâlet-i Haremeyn Muhhasebeciliği [der-Ordu]

Hâlâ beylikci olan Abdullah Berrî Efendi'ye tevcîh. 13 Ra sene 1202.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.26)

3- Beylikcilik-i Divân-ı Hümâyûn

Hâlâ mutasarrıfı Esseyyid Abdullah Berrî Efendi kullarına ibkâ. 12 L sene 1203.

(BOA, A.AMD , nr.Dos.29/48 - Ek Vesika nr.:44)

4- Sûvâri Mukâbeleciliği

Hâlâ beylikci-i divân-ı hümâyûn Esseyyid Abdullah Berrî Efendi kullarına ilhâken tevcîh. 12 L sene 1203.

(BOA, A.AMD , nr.Dos.29/48)

5- Riyâset Hidmeti

Sa'âdetlü Esseyyid Abdullah Berrî hazretleri me'mûr olmuşlardır. 5 M sene 204.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2851/25 - Ek Vesika nr.:43)

6- Riyâset Hidmeti

Esseyyid Abdullah Berrî Efendi kullarına ibkâ. 10 L sene 204.

(BOA, Cevdet Dahiliye, nr.1065)

7- Muhâsebecilik-i Evel

Sâbıkı Abdullah Berrî Efendi'ye tevcîh. 26 M sene 207.

(Tevcihat Defteri TSMK, Hazine, nr.1647, vr.47a)

ALİ RAİK EFENDİ

Nizam-ı Cedîd ıslahatları için III. Selim'e layiha verenlerdendir⁶⁹.

1- İbtidâ başmuhâsebe pâyesi tevcîh olunan hazine kethüdâs-ı esbak Ali Raik Efendi. 3 Z sene [11] 87.

Dergâh-ı Âli yeniçerileri kitâbeti tevcîh. 7 S sene 202.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 202.

Hâlâ defter emâneti üzerindedir. 16 R sene 205.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.50 - Ek Vesika nr.:55)

⁶⁹ *Sicill-i Osmânî*, III, 550-551; Mehmed Zeki Pakalın, *Aynı eser*, s.358-363; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXXIV vd.; Engin Çağman, *Aynı eser*, s.86-88; Adil Şen, *Aynı eser*, s.190-191.

2- Büyük Ruznâmecilik

Hâlâ mutasarrıfı Ali Raik Efendi kullarına ibkâ. 12 L sene 1203.

(BOA, A.AMD , nr.29/48 - Ek Vesika nr.:45)

3- Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı

Sâbıkâ defter emîni Ali Raik Efendi'ye tevcîh. 3 Ş sene 204.

Mûmâileyhe ibkâ 11 L sene 204 - 26 S sene 205*.

(BOA, A.RSK, Dos.nr.2851/25; BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.1065; BOA, Tahvil Defterleri, nr.16, s.241 - Ek Vesika nr.:43)

4- Nişancılık

Ali Raik Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 1206 - 5 L sene 207*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79; *Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.47a; BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.262 - Ek Vesika nr.:39)

MEHMED ŞERİF PAŞA

Nizâm-ı Cedîd ıslahatları için III. Selim'e layiha sunanlardandır. Asıl layihası mevcut olup yayımlanmıştır⁷⁰.

1- İbtidâ haslar pâyesi tevcîh olunan kîse-i defteri Mehmed Şerif Efendi 22 B sene [11] 90.

Fî gurre-i R sene 202 tarihinden zabt şartıyla tarihçilik tevcîh. 23 Z sene 201.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 202.

Mâliye tezkireciliği tevcîh. 28 N sene 203.

Başmuhâsebe tevcîh. 5 L sene 208.

Büyük ruznâmecilik tevcîh 15 CA sene 209.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 209.

Kethüdâ-yı sadâret-penâhî hizmetine me'mûr olmuşlardır. 28 CA sene 210.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 210.

İstanbul ve Azadlu baruthâneleri idâresi bundan akdem Mükellefzâde Mustafa Efendi'ye eğerçi menâsıb olarak tevcîh olunup merkum Mustafa Beyefendi bâ-hatt-ı hümâyûn terkîn ve sâbıkı vechile mûmâ-ileyh Mehmed Şerif Efendi kethüdâ-yı hazret-i sadâretpenâhî tarafından âdemlerini ta'yîn ve kendüleri nezâret etmek üzere uhdesine ihâle olunmağla işbu mahalle kayd ve teşrifât tarafına ilm ü haberi verilmiştir. 5 RA sene 211.

Kemâkân memuriyetlerinde ibkâ. 4 L sene 211.

Ve İstanbul baruthânesi Râsîh Efendi'ye ve Azadlu, Abdülfettah Efendi'ye yine kendüleri nezâret etmek üzere ihâle olunup kayd şüd. 4 L sene 211.

⁷⁰ *Sicill-i Osmâni*, III, 143-144; Mehmed Zeki Pakalın, *Aynı eser*, s.363-373; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXXI vd.; Engin Çağman, *Aynı eser*; s.48-57; Sultan Selim Han Devrinde Nizâm-ı Devlet Hakkında Mütalaât", *TOEM*, VII/38 (İstanbul 1334), 74-88; Adil Şen, *Aynı eser*, s.183-184; Abdurrahman Üzülmez, *Aynı tez*, s.73 vd.

Kemâkân memuriyetlerinde ibkâ. 4 L sene 212.

Ma'zûldür. 25 S sene 213

Defter-i hakanî emâneti tevcîh 5 N sene 213.

Kemâkân ibka. 4 L sene 213.

Rikâb defterdârlığı tevcîh. ZA sene 213.

Şikk-ı evvel defterdârlığından ma'zûldür. 29 Ş sene 214.

Tersâne emâneti tevcîh ve baruthâne-i merkurmlar nezâretinden münfasıldır. 4 L sene 214.

Reft : Rütbe-i vâlâ-yı vezâret şüd.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.71; nr.1593, s.24, 72 - Ek Vesika nr.:57)

2- Mâliye Tezkireciliği

Hâlâ mutasarrıfı mektûbî-i defterî Mehmed Şerif Efendi kullarına ilhâken ibkâ. 12 L sene 1203 - 6 B sene 204*.

(BOA, A.AMD , nr.Dos.29/48; A.RSK, nr.Dos.2851/25 - Ek Vesika nr.:45)

3- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Sâbıkâ başdefterdâr mektûbçusu Şerif Mehmed Efendi'ye tevcîh. 26 S sene 205.

İbkâ 2 L sene 1205.

İbkâ 3 L sene 1206 - 10 B sene 207*.

(BOA, A.RSK, nr.1589, s.33; BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.241; *Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.45b; BOA, A.RSK , nr.Dos.2867/13; A.RSK, nr.Dos.2887/79 - Ek Vesika nr.:39)

ELHÂC İBRAHİM REŞİD EFENDİ

Nizâm-ı Cedîd ıslahatları için III. Selim'e lâyiha sunmuştur⁷¹.

1- İbtidâ mektûbî başhalifelîği ile salyâne mukâta'acılığın tevcîh olunan İbrahim Reşid Efendi 15 B sene [11] 93.

Maden mukâta'acılığın ile sadriâzam mektûbçuluğu ibkâ. 23 Z sene 201.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 202.

Ma'zûldür. Rikâb'da kethüdâ vekâleti tevcîh. 10 C sene 203.

Tersâne emâneti tevcîh. 29 Ş sene 208.

Kemâkân ibkâ. 5 L sene 208.

Şikk-ı sâlis defterdârlığı ve zahîre nezâreti tevcîh. Gurre-i Z sene 209.

Şikk-ı evvel defterdârlığı tevcîh. 2 N sene 210.

⁷¹ *Sicill-i Osmânî*, I, 147-148; Mehmed Zeki Pakalın, *Aynı eser*, s.387-396; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXXI vd.; Engin Çağman, *Aynı eser*, s.65-78; Adil Şen, *Aynı eser*, s.186-187.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 210.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 211.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 212.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 213.

Şikk-ı sâni defterdârlığı ile irâd-ı cedîd ve mu'allem asker nezâreti tevcîh. ZA sene 213.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 214.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.80; nr.1593, s.27, 74 - Ek Vesika nr.:60)

2- Muhâsebecilik-i Evvel

Elhâc İbrahim Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 206.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.47a; BOA, A.RSK , nr.Dos.2887/79 - Ek Vesika nr.:39)

3- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâlığı

Başmuhâsebeci İbrahim Efendi'ye tevcîh. 26 M sene 207.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.42b)

4- Defterdârlık-ı Şikk-ı Evvel

Sâbıkâ sadrîazam kethüdâsı Elhâc İbrahim Efendi'ye tevcîh 10 B sene 207.

Mûmâ-ileyhe ibkâ. 5 L sene 207 - 1 B sene 208*.

(BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.241; BOA, A.NŞT , nr.1451/15, s.2)

5- Nişancılık ile Defter Emâneti

Elhâc İbrahim Reşid Efendi'ye tevcîh. 24 L sene 221.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.22)

OSMAN EFENDİ

Moralî Süleyman Penah Efendi'nin oğludur. Nizâm-ı Cedîd ıslahatları için III. Selim'e layiha sunmuştur⁷².

1- İbtidâ haslar pâyesi tevcîh olunan mektûbî-i defteri başhalifesi Osman Efendi. 27 L sene [11]93.

Başmukâta'a ve İstanbul mukâta'acılığı gurre-i R sene 202 tarihinden tevcîh. 23 Z sene 201.

Yalnız başmukâta'acılık ibkâ 3 L sene 202.

Ma'zûldür. 4 RA sene 203.

Şikk-ı evvel defterdârlığı tevcîh 29 Ş sene 208.

Kemâkân ibkâ. 5 L sene 208.

⁷² *Sicill-i Osmânî*, III, 441; Mehmed Zeki Pakalın, *Aynı eser*, II, s.374-386; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXXVIII vd.; Adil Şen, *Aynı eser*, s.196-197.

Tersâne emâneti tevcîh. 4 L sene 209.

Ma'zûldür. 3 L sene 210.

Çavuşbaşılık tevcîh. 13 C sene 213.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 213.

Kethüdâ-yı hazret-i sadâret-penâhî hizmetine me'mûr olmuşlardır. 9 ZA sene 213.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 214.

Rikâb-ı hümâyûn'da tekrâr kethüdâ-yı hazret-i sadâret-penâhî hizmetine me'mûr olmuşlardır. 23 RA sene 216.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.82; nr.1593, s.27, 74 - Ek Vesika nr.:61)

2- Şikk-ı Evvel Defterdârlığı Vekâleti

Mutasarrıfı Osman Efendi kullarına ibkâ. 4 L sene 205.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2867/12; BOA, Cevdet Dahiliye, nr.3292)

3- Nişancılık

Tersâne emîni-i sâbık Osman Efendi'ye tevcîh [5 L sene 1211]

(BOA, A.RSK, nr.1629, s.2)

4- Şikk-ı evvel defterdârlığı, defter emîni Osman Efendi'ye tevcîh. 24 L sene 221.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s. 22)

ALİ SUN'Î EFENDİ

Nizâm-ı Cedîd için III. Selim'e layiha sunmuştur⁷³.

1- İbtidâ Bursa mukâta'acılığı tevcîh olunan beylik kisedârı Ali Sun'î Efendi. 25 Z sene [11] 99

Fî gurre-i R sene 202 tarihinden kâğıd-ı bîrûn emâneti tevcîh 23 Z sene 201.

Kemâkân ibkâ 3 L sene 202.

Hâlâ beylikcidir.

Sipâh kitâbeti tevcîh. 5 L sene 208.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.103 - Ek Vesika nr.:62)

2- Kâğıd-ı Bîrûn Emâneti

Hâlâ mutasarrıfı beylik kisedârı Ali Sun'î Efendi kullarına ibkâ. 12 L sene 1203.

(BOA, A.AMD, nr.Dos.29/48)

3- Beylikçilik-i Divân-ı Hümâyûn

Sâbıkâ beylik kisedârı Ali Sun'î Efendi'ye tevcîh. 5 M sene 204.

(BOA, A.RSK, nr.2851/25 - Ek Vesika nr.:43)

⁷³ Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXVI vd.; Engin Çağman, *Aynı eser*, s.106 vd.; Adil Şen, *Aynı eser*, s.192-193.

4- Beylikçilik-i Divân-ı Hümâyûn

Mutasarrıfı Ali Sun'î Efendi kullarına üzerinde olan kâğıd-ı bîrûn emâneti ile ibkâ. 10 L sene 204.

(BOA, Cevdet - Dahiliye, nr.1065)

5- Beylikçi

[Ali Sun'î Efendi'ye] ibkâ. 4 L sene 1205.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2867/13)

6- Beylikçilik-i Divân-ı Hümâyûn

Mutasarrıfı Ali Sun'î Efendi'ye ibkâ. 3 L sene 206.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.44a; BOA,A.RSK, nr.Dos.2887/79 - Ek Vesika nr.:39)

MEHMED RÂŞİD EFENDİ

Nizâm-ı Cedîd için III. Selim'e layiha vermiştir⁷⁴.

1- İbtidâ Avlonya mukâta'ası tevcih olunan divân kalemi kâtiblerinden Mehmed Râşid Efendi. 4 L sene [11]93.

Riyâset hizmetine me'mûr olmuşlardır. 12 RA sene 202.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 202.

Rikâb-ı hümâyûnda riyâset vekâleti tevcih. Gurre-i S sene 203.

Riyâset hizmeti ibkâ. 5 L sene 208.

Ma'zûldür. 13 M sene 209.

Tersâne tevcih. 3 L sene 210.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 211.

Riyâset hizmetine me'mûr olmuşlardır. 25 S sene 212.

Müteveffâ şüd. 15 N sene 212.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.81; nr.1593, s.24, 29, 74 - Ek Vesika nr.:60)

2-Vekâlet-i Haremeyn Muhhasebeciliği [der-Ordu]

Hâlâ beylikci-i divân-ı hümâyûn Mehmed Râşid Efendi'ye tevcih. 23 Z sene 201 - 13 Ra sene 202*.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.26)

3- Riyâset Hidmeti Vekâleti

Mutasarrıfı Mehmed Râşid Efendi kullarına ibkâ. 4 L sene 1205

(BOA, A.RSK, nr.2867/13 ; BOA, Cevdet -Dahiliye, 3292 - Ek Vesika nr.:39)

⁷⁴ *Sicill-i Osmânî*, III, 351; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXVI vd.; Adil Şen, *Aynı eser*, s.182-183.

4- Çavuşbaşılık

Hâlâ mutasarrıfı Mehmed Râşid Efendi'ye ibkâ. 3 L sene 206 - 19 M sene 207.

(Tevcihat Defteri, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.43a)

5- Riyâset

İbkâ. 5 L sene 207

(BOA, A.NŞT , nr.1451/15, s.2)

MUSTAFA RÂSİH EFENDİ

1793 yılında Rusya'ya elçi olarak gönderilmiştir. Mustafa Râsih Paşa'nın Petersburg'a gidiş ve gelişini anlatan sefaretnâmesi onun adına Seyyid Abdullah Efendi tarafından yazılmıştır. Ayrıca Râsih Efendi Nizâm-ı Cedîd için III. Selim'e layiha verenlerdendir⁷⁵.

1- İbtidâ topçılar kitâbeti vekâleti tevcîh olunan Mustafa Râsih Efendi. 3 B sene [11]82.

Piyâde mukâbelesinden ma'zûldür. 4 L sene 201.

Rikâb'da küçük tezkirecilik ve ganem kitâbeti vekâleti tevcîh. 4 L sene 202.

Rikâb'da tezkire-i evvel vekîlidir.

Rikâb'da kethüdâ vekîlidir.

Ma'zûldür. 11 Ş sene 206.

Rusya'ya sefâret ile me'mûr olup ba'dehû gelmiştir.

Defter emâneti tevcîh olmuştur. Fî 4 L sene 209.

Ma'zûldür. 3 L sene 210.

Riyâset hizmetine me'mûr olmuşlardır. Fî 14 S sene 211.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 211.

Büyük rûznâmçe tevcîh. Fî 25 S sene 212.

Ma'zûldür. 4 L sene 212.

Şikk-ı sâlis defterdârlığı ile hubûbât nezâreti tevcîh. 22 S sene 213.

Ma'zûldür. 12 Receb sene 213.

Büyük rûznâmçe tevcîh. 4 L sene 213.

Riyâset hizmetine me'mûr olmuşlardır. 5 ZA sene 213.

Ordu-yı hümayûnda defter emâneti vekâleti dahi tevcîh. 11 ZA sene 213.

⁷⁵ *Sicill-i Osmânî*, II, 347-348; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.162-167; Hayreddin Nedim, *Bir Elçinin Tarihçe-i Sefâreti*, İstanbul 1333; Yılmaz Karakaya, *1793 Tarihli Rusya Sefaretnamesi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996; Uğur İyigünler, *Mustafa Rasih Efendi'nin Rusya Sefâreti ve Sefâretnâmesi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 1998; Halil İncılık, "Yaş Muâhedesinden Sonra Osmanlı-Rus Münasebetleri (Râsih Efendi ve General Kutuzof'un Elçilikleri)", *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, IV/2 (Ankara 1946), s.195-203; Cahit Bilim, "Mustafa Rasih Paşa'nın Rusya Sefaretnamesi (30.1.1793-8.2.1794)", *OTAM*, sayı 7 (Ankara 1996), s.15-36; Ahmet Öğreten, *Aynı eser*, s.XXXVIII vd.; Adil Şen, *Aynı eser*, s.188-189.

Yalnız riyâset kemâkân ibkâ. 4 L sene 204.

Müteveffâ şüd. Fî 15 CA sene 218.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.15 - Ek Vesika nr.:48)

2- Topculuk Kitâbeti Vekâleti

Mutasarrıfı Râsîh Mustafa Efendi kullarına ibkâ. 14 L sene 186.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.5903 - Ek Vesika nr.:40)

3- Büyük kal'adan 26 R sene 92 tarihiyle ma'zûl Mustafa Rasîh Efendi.

Reft: Kalyonlar

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.12)

4- Kitâbet-i Kalyonhâ-i Mirî

Kitâbet-i mezbûr sâbıkâ büyük kal'a tezkirecisi olan Mustafa Râsîh Efendi'ye tevcîh 5 L sene 192 - 4 L sene 193*.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.8; BOA, *Tahvil Defterleri*, nr.16, s.261)

5- Büyük Tezkirecilik ile Ganem Mukâta'acılığ

Mutasarrıfı Mustafa Râsîh Efendi kullarına ibkâ. 3 L sene 205.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.3292; A.RSK, nr.Dos.2867/12 - Ek Vesika nr.:41)

6- Defter Emâneti

Râsîh Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 1217.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.4837)

MEHMED EDİB EFENDİ

Rikâb vekayinüvisi olarak 1202-1203 (1788-1789) ve 1203-1207 (1789-1792) hadiselerini yazmıştır⁷⁶.

1- İbtidâ küçük kal'a pâyesi tevcîh olunan Ahmed Paşa divân kâtibi Seyyid Elhâc Mehmed Edib Efendi. 29 N sene [11]91.

Enderûn kâğıd emâneti'nden ma'zûldür. 3 L sene 199.

Avlonya ma'a Eğriboz mukâta'acılığ vekâleti rikâbdan tevcîh. 4 L sene 202.

Topcular kitâbeti vekâleti tevcîh. 13 L sene 202.

Teşrifât vekâleti tevcîh. 11 R sene 203.

Teşrifâtdan ma'zûldür. 5 L sene 207.

⁷⁶ Bekir Kütükoğlu, *Aynı eser*, s.118-119; Sait Yavuz, "Edib Mehmed Emin", *DİA*, X, 422-423; Mehmed Galib, "Vak'anüvis Teşrifâtı Edib Efendi -Selim-i Sâlis'in Bazı Evâmir-i Mühimmesi", *TOEM*, II/8 (İstanbul 1329), s.500-504. Edib Tarihi yanlışlıkla Teşrifâtı Naim Efendi'ye mal edilmiştir.Bk. "Teşrifâtı Naim Efendi Tarihi", neşr. Aziz Berker, *Tarih Vesikaları*, III (Ankara 1944); Edib Efendi'nin mezartaşı kitabesi için bk. Behçetî İsmail Üsküdarî, *Merâkud-ı Mu'tebere-i Üsküdar (Ünlülerin Mezarları)*, İstanbul 1976, s.61.*Edib Tarihi*, Ali Osman Çınar tarafından Marmara Üniversitesi'nde doktora tezi olarak hazırlanmaktadır.

Müteveffâ şüd.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.75; nr.1593, s.72 - Ek Vesika nr.:58)

2- Şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü, velinimetim, efendim, pâdişâhım

Çend rûz mukaddem rikâb-ı hümâyûnda teşrifâtıcılık hizmetinde olan Edib Efendi kullarına tevcîh buyurulmaktan nâşî merkum bendelerinin üzerinde olan topcular kitâbeti vekâleti münhal olmağla vekâlet-i merkümenin hidemât-ı divân-ı hümâyûndan olup bu kullarının divân kitâbeti hizmetlerinde olan Ahmed Efendi kullarına tevcîhi muvâfık-ı irâde-i aliyye-i pâdişâhâneleri buyurulur ise emr ü fermân şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü, velinimetim, efendim, pâdişâhım hazretlerininindir [1203?].

Tevcîh oluna.

(HH., nr.878 - Ek Vesika nr.:83)

3- Teşrifâtî

Sâbıkı Edib Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 205.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2867/12; BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.3292)

4- Teşrifâtî

Sâbıkı Edib Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 206.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79; *Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.44a - Ek Vesika nr.:39)

HALİL NURİ BEYEFENDİ

1209-1213(1794-1799) yılları arasında vekayinüvis olarak dönemin tarihini yazmıştır. Altı ciltlik eserine devrin hadiselerinin yanı sıra o tarihlerde tanzim olunan irâd-ı cedîd, topcu, lağımçı, levend çiftliği vs. nizamlarını da almıştır⁷⁷.

1- İbtidâ başmukâta'a pâyesi tevcîh olunan Nâilî Paşa hafidi Halil Nuri Beyefendi. 11 CA sene [11] 88.

Top arabacılar kitâbeti tevcîh. 23 Z sene 201.

Ma'zûldür 4 L sene 202.

Rikâb'da âmedî vekilidir.

Mâliye tezkireciliği tevcîh. 5 L sene 208.

Ve hâlâ vekayî'nüvisdir.

Ma'zûldür. 4 L sene 205.

Mâliye tezkireciliği tevcîh. 3 L sene 210.

Ma'zûldür. 4 L sene 211.

Küçük tezkirecilik tevcîh. Gurre-i Ş sene 213.

⁷⁷ Bekir Kütükoğlu, "Vekayinüvis", *Aynı eser*, s.121; Mehmet İpşirli, "Halil Nuri", *DİA*, XV, s.321-323; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.351-352.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 213.

Müteveffâ şüd. 14 Z sene 213.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.57; nr.1593, s.32, 66)

2- Başmukâta'a pâyesi olan Nâilî Paşa hafidi Halil Nuri Beyefendi. CA sene [11] 88.

Reft: Ulûfecîyân-ı yesâr. Sene [11] 92.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.37)

3- Silâhdâr Kitâbeti

Âmedî-i esbak Nuri Efendi'ye tevcîh olunmuşdur. 4 L sene 1195

(BOA, A.RSK, nr.1617, s.3)

4-Vekâlet-i Top Arabacılar Kitâbeti [der-Rikâb]

Sâbıkâ asaletine mutasarrıf Âşir Efendi dâmâdı Halil Nuri Beyefendi'ye tevcîh. 23 Z sene 201.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.24)

5- Ruznâmecilik-i Küçük

Nâilî Paşa hafidi âmedci vekîli-i sâbık Halil Nuri Beyefendi'ye tevcîh. 3 L sene 206

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.51a)

HASAN İZZET EFENDİ

İki defa sadrazamlık yapan Yusuf Ziya Paşa'nın hayatı, Napolyon'la Mısır'daki savaşları ve bu esnada Yusuf Paşa'nın yanında bulunan ricâlin (Cezzâr Ahmed Paşa vs.) hâl tercümelelerinden bahseden *Ziyanâme* isimli bir eser yazmıştır⁷⁸.

1- İbtidâ Bursa pâyesi tevcîh olunan Berber Mustafa Ağazâde Hasan İzzet Efendi. 13 RA sene 206.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.178 - Ek Vesika nr.:64)

MUSTAFA RESMÎ EFENDİ

Cezzâr Ahmed Paşa'nın Napolyon ile yaptığı savaşı anlatan *Vak'anâme-i Mısır* isimli bir eser yazmıştır⁷⁹.

1- İbtidâ küçük kal'a pâyesi tevcîh olunan Köstendil Mutasarrıfı Vezir Memiş Paşa divân kâtibi Mustafa Resmî Efendi. Gurre-i M sene 203.

Sipâh kitâbeti pâyesi tevcîh. 3 C sene 210.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.127; BOA, A.RSK , nr.1593, s.91)

⁷⁸ *Osmanlı Müellifleri*, III, 49; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.362; *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu*, s.152.

⁷⁹ Mustafa Resmî, *Vak'anâme-i Mısır*, İ.Ü.Ktp., İbnülemin Kitapları, nr.T.2697; *Osmanlı Müellifleri*, III, 59; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.362; Bu eserin Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, 4910 numarada kayıtlı nüshası yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu eserin müellifinin Mustafa Resmî Efendi olabileceği kanaatine varıldığı belirtilmekte, ama kesin bir netice zikredilmemektedir (Bk.Osman Koç, *Gazâ-nâme-i Cezzâr Gazî El-Hacî*, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992.)

2- Çavuşlar Kitâbeti

Mustafa Resmî Efendi'ye tevcîh. 24 L sene 221.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.21)

3- Çavuşlar Kitâbeti [der-Ordu]

Mustafa Resmî Efendi'ye ibkâ. 4 L sene 222.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.74)

AHMED CÂVİD EFENDİ

III.Selim tarafından önemli olayları yazmakla görevlendirilmesi üzerine 1204 Ramazan-ı'ndan 1205 Cemaziyelevvel'ine (Mayıs 1790-Ocak 1791) kadar gelen hadiseleri *Hadika-i Vekayi* ismiyle kaleme almıştır. Bu eserinden başka iki ciltlik 1623-1790 yılları arasındaki Osmanlı-Rus ilişkilerini çeşitli tarihlerden derleyerek *Müntehabât-ı Cavid Bey* adıyla bilinen bir eser daha yazmıştır⁸⁰.

1- İbtidâ mevkufât pâyesi tevcîh olunan hâne-i hâssadan Silâhdâr Mehmed Paşa yeğeni Ahmed Câvid Beyefendi. 15 N sene 207.

Şehr emâneti tevcîh. 5 L sene 208.

İbkâ. 4 L sene 209.

İbkâ.3 L sene 210.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 212.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 213.

Ma'zûldür. 4 L sene 214.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.182)

2- Ulufeciyân-ı Yemîn Kitâbeti

Ahmed Câvid Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT, nr.1451/15, s.2 - Ek Vesika nr.:46)

3- Benim vezîrim

Hâlâ şehremîni Mustafa İffet Bey'i darbhâne nâzırı nasb eyledim. Tevcîhâtta hil'atını iksâ edesin. Yerine hâne-i hâssadan çıkma Ahmed Cavid Bey'i şehremîni eylesin. Bu sûret kat'î emr-i hümayûnumdur ve vâlidem hazretleri kendüleri re'y buyurub kethüdâları ile muhâbere eyleyerek tasmîm olunmuşdur ve sen dahi defteri böyle tashîh edüp irsâl eylesin. Hatt keşide edeyim [1208].

(Hatt-ı Hümayûn, nr.9373 - Ek Vesika nr.:82)

⁸⁰ Abdülkadir Özcan, "Ahmed Cavid", *DİA*, I, 52-53; Ahmed Cavid, *Hadika-i Vekayi*, haz. Adnan Baycar, Ankara 1998. Ahmed Cavid'in *Müntehabat'ı* da Adnan Baycar tarafından İstanbul Üniversitesi'nde doktora tezi olarak hazırlanmaktadır.

TEŞRİFÂTÎ HASAN EFENDİ

Vâsıf'ın İspanya'ya elçi olarak gönderilmesi üzerine 1201 (1787)'de vekayinüvis tayin edilmiştir. Vâsıf'ın ayrılmasından, ordunun İstanbul'dan hareketine kadar olan hadiseleri yazmıştır⁸¹.

1- İbtidâ başmukâta'a pâyesi tevcîh olunan Abdülcelilzâde mektûbcusu Hasan Efendi. 18 CA sene [11] 89.

Rikâbda teşrifâtıcılık vekâleti tevcîh. 23 Z sene 201.

Rikâbda ibkâ. 4 L sene 202.

Çavuşbaşılık vekâleti tevcîh. 11 R sene 203.

Ma'zûldür. 27 B sene 205.

Hâlâ başmuhâsebecidir.

Haremeyn muhâsebesinden ma'zûldür. 5 L sene 208.

Matbah emâneti tevcîh. 3 L sene 210.

Ma'zûldür. 4 L sene 211.

Müteveffâ şü. S sene 212.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.64; nr.1593, s.69)

2- Bursa mukâta'asından ma'zûl Abdülcelilzâde mektûbcusu Hasan Efendi [tarih yok].

Reft: Tarihçilik.

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.12)

3- Tarihçilikten ma'zûl Hasan Efendi [tarih yok].

(BOA, A.RSK, nr.1620, s.9)

4- Vekâlet-i Teşrifâtıcılık [der-Rikâb]

Sâbıkâ asaletine mutasarrıf Hasan Efendi'ye tevcîh. 23 Z sene 201.

(BOA, A.RSK, nr.1596, s.21)

4- Şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü velini'metim efendim padişâhım,

Çavuşbaşı vekâletine dâ'ir muahharen arz olunan takrîr-i çakerânem bâlâsına mektûbî-i sadr-ı âli İbrahim Efendi ordu-yı hümâyûndan gelmek hasebiyle gayri Azmî Efendi'den münâsibi yoktur. Teşrifât vekîli Hasan Efendi dahi hâtıra gelür. Azmî ve Hasan Efendi bu ikiden kangısı oluverir ise arz ve hil'atı iksâ oluna ve mektûbcu vekâleti dahi bir ehliyyetlüsü olmalı. Anı dahi bildiresin deyü mübarek hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûnları şeref-yafte-i sudûr olmağla ol-bâbda ve her hâlde emr ü fermân şevketlü efendimizindir. Vâkı'â teşrifât vekîli Hasan Efendi kulları dahi bu hizmete münâsibdir. Velhâsıl gerek Azmî Efendi ve gerek Hasan Efendi kulları çavuşbaşılık vekâletine ikisi dahi oluverir makulesi olmağla kangısı tercîh buyurur ise mahz-ı isâbet ve kerâmet kabilinden idüğü kaldığı eğer Azmî Efendi tercîh buyuru-

⁸¹ *Sicill-i Osmânî*, II, 161; Bekir Kütükoğlu, "Vekayinüvis", *Aynı eser*, s.118; Filiz Çalışkan, *Tanzimat Dönemi ve Sonrasında Osmanlı Teşrifat Müessesesi*, s.103.

lur ise mektûbculuk vekâletine selefi Tâhir Efendi kulları ehven olmağa velhâsıl bu bâbda her ne vechile emr ü irâde-i şâhâneleri erzânî buyurulur ise emr ü fermân şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü, velini‘metim efendim pâdişâhım hazretlerininindir.

Kâimmakâm Paşa

Gerek Azmî Efendi ve gerek Hasan Efendi kangısı olur ise bir ihtiyât oluna. mektûbculuk ketb yerine ve müstahdem lâyığı olmalı. Teşrifâtçılık dahi devletçe bir müstahıkkı olmalı. Azmî Efendi yine yerine kâimmakâm Hasan Efendi vekâlet-i çavuşbaşına ve yerine bir teşrifâtçı nasb oluna [1203].

(HH, nr.401 - Ek Vesika nr.:84)

5- Şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü velînimetim efendim padişâhım,

Çavuşbaşı vekâletine teşrifâtçı Hasan Efendi kulları ve teşrifâtçı vekâletine hâcegân-ı divân-ı hümayûn’dan hâlâ teşrifât halîfesi olan Mehmed Edib Efendi kulları istisvâb olunmağa müsâ‘ade-i seniyyeleri buyurulur ise bugün ikisine dahi ilbâs-ı hil’at olunacağı ma’lûm-ı şâhâneleri buluruldukda emr ü fermân şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü, velini‘metim efendim pâdişâhım hazretlerininindir [1203].

Hil’atları ilbâs ve nasb oluna.

(HH, nr.402 - Ek Vesika nr.:85)

6- Riyâset-i Tersâne Vekâleti

Abdülcélîlzâde divân kâtibi Hasan Efendi’ye tevcîh. 4 L sene 1195.

(BOA, A.RSK, nr.1617, s.3)

7- Muhâsebe-i Haremeyn

Sivasî Hasan Efendi’ye [tevcîh]. 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT , nr.1451/15, s.2 - Ek Vesika nr.:46)

8- Matbah-ı Âmiré Emâneti

Sâbıkâ Haremeyn muhâsebecisi Hasan Efendi’ye tevcîh. 3 L sene 210 - 4 L sene 212*.

(BOA, A.RSK, nr.1593, s.59)

YUSUF AGÂH EFENDİ

1208-1211 (1793-1796) yılları arasında İngiltere’de elçi olarak bulunmuştur. Yusuf Agâh Efendi’nin Türkiye’de ve İngiltere’de olup biten hadiseler, siyasî mükâlemeleri ve muharebelerini içeren notlarına ilave olarak İstanbul’a gönderdiği ve kendisine gönderilen yazışmalar ismini bilmediğimiz birisi tarafından *Havadisnâme-i İngiltere* adı altında toplanarak bir eser meydana getirilmiştir⁸².

1- İbtidâ haslar pâyesi tevcîh olunan Penâh Efendizâde Yusuf Agâh Efendi. 22 N sene [11] 86.

⁸² *Sicill-i Osmânî*, IV, 671; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.168-178; Alaaddin Yalçınkaya, *The First Ottoman Turkish Embassy in Europe: The Embassy of Yusuf Agah Efendi to London (1793-1797)*, Birmingham University Doktora Tezi, 1993 (Bu tez Eren Yayıncılık tarafından basılmaktadır.); Ercüment Kuran, *Avrupa’da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasî Faaliyetleri 1793-1821*, Ankara 1968, s.15-22.

Enderûn kâğıd emânetinden ma'zûldür. Fî 4 N sene 200.

Rikâb'da İstanbul baruthânesi nezâreti şurûtuyla tevcîh. 4 L sene 202.

Ma'zûldür. Fî 15 Receb sene 203.

Sefâret ile İngiltere cânibine me'mûrdur. Fî sene 208.

Kalyonlar kitâbeti'nden ma'zûldür. Fî 5 L sene 207.

Anbarlar emâneti'ne me'mûr olmuştur.

Yeniçeri kitâbeti tevcîh. 4 L sene 213.

Ma'zûldür. Fî 4 L sene 214.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.41 - Ek Vesika nr.:54)

2- Mevkufâtçılık Vekâleti

Morevîzâde Yusuf Agâh Efendi kullarına ibkâ. 4 L sene 205.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2867/12; BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.3292)

3- Kalyonlar Kitâbeti

Morevîzâde sâbikâ mevkufât vekili Yusuf Agâh Efendi'ye tevcîh. 3 L 206 - 5 L 1207*.

(BOA, A.RSK, nr.Dos.2887/79; BOA, A.NST, nr.1451/15, s.2; *Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.51b - Ek Vesika nr.:39, 46)

4- Tersâne Emâneti

Sâbikâ şıkk-ı sâni Yusuf Agâh Efendi'ye tevcîh. 6 B sene 22.

(BOA, Bâbriali Evrak Odası, Sadâret Defterleri (=BEO, SD), nr.357, s.53)

5- Tersâne Emâneti

Yusuf Agâh Efendi'ye ibkâ. 3 L sene 222.

(BOA, BEO, SD, nr.357, s.69)

6- Arpa Emâneti⁸³

Varna cânibinde olan asâkirin ta'yinâtları idâresiçün bâ-irâde-i hümâyûn nüzûl emîni nasb olunan Yusuf Agâh Efendi hazretleri ma'iyetine me'mûr kılınan sâbık zimmet halifesi Mustafa Efendi'ye tevcîh. 12 CA sene 225.

(BOA, BEO, SD, nr.358, s.15)

7- Nişancılık

Sâbikâ kethüdâ-yı hazret-i sadâret-penâhî Elhâc Yusuf Agâh Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 29 - 5 L sene 230*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.9; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY, 520, vr.1b, 6b - Ek Vesika nr.:67)

⁸³ Bu kayıt direkt olarak Agâh Efendi ile ilgili olmamakla birlikte ordudaki görevi hakkında bilgi verdiği için buraya almakta yarar gördük.

8- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâlığı

Sâbıkâ tevkiî sa'âdetlü Elhâc Yusuf Agâh Efendi hazretleri me'mûr olmuşlardır. 27 Ş sene 32.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 32 - 26 S sene 33*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.2; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY, 527, vr.9b)

9- Nişancılık

Kethüdâ-yı hazret-i sadâret-penâhî-i esbak Yusuf Agâh Efendi'ye tevcih. 4 C sene 34.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 34 - 27 ZA sene 34*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.9; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY, 527, vr.15b - Ek Vesika nr.:67)

10- Emânet-i Tersâne-i Âmire

Sâbıkâ tevkiî Yusuf Agâh Efendi'ye tevcih. 27 ZA sene 34 - 5 L sene 35*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.13; ; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü. Ktp., nr.TY, 520, vr.33b - Ek Vesika nr.:69)

11- Emânet-i Matbah-ı Âmire

Sâbıkâ tersâne-i âmire emîni Elhâc Yusuf Agâh Efendi'ye tevcih. 29 S sene 38.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 38 - 5 C sene 39*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.16; BOA, BOA, KK, nr.676 Mükerrer(=M)2, s.72,93; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY, 520, vr.51b - Ek Vesika nr.:70)

MAHMUD RAİF EFENDİ

Yusuf Agâh Efendi'nin maiyyetinde Londra elçiliği sır kâtibliği yapmış ve 1198-1213 (1793-1796) yıllarında İngiltere'de kalışı sırasında gördüklerini önceki sefaretnâmelerden farklı biçimde Fransızca olarak "*Journal du Voyage de Mahmoud Raif Effendi en Angleterre*" ismiyle kaleme almıştır. Nizâm-ı cedidle ilgili yazdığı diğer eseri ise *Nizamât-ı Mülkiye* ismini taşımaktadır⁸⁴.

1- Mektûbî hulefâsından İngiltere sefiri Yusuf Agâh Efendi ma'iyetinde sır kâtibi olan Mahmud Raif Efendi 13 C sene 211.

Haremeyn mukâta'ası pâyesi [tevcih].

Reisülküttâb [olmuşlardır].

(BOA, A.RSK, nr.1593, s.128 - Ek Vesika nr.:65)

⁸⁴ *Sicill-i Osmânî*, IV, 329; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.178-179; Kemal Beydilli - İlhan Şahin, *Mahmud Raif Efendi ve Nizam-ı Cedid'e Dair Eseri* (TTK'da baskıda); Abdurrahman Üzülmez, *Aynı tez*, s.81 vd.; M.Alaaddin Yalçınkaya, "Mahmud Raif Efendi as the Chief Secretary of Yusuf Agah Efendi, the first Permanent of Turkish Ambassador to London 1793-1797", *OTAM*, sayı 5 (Ankara 1994), s.385-434; Çağpar Fıkrkoca, "Bir Osmanlı Gözlemcinin İngiliz Siyasal Sistemine Bakışı", *Tarih ve Toplum*, sayı 10 (İstanbul 1988), s.280-283. Mahmud Raif Efendi, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yeni Nizamların Cedveli*, haz. A. Terzioğlu - H. Hatemi, İstanbul 1988. Fransızca Sefaretnamesi Vahdettin Engin tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bk."Mahmud Raif Efendi' Tarafından Kaleme Alınmış İngiltere Seyahati Gözlemleri", *Prof.Dr.İsmail Aka'ya Armağan*, İzmir 1999, ss. 135-162.

2- Büyük Rûzname Vekâleti

Mahmud Raif Efendi'ye tevcîh. 24 L sene 221.

(BOA, BEO,SD, nr.357, s.23)

MORALI SEYYİD ALİ EFENDİ

1797'de Fransa'ya elçi olarak gönderilmiş ve beş yıl müddetle burada kalmıştır. Yolculuğunu ve Paris'te gördüklerini sefâretnâme ve bir risale olarak kaleme almıştır⁸⁵.

1- İbtidâ büyük kal'a pâyesi tevcîh olunan Vidin Seraskeri Hasan Paşa divân kâtibi Seyyid Ali Efendi. 15 ZA sene 202

Defterdâr efendi kisedârıdır.

Haslar mukâta'asından ma'zûldür. Fî 5 L sene 208.

Bu def'a sefâret ile France devleti cânibine azîmete me'mûr olduğuna binâen muhâsebecilik tevcîh sene 211.

Ma'zûldür. 4 L sene 211.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.123)

2- Haslar Mukâta'acılığı

Morevî Ali Efendi'ye 5 L sene 1207.

(BOA, A.NŞT , nr.1451/15 - Ek Vesika nr.:46)

3- Muhâsebe-i Evvel

Sâbıkâ France elçisi Ali Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 1217.

(BOA, Cevdet-Dahiliye, nr.4837)

ÂMEDÎ SAİD GALİP PAŞA

1802 yılında Fransa ile bir barış anlaşması yapmak için Paris'e gitmiş ve elçiliği esnasında gördüğü yerleri ve yaşadıklarını anlatan bir sefâretnâme kaleme almıştır⁸⁶.

1- İbtidâ Küçük kal'a pâyesi tevcîh olunan mektûbî hulefâsından Halifezâde Esseyid Said Galib Efendi. 3 Ş sene 204.

Tarihcilik tevcîh. 5 L sene 208.

Ma'zûldür. 15 CA sene 209.

Hâlâ mektûbî baş halifesidir.

Ma'zûldür ve cebeciler kitâbeti tevcîh. 4 L sene 211.

⁸⁵ *Sicill-i Osmânî*, III, 554; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.179-181; Maurice Herbet, *Fransa'da İlk Daimî Türk Elçisi "Morali Esseyit Ali Efendi" (1797-1802)*, çev. Erol Büyükpazarcı, İstanbul 1997; Ahmed Refik, "Morali Ali Efendi'nin Paris Sefareti (1797-1802)", *TOEM*, sayı 18 (İstanbul 1331), s.1120-1138; İbrahim Küreli, "Paris Risalesi", *İlmî Araştırmalar*, sayı 5 (İstanbul 1997), s. 177-197; Aynı yazar, *Aynı Dergi*, sayı 6 (İstanbul 1998), s. 370.

⁸⁶ *Sicill-i Osmânî*, III, 615-616; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.181-184; Azmi Süslü, Aynı makale, s.253; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Âmedî Galib Efendi'nin Murahhaslığı", *Belleten*, I/2 (Ankara 1937), s.357-448; Gündüz Akıncı, Aynı eser, s.21 vd; Belkis Gürsoy; Âmedî Galib Efendi Sefaretnâmesi", *Erdem*, IX/27 (Ankara 1997), s.911-941; Orhan F. Köprülü, "Galib Paşa, Mehmed Said", *DİA*, XIII, s. 329-331.

Ma'zûldür. 4 L sene 212.

Âmedci oldular. 18 B sene 212.

Silâhdâr kitâbeti tevcîh. 4 L sene 213.

Âmedî vekâleti ihâle. 15 ZA sene 213.

Silâhdâr kitâbeti'nden ma'zûldür.

Tezkire-i ewel ibkâ. 4 L sene 217.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.161; nr.1593, 34, 106 - Ek Vesika nr.:63)

2- İstanbul Mukâta'acılığı

Küçük evkâf pâyesi olan mektûbî hulefâsından Halifezâde Seyyid Said Galib Efendi kullarına tevcîh. 10 L sene 204.

(BOA, Cevdet Dahiliye, nr.1065)

3- Cebeciler Kitâbeti

Mektûbî başhalifesi Seyyid Said Galib Efendi'ye tevcîh [4 L sene 1211].

(BOA, A.RSK, nr.1629, s.2)

4- Tezkire-i Evel

Mutasarrıfı Galib Efendi'ye ibkâ. 4 L sene 1217.

(BOA, Cevdet -Dahiliye, nr.4837)

5- Riyâset Hidmeti [der-Ordu]

Mutasarrıfı sa'âdetlü Seyyid Mehmed Said Galib Efendi hazretlerine muhâsebe-i ewel vekâleti ilhâken tevcîh. 2 Za sene 225.

(BOA, BEO, SD, nr.358, s.38)

6- Sadâret-i Uzmâ Kethüdâlığı [der-Ordu]

Büyük rûznâmecilik ilhâkıyla mutasarıfı Galib Efendi hazretlerine ibkâ. 26 ZA sene 226.

(BOA, BEO, SD, nr.358, s.69)

MEHMED REF'Î EFENDİ

1807 yılında İran'a elçi olarak gitmiştir. Dönüşünde İran devlet adamları ile yaptığı görüşmeleri anlattığı "Sefaretnâme" başlıklı bir layiha yazmıştır⁸⁷.

1- İbtidâ büyük kal'a pâyesi tevcîh olunan Erzurum Vâlisi Seyyid Ahmed Paşa divân kâ-tibi Mehmed Ref'i Efendi. 22 Z sene 203.

Küçük evkâf pâyesi verilmiştir.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.153)

⁸⁷ *Sicill-i Osmânî*, II, 412; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.203-205; Azmi Süslü, *Aynı makale*, s.256.

2- Büyük kal'a tezkireciliği pâyesi olup, hâlâ Erzurum Vâlisi vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Seyyid Ahmed Paşa divân kitâbetleri hizmetlerinde olan Mehmed Ref'i Efendi erbâb-ı ma'rifet olup, emekdâr ve vücûhla mahall-i re'fet ve şâyân-ı mekremet olduğuna binâen avâtıf-ı aliyye-i mülûkâne ve avâtıf-ı seniyye-i padişâhânedan mûmâ-ileyhe küçük evkâf muhâsebeciliği pâyesi tevcîh ve ruûs-ı hümâyûnu i'tâ olunmak buyuruldu. 7 C sene 213.

(BOA, Cevdet- - Dahiliye, nr.2095 - Ek Vesika nr.:87)

ABDURRAHİM MUHİB EFENDİ

Paris'te 1806-1812 yılları arasında elçilik yapmış, buradaki gözlemlerini ve yolculuğunu büyük ve küçük olarak anılmakta olan iki sefâretnâme kaleme almıştır⁸⁸.

1- İbtidâ İstanbul mukâta'acılığın tevcîh olunan beylikci kisedârı Esseyyid Abdurrahim Muhib Efendi. 12 L sene 203.

İstanbul mukâta'ası tevcîh. 5 L sene 208

Ma'zûldür. 4 L sene 209.

Sergi nezâreti tevcîh. Fî 4 L sene 211.

Ma'zûldür 4 L sene 212.

Sergi nezâreti tevcîh. Fî 4 L sene 213.

Ma'zûldür 4 L sene 214.

Rikâb'da beylikcilik vekâleti tevcîh. CA sene 215.

(BOA, A.RSK, nr.1623, s.146; BOA, A.RSK, nr.Dos.2851/25; BOA, A.AMD , nr.Dos.29/48 - Ek Vesika nr.:42)

2- Emânet-i Kâğıd-ı Bîrûn

Beylikçi kisedârı Esseyyid Abdurrahim Muhib Efendi'ye ibkâ. 3 L sene 206.

(*Tevcihat Defteri*, TSMK, Hazine, nr.1647, vr.58a; BOA, A.RSK , nr.Dos.2887/79)

3- Sergi Nezâreti

Beylikçi kisedârı Muhib Efendi'ye tevcîh [4 L sene 1211].

(BOA, A.RSK, nr.1629, s.2)

4- Muhâsebecilik-i Evvel

Sâbıkâ defter emîni Abdurrahim Muhib Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 230 - 3 L sene 231*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.11; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.6b, 9b - Ek Vesika nr.:68)

⁸⁸ *Sicill-i Osmânî*, IV, 98; Faik Reşit Unat, *Aynı eser*, s.184-201; Franz Babinger, *Aynı eser*, s.370-371; Ali İhsan Gencer, "Abdürrahim Muhib Efendi,*DİA*, I,292-293; İbrahim Küreli, *Abdürrahim Muhib Efendi'nin Fransa Sefaretnamesi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992; Bekir Günay, *Abdurrahim Muhib Efendi'nin Büyük Sefaretnamesi* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1999.

5- Rûznâmecilik-i Evvel

Sâbıkâ muhâsebe-i evvel Abdurrahim Muhib Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 32 - 4 L sene 33*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.10; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.15b, 24b - Ek Vesika nr.:68)

6- Emânet-i Defter-i Hâkânî

Sâbıkâ rûznâmçe-i evvel Esseyid Abdurrahim Muhib Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 34 - 5 L sene 35*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.10,112 ; HH, nr.23121; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY527, vr.27b, 33b - Ek Vesika nr.:68, 73)

MUSTAFA MÜNİF EFENDİ

1215 (1800)'de ve daha önceki yıllarda vuku bulan teşrifât merâsimlerini ve kaidelerini anlatan bir eser yazmıştır⁸⁹.

1- Teşrifâtçılık ma'a Devatdârlık-ı Dîvân-ı Hümâyûn

Sâbıkâ arabacılar kâtibi Mustafa Münif Efendi'ye tevcîh. 5 L sene [12] 29

Kemâkân ibkâ. Fî 5 L sene 30.

Kemâkân ibkâ. Fî 3 L sene 31.

Kemâkân ibkâ. Fî 4 L sene 32.

Kemâkân ibkâ. Fî 4 L sene 33.

Kemâkân ibkâ. Fî 4 L sene 34 - 10 ZA sene 34.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.5 - Ek Vesika nr.:66)

2- Muhâsebecilik-i Haremeyn-i Şerîfeyn

Teşrifâtî-i sâbık Mustafa Münif Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 35 - 3 L sene 36*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.11; BOA, BOA, KK, nr.676M2, s.4; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.36a; *Hacegan Tevcihatı Defteri*, Atatürk Kitaplığı (Belediye Kütüphanesi) Mualim Cevdet Yazmaları, nr.K191, s.1 - Ek Vesika nr.:68)

3- Mukâta'acılık-ı Esham

Sâbıkâ Haremeyn muhâsebecisi teşrifâtî-i esbak Mustafa Münif Efendi'ye tevcîh. Fî 4 L sene 37 - 5 CA sene 38⁹⁰.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.19; BOA, KK, nr.676M2, s.60,76; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü. Ktp., nr.TY 527, vr.52a - Ek Vesika nr.:71)

⁸⁹ *Defter-i Teşrifat*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 8892; *Sicill-i Osmânî*, IV, 520; Filiz Çalışkan, *Aynı tez*, s.105-106.

⁹⁰ 5 CA 1238'de Eshâm mukataacılığına başka birisi tayin edilmiştir. Mustafa Münif bu tarihten önce (2 Ca) ölmüştür.

ÖMER FAİK EFENDİ

Nizâm-ı Cedîd ıslahatlarında gördüğü eksikliklerin giderilmesi için yapılmasını gerekli gördüğü maddî ve manevî işleri anlattığı *Nizâmü'l-atîk fi Bahri'l-amîk* isimli bir risale yazmıştır⁹¹.

1- Rûznâmecilik-i Küçük

Büyük kal'a pâyesi olub, anbar emîni-i esbak Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 5 L sene 29 - 5 L sene 230*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.22; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.2a - Ek Vesika nr.:72)

2- Kitâbet-i Sipâhiyân

Sâbıkâ küçük rûznâmeci, anbar emîni-i esbak Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 32 - 4 L sene 33*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.19; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.16a, 25a - Ek Vesika nr.:71)

3- Mukâbelecilik-i Piyâde

Sâbıkâ piyâde mukâbecisi Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 34 - 5 L sene 35*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.12; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.28a - Ek Vesika nr.:69)

4- Mukâta'acılık-ı Eshâm

Sâbıkâ piyâde mukâbecisi Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 20 Ş sene 36.

Kemâkân ibkâ. 3 L sene 36 - 4 L sene 37*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.19; BOA, KK, nr.676M2, s.26,31; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü. Ktp., nr.TY 527, vr.36a,40a; *Hâcegân Tevcihatı Defteri*, Atatürk Kitaplığı (Belediye Kütüphanesi), Muallim Cevdet Yazmaları, nr.K. 184, vr.16b - Ek Vesika nr.:70)

5- Kitâbet-i Cebeciyan-ı Dergâh-ı Âlî

[Mehmed Emîn Efendi] vefât etmekle sâbıkâ eshâm mukâta'acısı Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 17 S sene 39

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.24; BOA, BOA, KK, nr.676M2, s.107; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.53b)

6- Sûvâri Mukâbeleciliği

Cebeciler kitâbeti'nden ma'zûl Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 11 C sene 40

(BOA, BOA, KK, nr.676M2, s.145; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.59b)

7- Sipâh Kitâbeti

Sûvâri mukâbecisi-i sâbık Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 40 - 4 L sene 41*.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr. 63a, 68a; HH, nr.23379)

⁹¹ *Nizâmü'l-atîk fi Bahri'l-amîk*, İ.Ü. Ktp., nr.TY 5836; *Sicill-i Osmânî*, III, 559; *Osmanlı Müellifleri*, III, 106-107; Franz Babinger, *Aynı eser*, 378-379.

8- Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı

Ömer Fâik Efendi'ye tevcîh. 7 Z sene 41.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr. 69b)

9- Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı

Mutasarrıfı Ömer Fâik Efendi'ye ibkâ. 4 L sene 42.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.73b)

10- Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı

Mutasarrıfı Ömer Fâik Efendi'ye ibkâ. 4 L sene 43.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr. 78b; HH, nr.23111)

11- Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı

Mutasarrıfı Ömer Fâik Efendi'ye ibkâ. 4 L sene 44 - 17 N sene 1245⁹².

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr. 87b, 87a)

SÜLEYMAN FAİK EFENDİ

Süleyman Faik Efendi, Ahmed Resmî'nin *Sefinetü'r-rüesâ'sına* 1167'den 1219'a (1754 - 1804) kadar zeyl yazmıştır. Ayrıca Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin'in *Devhâtü'l-Meşâyih*'ine Ayıntabî Mehmed Münib Efendi'nin yaptığı zeyli devam ettirmiştir⁹³.

1- Tezkirecilik-i Mâliye

Mektûbî-i sadr-ı âlî-i sâbık Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 19 S sene 229.

(BOA, BEO,SD, nr.358, s.139)

2- Tezkirecilik-i Mâliye

Sâbıkâ mutasarrıfı Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 10 RA sene 230.

Kemâkân ibkâ 5 L sene 230 - 3 L sene 231*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.21)

3- Mukâta'acılık-ı Eshâm

Sâbıkâ mâliye tezkirecisi Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 2 M sene 32 - 4 L sene 32*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.19 - Ek Vesika nr.:71)

4- Kitâbet-i Sipâhiyân

Sâbıkâ eshâm mukâta'acısı Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 3 L sene 36 - 4 L sene 37*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.19; BOA, BOA, KK, nr.676M2, s.31 - Ek Vesika nr.:71)

⁹² 17 N 1245'de şıkk-ı salis defterdarlığına Mehmed Atullah Efendi getirilmiştir. Ömer Faik Efendi bu tarihten önce ölmüş olmalıdır.

⁹³ *Sicil-i Osmânî*, III, 98; *Osmanlı Müellifleri*, III, 70; Franz Babinger, *Aynı eser*, 383-384; Mehmet İpşirli, "Devhatü'l-Meşâyih", *DİA*, IX, 229-230.

5- Mukāta‘acılık-ı Eshâm

Sâbıkâ sipâh kâtibi Muhassılzâde Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 5 CA sene 38.

Kemâkân ibkâ. 4 L sene 38 - 4 L sene 39*.

(BOA, A.RSK, nr.1698b, s.19; BOA, BOA, KK, nr.676M2, s.76,93; *Tevcihat Defteri*, İ.Ü. Ktp., nr.TY 527, vr.47b, 52b, 57b; *Hacegân Tevcihatı Defteri*, Atatürk Kitaplığı (Belediye Kütüphanesi. Muallim Cevdet Yazmaları, nr.K.184, vr.5b - Ek Vesika nr.:71)

6- Kalyonlar Mevâcibi Kitâbeti

Eshâm mukāta‘asından ma‘zûl Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 40.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.63a)

7- Mektûbculuk

Kalyonlar kâtibi-i sâbık Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 2 M sene 41.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY520, vr.64b)

8- Maden Mukāta‘acılığıyla Mektûbculuk

Hâlâ mutasarrıfı Süleyman Faik Efendi kullarına ibkâ. 4 L sene 41 - 4 L sene 42*.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr. 68a, 73b; HH, nr.23375)

9- Anadolu Muhâsebeciliği

Mektûbî-i sâbık Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 4 L sene 44.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.85a)

10- Haremeyn Muhâsebeciliği

Anadolu muhâsebecisi-i sâbık Süleyman Faik Efendi'ye tevcîh. 17 N sene 45.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.57a)

11- Haremeyn Muhâsebeciliği

Hâlâ mutasarrıfı Süleyman Faik Efendi'ye kemâkân ibkâ. 4 L sene 45.

(*Tevcihat Defteri*, İ.Ü.Ktp., nr.TY 527, vr.91a; HH, nr.23124)